

3

NOVI MAGAZIN

25. VI 2020.

ISSN 2217-5628

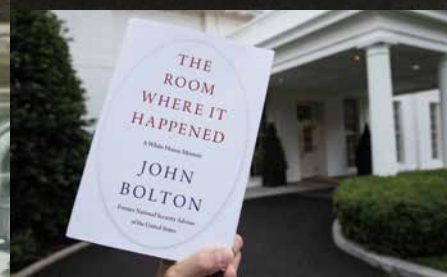
250 din.

BROJ 478

**Saša Paunović,
Paraćin**

**Nećemo
biti kao
naprednjaci**

**Nova knjiga o
mutnim vodama
američke politike**

**Da li je Finska
deo Rusije**

Letovanje u Srbiji

**Izaberi svoju
avanturu
#vidisrbiju**

PARLAMENT BEZ OPOZICIJE

1 250 din.
primerak 2,2 EUR

26 5.980 din.
primeraka 51 EUR

52 10.400 din.
primerka 89 EUR

PRETPLATITE SE
na elektronsko izdanje

Sadržaj

15 Nećemo biti kao naprednjaci

Šesnaest godina sam bio predsednik opštine i pre toga četiri godine predsednik Izvršnog odbora, ukupno dvadeset – pa sad opozicija. Velika je promena, ali uvek se pred izbore spremaš i za pobjedu i za poraz, da vodiš grad ili da budeš opozicija

44 Nomadstvo kao imperativ

Između prve i druge knjige mojih Embahada, to jest mog prvog i drugog službovanja u Berlinu, u Beogradu sam živeo trostrukim životom profesora, novinara i književnika. Sva tri su kod nas u to doba bila čemerna – citira Miloša Crnjanskog sagovornica Novog magazina u svom novom romanu.

56 Izaberi svoju avanturu #vidisrbiju

Srbija zaista ima šta da ponudi. U to bi se trebalo uveriti na licu mesta – na Divčibarama, u Ljuboviji ili Kostolcu, gde vas put nanese ovog leta jer je najsigurnije da ostanete u svojoj zemlji

INTERVJU

10 Skupština bez opozicije

Parlamentarni, pokrajinski i lokalni izbori održani 21. juna više su nego potvrdili pretpostavku da će trijumfovati lista koju je vodio predsednik SNS i Srbije Aleksandar Vučić. Sa bar 190 poslanika, SNS s partnerima ima više od dvotrećinske većine, a slede SPS – SJ sa tridesetak mandata, Šapićev SPAS kao novina sa desetak, te manjine među kojima je trijumfovao SVM Ištvana Pastora. Sve liste su manje-više “viđene” za vlast, pa će parlament praktično biti bez opozicije

SRBIJA

22 Ko je kriv?

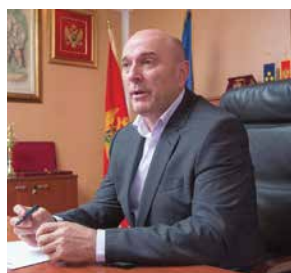

26 Na dnu

28 Peter Goldšmit: Štada ostaje u Srbiji

REGION

32 Budvanska rašomonijada

34 Srednji prst i pobačaj glavne teme izborne kampanje

SVET

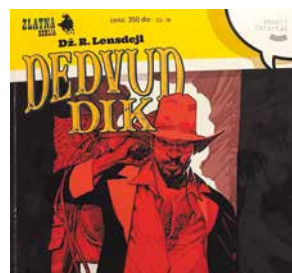
37 Da li je Finska deo Rusije

40 Virus ponovo u Kini

KULTURA

48 Veseli četvrtak u zlatnoj seriji

50 Torbica je naš(a)

REVIJA

52 Svirao je kao da mu život zavisi od toga

RUBRIKE

- 04 Arena
- 08 Širi ugao
- 62 Ogled

Novi magazin

IZLAZI ČETVRTKOM

IZDAVAČ:

Društvo za novinsko-izdavačku delatnost
"Agenda 2020" d.o.o. Beograd,
Terazije 23/II

PIB: 106978740, MB: 20717467

Telefoni: 011/3248-754, 011/3228-280

E-mail: redakcija@novimagazin.rs

Direktorka, glavna i odgovorna urednica:
Nadežda Gaće

Zamenik glavnog i odgovornog
urednika:

Mijat Lakićević

Urednica portala:

Iva Gavrilović

Art direktor:

Bojan Radulović

Urednica fotografije:

Marija Kolaković

Direktorka marketinga:

Jelena Očigrija 060/88-66-516

marketing@novimagazin.rs

Sekretarica redakcije:

Dubravka Vasić

Redakcija:

Jelena Aleksić, Marija Kolaković, Jelka

Jovanović (politika i društvo), Ivan

Jovanović, Ivana Pejčić, Marija Kojčić

(svet i revija), Dragan Stošić (kultura),

Marija Šajkaš (Njujork)

Stalni saradnici:

Milan Mišić, Julijana Mojsilović, Jelena

Volić Helbuš, Vladimir Barović, Dragan

Janjić, Ljubiša Jovanović, Gordana

Nonin, Dragan Markovina, Momčilo

Pantelić, Nikola Lazić, Aleksandar

Arsenijević, Zorica Miladinović, Branko

Vučković, Andrej Zarević (svet), Tamara

Jorgovanović, Mirjana Marinković,

Mira Popović (Pariz), Prof. Slobodan

G. Marković, Prof. Ljubinka Trgovčević,

Stefan Surlić, Svetlana Marojević, Drago

Hedl (Zagreb), Drago Pilsel (Zagreb),

Vildana Selimbegović (Sarajevo),

Veseljko Koprivica (Podgorica), Savo

Pejčinovski (Skoplje), Zoran Andrić

(Minhen), Marko Savković, Damir

Grubiša (Rim), Žozef Lončar, Vladimir

Beatović

Advokatica redakcije:

Nataša Dragović Raković

Lektor: Lidija Cenić

Prelom: studio triD, Beograd

Računovodstvo: Slavica Miljanić

Distribucija: Centrosnergija doo,

Beograd

Štampa: Rotografika, Subotica

TK RAČUN: 190-10880-36,

JUBMES banka A.D. Registrovano

kod APR pod brojem BD 27649/2011

08.03.2011.

Novi
Magazin je
član Saveta
za štampu

U fokusu

Poplave, šteta velika, žrtava nema

FOTO: BETA

utorak je bilo poplavljeno više hiljada domaćinstava na raznim lokacijama širom Srbije, a više stotina građana/ki evakuisano, ali prognoze kažu da će padavine stati, a vodostaj padati. Već u utorak posle podne zabeležena je stagnacija, a na mnogim rekama i opadanje.

Ivanjica je najugroženija, ostala je bez pijaće vode nakon što je poplavljen vodozahvat. Tamo je poplavljeno i više stotina kuća, veliki broj firmi, puteva i mostova, kao i deo magistralnog puta u Klisuri. Kako mediji javljaju, u Kamenjači je voda odnela celu štalu sa životinjama.

FOTO: BETA

Kao i maja 2014, najviše prete klizišta. Kritično je i u Ljuboviji, Ljuboviđa je odnela nekoliko mostova i poplavila oko 700 domaćinstava. Kako je predsednik opštine Ljubovija Milovan Kovačević rekao agenciji Beta, vodostaj je 50-60 santimetara viši nego 2014, a ovaj gradić takođe nema pijaću vodu.

U Loznicima je u ponedeljak za samo tri sata palo 50 litara kiše, a za poslednje dve nedelje 150 litara, što korita reka nisu mogla da prihvate. I u Lučanima je kritično, pa su skoro svi putni pravci u prekidu. Čemernica opet pretila poplavama Čačku, a u Gornjem Milanovcu izlila se Despotovica.

Skrapež je poplavio oko 40 kuća u centru Kosjerića, a višednevne kiše u Kraljevu su nanele velike štete. Ibar je odneo most u Magliču, koji je bio jedina veza do istoimene tvrđave. Most je, inače, oštećen prošle godine i zatvoren.

FOTO: BETA

Ugrožen je i Obrenovac, ali štite ga bedemi dignuti posle poplave 2014. U Žagubici je poplavljeno "Krupajsko vrelo", a prema informacijama Srbijavoda, južnom delu Srbije ne prete poplave.

Na Tamišu je i dalje vanredna odbrana od poplava iako vodostaj pada. Nasuprot tome, raste nivo Vrbasa, Drine i Save, a velike poplave zabeležene su i u BiH. **3**

Sve više obolelih od korone

Umesto da čuvena krivoljka opada, kako su nam objašnjavali lekari iz Kriznog štaba, broj obolelih od koronavirusa iz dana u dan raste, a dva dana nakon izbora obavezno je nošenje maski u javnom prevozu. Međutim, ovo nije potvrda da je virus u cirkulaciji, što bi rekli lekari, već da je došlo vreme da se ove informacije mogu saopštiti. Naprosto, broj obolelih i onih koji su bili u kontaktu sa zaraženima već je nekoliko dana oko 90 dnevno, a pitanje je koliki je stvarno, budući da je sve više slučajeva onih koji su bili u kontaktu sa zaraženima, ali nisu testirani. U utorak se broj novoobolelih penje na 102, a javna je tajna da su mnogi sportisti, uključujući odbojkaše i fudbalere, u izolaciji. Istog dana saopšteno je i da je najbolji srpski teniser Novak Đoković pozitivan na koronavirus.

U međuvremenu, statistika o broju umrlih od Covida 19 dovedena je pod sumnju, pa BIRN objavljuje da je zahvaljujući uvidu u zvanične dokumente došao do sledećih podataka:

“U Srbiji su od 19. marta do 1. juna 2020. od koronavirusa umrla 632 pacijenata, što je 388 više od zvanično saopštenog broja za taj period, koji iznosi 244”, objaviće ovih dana Balkanska istraživačka mreža na osnovu podataka iz dokumenta “Izveštaj za Vladu”, koji se nalazi u Informacionom sistemu Covid-19.

“Najveća razlika u broju umrlih primećena je u Kliničkom centru Niš, gde je, prema zvanično objavljenim podacima, umrlo 77 pacijenata. Podaci iz informacionog sistema u koji je BIRN imao uvid pokazuju brojku od 243 preminula, čiji je rezultat testa označen kao pozitivan, što je razlika od 166 mrtvih”, prenosi BIRN. ❏

Rok-kamp za devojčice

Usled novonastale situacije, ovogodišnji Rok-kamp za devojčice biće održan od 17. do 27. avgusta 2020. u tri mesta u Srbiji iz kojih bude najviše prijavljenih devojčica.

Konkurs za ovogodišnje učesnice otvoren je od 22. juna do 12. jula, a rezultati konkursa će biti objavljeni 20. jula.

Kako je bezbednost devojčica na prvom mestu, promenjen je format ovogodišnjeg kampa i podrazumevaće niz dnevnih radionica u gradovima s najviše prijavljenih učesnica.

Na ovaj način, izbegavanjem zajedničkog noćenja i radom u manjim grupama, biće obezbeđeno fizičko distanciranje učesnica i mentorki i mali broj osoba u zatvorenim prostorijama.

U prva dva mesta kamp će se održati od 17. do 21. avgusta, dok će treći grad organizatorski i mentorski tim posetiti u periodu od 23. do 27. avgusta.

Novina koja će biti uvedena jeste da na konkurs za učešće mogu da se prijave i polaznice sa svih prethodnih kampova iako će tokom odabira učesnica devojčice koje dosad nisu učestvovala u kampu imati prednost.

Rok-kamp za devojčice je neprofitni program namenjen devojčicama uzrasta od 11 do 14 godina iz svih delova Srbije koje se interesuju za rok muziku.

Tokom pet dana kampa učesnice će učiti osnove ili usavršavati sviranje električne gitare, bas-gitare, bubnjeva ili klavijatura. ❏

Na mom radaru

FOTO: STANKO Ž. ŠAJTINAC

Radivoj Šajtinac (1949) rođen je u Zrenjaninu, gde završava osnovnu školu i gimnaziju. Na Filološkom fakultetu u Beogradu studirao je Opštu književnost s teorijom književnosti. Član je Srpskog književnog društva i Društva književnika Vojvodine, kao i Srpskog PEN-a. Jedan je od osnivača i dve decenije glavni i odgovorni urednik časopisa za književnost i kulturu Ulaznica. Piše poeziju, prozu, književnu i likovnu kritiku, bavi se i dramaturgijom i prevodenjem sa ruskog i engleskog jezika. Njegova poezija, proza i eseji prevodeni su na mnoge svetske jezike. Većinu njegovih dela poslednje dve decenije objavljuje izdavačka kuća Geopoetika iz Beograda, uključujući i dva poslednja romana “Porcelan” (2017) i “Suva igla” (2019).

BAROK ZA GREĐICE

Beše najavljeno da će mi na gradu “Todor Manojlović” predati u velikoj baroknoj sali Gradske kuće. Neka u ovom trenutku za mene nebitna frka između korone i izbora razlog je što je, nakon kratkotrajne zabune, okupljena publika odvedena iz hola, lukova, draperija i mermernih zidnih nabora i ukrasa. Vraćeni su u dremež gologuzi gipsani anđeli... Publika se preselila u potkrovlje Gradske biblioteke, gde su još lepo očuvane i čvrste gređice i slame. Kao na tavanu, ispod oblaka i crepova. Ostvarili smo prijatnu, svedobitničku atmosferu koja je odmereno, ali s mnogo energije bila posvećena i povodu, i komunikaciji, i sećanju na delo barda čije ime nosi nagrada i delo laureata koje bi trebalo da je još u toku. I beše tako, autor je izrekao da je ovo trenutak poezije, a poezija se dešava.

ESEJČIĆ

Proza je pećina, poezija brisan prostor. U predelu u vremenu razmenjuju odjeke.

Radivoj Šajtinac

Odjeke optičke i odjeke glasovne.

Ali taj spoj koji okameni silu i težnju odozgo ka tlu, i odozdo ka visini, stalaktiti i stalagmiti, kao da je večit. Ne samo na način redukovane turističko-speleološke bajke o kamenim ukrasima. Prevodiv je i spolja, na svetlu, gde u brisanom prostoru sila koja podstiče zov visina i sila koja stremloncima na tlu nije od kamena, vode, senke i studija već od reči i značenja.

RODNA KUĆA

Nakon odlaska brata Stanka – ta kuća od naboja, stara tačno 100 godina, nekad puna rodaka i prijatelja, gostiju... Dvorište puno kao igralište ili pomoćnika oko vršalice ili mobe na berbi grožđa, skupljanju šljiva u bašti... Sad je opustela. Prozori kao da su zarasli, grančice bagremove i dudove krte kao koralni od blata, paperjasta jeza iz praznih golubarnika. Umesto gostiju, gužvi i svatova, tajac i prašina.

Na toj adresi umesto silnih duša sad samo tri malecne: kokoška, pile petao i pas pulin. ❏

U dvorištu puste rodne kuće s pulinom u naručju

5 minuta sa...

Prof. dr Zoran Radovanović

Dok dogovaramo razgovor sa profesorom Zoranom Radovanovićem, jednim od najpoštovanijih epidemiologa ovih prostora, za nama su četiri dana sa preko 90 novootkrivenih slučajeva Covid-19. Izvesno je da je procenjavano da će od ukidanja vanrednog stanja ovaj broj biti manji, ali je pitanje koliko?

Da li je 90 obolelih na dan, uz smanjeno testiranje, razlog za brigu?

Da je od početka maja, kad je ukinuto vanredno stanje, epidemiolozima bilo dozvoljeno da se drže principa svoje struke, danas bi broj zaraženih bio blizu nule ili bi bar bio jednocifren. To ubedljivo pokazuju primeri Crne Gore i Hrvatske, koje su poštovanjem stručno-naučnih uzusa sveli pojavu Covid-19 na nivo sporadičnosti ili čak privremenog odsustva, pa sada strahuju od preliivanja zaraze iz Srbije u njihove zemlje. Crnu Goru su već dobro uzdrnali njihovi građani po povratku iz Beograda sa utakmice Crvene zvezde pre desetak dana.

Treba imati u vidu i da je naša politika testiranja danas vrlo restriktivna, pa se za uzimanje brisa kvalifikuju samo osobe s tipičnom kliničkom slikom. Bolesnici bez vrlo visoke temperature nemaju prilike da saznaju svoju dijagnozu. Dešava se da u Covid-ambulantni pri Domu zdravlja velika većina testiranih, recimo 70 odsto ili još više, bude pozitivna, ali direktor ustanove ili neki drugi zvaničnik o tome "ništa ne zna".

Jesu li onda u pravu građani koji još odranije, a naročito danas, ne veruju ne političarima već ni lekarima iz Kriznog štaba i, generalno, celokupnom zdravstvenom sistemu?

Podaci o broju novozaraženih, izolovanih po kućama, hospitalizovanih i izlečenih na nivou države ili se kriju ili se toliko ne slažu, da služe za podsmeh. Teško je poverovati da u nadležnim ustanovama republičkog značaja ne postoji niko sa srednjoškolskim poznavanjem aritmetike. Zato se osnovano sumnja da su ti podaci "štelovani", i to na toliko nemaran način, da ispada kao da

je poduprt bahatom porukom: "Ko nam šta može?"

Šta se dogodilo, pa smo u ovoj situaciji i, naravno, zašto?

Ima se utisak da je od Đurđevdana, kad su nastavljene predizborne aktivnosti, Kriznom štabu sviran fajront. Ostao je poneki član tog tela da nas preko medija umiruje bogougodnim porukama. Rupa na "Titaniku" se širila, a muzika je neumorno svirala. Održavani su predizborni skupovi, igrane su utakmice, pa smo bar po tim bizarnostima postali poznati u Evropi i svetu. Na kraju je došao kelner da naplati već dobro narasli račun.

Šta piše na tom računu? U kakvoj smo trenutno situaciji?

Trenutno smo u posleizbornom trenjenju. Treba popiti rasol, pokupiti srču i nastaviti život. Uslov za to je da nam se kaže koliko smo potonuli. A epidemiološka situacija nije dobra. Na njenom podrivanju se radilo ispotiha kako se biračima ne bi kvarili sreća i spokoj. Infektivne klinike su odavno pune, umesto zatvaranja Covid-bolnica otvaraju se nove, a sve više građana saznaje za obolelog komšiju ili svog nadležnog lekara, premeštenog po potrebi službe u neku ustanovu za lečenje Covid-19.

Kako je trebalo da se odvija situacija posle ukidanja vanrednog stanja, kada je procenat obolelih bio oko jedan odsto, a danas je već dva?

Taj procenat, sam po sebi, nije presudan. Ako bris uzimate bolesnicima pred prijem na Infektivnu kliniku, procenat će biti visok, a ako gro ispitanika čine građani kojima treba potvrda radi odlaska u inostranstvo, ispašće da je situacija odlična. Da bih vam ukazao na značaj broja izvora zaraze, pozvaću se na jednog stranog kolegu koji nedavno reče da, ako imate 100 zaraženih osoba, nije važno da li je populacija jedan ili 10 miliona, tj. koliki je procenat pozitivnih nalaza. Stvar je u tome da ćete, ukoliko ne preduzmete hitne mere, začas imati 1.000, pa 10.000 i više novoobolelih osoba.

Šta je i kako trebalo raditi?

Posle ukidanja vanrednog stanja morala je da se donese odluka da li i kada da se ukine ili samo ublaži prva od više mera zabrane. Zatim je trebalo pratiti da li to popuštanje ima negativan efekat na pad učestalosti bolesti. Ukoliko epidemijaska kriva nastavi da stremi naniže, pristupa se labavljenju naredne mere. Proces popuštanja može da traje nedeljama. Mi smo, umesto toga, kao u cirkusu otvorili vrata kaveza i sve životinje su ušetale u arenu. I, da ostanemo pri istoj analogiji, ukrotitelj – čitaj: Krizni štab – tada je nonšalantno otišao kući.

Dakle, nema sumnje ko je odgovoran za ovakvo stanje?

Odgovornost je uvek na vlastima. One propisuju da se vozi desnom stranom ulice, da se na javnom mestu ne sme biti go itd. Građani se drže tih propisa, a bivaju zavedeni kada vlast tako hoće. Postoji, doduše, nemačka legenda o zlatokosoj Lorelaj, koja je zanosnom pesmom sa brda opčinjavala lađare, pa su udarali u hridi, tonući potom na dno Rajne. I njene nestašluke, međutim, odobravalu je neka viša vlast.

Ima li odgovornosti samih građana?

Građani su tu najvećim delom nedužni. Ponašali su se shodno informacijama koje su im stavljane na raspolaganje. One su bile ružičaste, a sada opet od Velikog Molera zavisi u koju će boju zamočiti kičicu radi farbanja stvarnosti. Sasluživači su mu pomagali eufemizmima i drugim upitomljenim opisima, pa je javljano kako je uzročnik navodno izgubio virulenciju iliti ubojitost. A to najbolje opovrgava trenutno stanje u bolnicama, nova žarišta su proglašavana džepovima, a da objasnim, džep je ono što ostaje kada se priguši žarište, što takođe nije bilo tačno. Nadalje, postojano održavanje učestalosti bolesti tokom više nedelja, uz tendenciju porasta, nazivano je repom,

takođe neosnovano sugerišući optimistički ishod.

Nedavno se u jednom intervjuu našalih da toliko dugačak rep nema ni krokodil. Uz to, čak i njegov rep se približava tlu, a kriva obolevanja u Srbiji, čiji smo svedoci, sličnija je uzdignutom repu aždaje koju je ubio Sv. Đorđe ili praćakastom repu sirena koje su zavodile nesrećnog Odiseja na putu kući.

Jeste li pre mesec dana očekivali ovakvu situaciju i šta onda možemo da očekujemo na leto?

Stalno sam isticao da bismo u ovo vreme mogli da imamo između nula i pet novootkrivenih izvora zaraza dnevno, ali nisam propuštao da naglasim da procena važi pod uslovom da se primenjuju protivepidemijske mere. Sumnjao sam, naime, da bi politički interesi odneli prevagu nad brigom za narodno zdravlje. To se, nažalost, i desilo.

Ako izvučemo pouku iz propusta čije ćemo posledice otklanjati narednih dana i nedelja, tokom ostatka leta mogli bismo da očekujemo sporadičnu pojavu bolesti. To znači tek poneki jasno uočljiv slučaj obolevanja, a svest o tome koliko je ta pojava česta zavisice od obima testiranja. Dolazićemo do saznanja da je zaraze sve više ukoliko je upornije tražimo. Takav razvoj događaja je neizbežan, a na zdravstvenim vlastima je da promišljeno štite najranjivije segmente populacije.

Nema sumnje da je ovo u Srbiji još uvek prvi talas, pa je pitanje kako će to uticati na eventualni drugi talas obolevanja?

Kod nas se prvi talas još nije završio. Na jednoipomesečnu stagnaciju učestalosti Covid-19 sada se nadovezuje izvestan porast broja novozastraženih, tako da oblik prolećne krive može da liči na dvorogu kapu; "stručno" rečeno, to je takozvana bimodalna kriva. Valja očekivati da taj drugi krak bude mnogo manji od prvog, a ako je sreće, tek će se nazirati. J. A.

Mandat za rat

Piše: Mijat Lakićević,
zamenik glavnog urednika

Nije ovo prvi put da srpski birači glasaju za rat. Pre tačno 30 godina, 1990, Slobodan Milošević je dobio mandat da povede rat protiv "spoljašnjeg neprijatelja" – Slovenaca, Hrvata, Bošnjaka... Sada je Aleksandar Vučić dobio mandat da nastavi rat protiv unutrašnjeg neprijatelja. To jest, protiv svih koji nisu uz Srpsku naprednu stranku. Što znači da će buduće vlasti – od lokala preko Pokrajine do Republike – biti još bezobzirnije.

Iako je Vučić već u izbornoj noći od svojih pristalica tražio da ne budu bahati, od toga će biti male vajde. Jer moraće da nahrani partijsku mašinu koja je tako samlela svoje protivnike.

To praktično znači da će nasilje nad neeesenesovskim delom srpskog društva biti još veće. A to opet znači da će pljačka nacionalnog bogatstva biti još besomućnija.

Nedavno su se najveći domaći privrednici žalili da samovolja državnih organa kojoj su izloženi nikada nije bila veća i da uslovi za njihov rad nikada u poslednje tri decenije nisu bili gori.

Ta represija ima teške ekonomske posledice. Ulaganja domaćih preduzetnika vrlo su niska: iznose oko 4-5 umesto 7-8 milijardi evra. To je dovelo do industrijske stagnacije. Nakon vrlo skromnog pretprethodnog povećanja industrijske proizvodnje od svega 1,3 odsto, lani rasta praktično nije ni bilo – iznosio je bednih 0,3 odsto.

Da domaća industrija zaostaje, vidi se po spoljnoj trgovini.

Za poslednje tri godine spoljnotrgovinski deficit porastao je blizu 50 odsto: sa 4,4 milijardi evra 2017, na 6,4 milijarde prošle godine.

Otkud onda prošlogodišnji rast bruto domaćeg proizvoda od 4,2 odsto, zapitaće se možda radoznali čitalac. Jedan primer je ilustrativan. Glavni faktor koji je doprineo rastu BDP-a u 2019. bila je izgradnja gasovoda Južni tok. A vidite li Južni tok, dragi čitaoci. Ne vidite, naravno. A i da ga vidite, čemu bi služio, postavlja se pitanje. Pošto za transport prirodnog gasa ne služi, koristi se za proizvodnju statističke magle.

Ali, čak i da se taj zvanični podatak o rastu BDP-a u 2019. usvoji, to Srbiju ni pedalj neće pomeriti s repa srednjo-istočne Evrope. Sa prosečnim rastom od 2,2 odsto u razdoblju 2013-2019, Srbija se nalazi daleko iza proseka ove grupe zemalja (3,4 odsto). Osim Hrvatske, sve druge zemlje napredovale su znatno brže od Srbije.

Konačno, i najveći uspeh Vučićeve vladavine, tzv. fiskalna stabilizacija, pokazala je svoje pravo lice. Najpre se, međutim, mora reći da iako se Vučić hvali da je Srbiju spasao bankrota, zapravo je do ivice finansijske propasti zemlju doveo on sam. Ako je, naime, za budžetski deficit od 245 milijardi dinara (preko dve milijarde evra) u 2012. odgovorna bila i prethodna vlast, za manjkove od 212 milijardi u 2013. i rekordnih 258 milijardi dinara u 2014. krivicu može da snosi jedino Aleksandar Vučić.

Ključni je problem, međutim, u tome što teret konsolidacije javnih finansija nije ravnomerno raspoređen. Najveću cenu platilo je zdravstvo, a policija je gotovo nije ni osetila. Što ilustruje činjenica da su plate u policiji oko 40 odsto veće nego u zdravstvu. Korona je potpuno razotkrila kolaps u koji je srpsko zdravstvo dovedeno.

To je najbolja slika (n)ove vlasti: više voli da operiše pendrekom nego skalpelom.

Širi ugao

Korona vs. lepota

Pacijent čeka tretman unutar zaštitne akrilne kutije koja se koristi kao predostrožnost protiv novog izbijanja koronavirusa u klinici za lepotu u bolnici Tambak u Džakarti, Indonezija. (AP Photo / Tatan Siuflana)

Dugo očekivani 22. jun doneo je nagoveštaj odgovora na ključno pitanje šta će se desiti posle

izbora. Posle nadmoćnog uspostavljanja nove-stare vlasti pod palicom Srpske napredne stranke i njenog predsednika Aleksandra Vučića, sve se dalo u potragu – za opozicijom. Nove parlamentarne praktično nema, pošto su i obe drugoplasirane liste, Dačićevi socijalisti i Šapićev SPAS, “viđene” za vlast, kao i bar tri od četiri manjinske.

Ali, čak i da svi, uključujući Pastorov Savez vojvođanskih Mađara, naprasno postanu parlamentarna opozicija – a neće! – raspored snaga je jasan. Čak i u toj nezamislivoj kombinaciji opoziciju bi činilo tek nešto više od petine poslanika/ca, a nema sumnje da bi socijalisti bili najbolji u toj ulozi.

Vanparlamentarna opozicija određena je što bojkotom, što ostajanjem ispod niskog izbornog praga od tri odsto, mada je i u potonjim redovima Vučić, sada kao predsednik države na stranačkoj proslavi, napravio pometnju najavom da će u vlast uzeti i one koji su ostali ispod crte.

Nema sumnje da bi nezamislivim ubacivanjem u igru i nekog iz bojkot-opozicije Vučić formirao tzv. vladu nacionalnog spasa.

Može ovaj tekst da počne i sa svim drugačije; verovatno su u postizbornoj noći najsrećniji bili diplomirani istoričar Nemanja Popović (1990, Raška) i master istoričar Milan Jugović (1985, Loznica), jer su kao 191. i 192. na listi “Za našu decu” izvesno poslanici. Štaviše, kad se izuzme dvadesetak imena koja će sigurno biti u izvršnoj vlasti, a možda i neki od umetnika sa liste ne prihvate političku čast – radovaće se i oni ispod njih, sve do politikologa Dejana Tadića (1982, Sombor), vaspitačice Slađane Jovanović (1972, Bečej), sociološkinje Andrijane Vasić (1982, Leskovac) i studenta Milana Vasiljevića (1995, Beograd). Oni su na pozicijama 210-213 i imaju ozbiljne izgleda da budu deo par-

Skupština

Parlamentarni, pokrajinski i lokalni izbori održani 21. juna više su nego potvrdili pretpostavku da će trijumfovati lista koju je vodio predsednik SNS i Srbije Aleksandar Vučić. Sa bar 190 poslanika, SNS s partnerima ima više od dvotrećinske većine, a slede SPS – SJ sa tridesetak mandata, Šapićev SPAS kao novina sa desetak, te manjine među kojima je trijumfovao SVM Ištvana Pastora. Sve liste su manje-više “viđene” za vlast, pa će parlament praktično biti bez opozicije

Piše: **Jelka Jovanović**

lamentu. Pri tome bi i njihov lider ispunio obećanje o novim mladim licima, mada ni sam nije verovao da će njegova lista dotle dobiti.

A napokon, moglo bi se debatovati o izlaznosti, reprezentativnosti, nepravilnostima i bojkotu. A ravnopravno s tim i o nevažnim listićima, pošto ih je ove godine više nego one kad je in bila kampanja belih listića.

Napokon, izvesno je da krajnji desničari – SRS, Levijatan i Zavetnici, pre ostalih – nisu doprli do birača iako su mnoge kalkulacije govorele o njihovom prodoru, posebno potonje dve liste. Mada to i nije odviše utešno, pošto su prvoplasirana i trećeplasirana lista više desno nego u centru, a i so-

cialistima sa stalnim partnerom Draganom Markovićem Palmom desnica nije mrska.

RASPORED: Prema svim procedurama, uključujući zvanični Republičke izborne komisije (RIK), na izbore je izašlo oko 50 odsto upisanih birača. Ima tu sporenja da li je malo ispod ili iznad – jer je to jedna od nezvaničnih mera uspeha i neuspeha i izbora i bojkota –

... bez opozicije

FOTO: BETA

ali tu je negde.

Prema poslednjim podacima RIK-a (64,6 odsto biračkog tela), glasalo je 50,32 odsto, a rezultati su: (1) Aleksandar Vučić – za našu decu – 61,59 odsto. Slede drugoplasirani na listi i po broju glasova “Ivica Dačić – Socijalistička partija Srbije (SPS), Jedinstvena Srbija (JS) – Dragan Marković Palma” sa 10,37 odsto, pa peti na listiću, treći po rezultatu “Aleksandar Šapić

– pobeda za Srbiju”, poznatiji kao SPAS, sa 3,64 odsto.

Trećepozicionirani na listi “Dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka” definitivno ne ulaze u Narodnu skupštinu Srbije, što je ozbiljna “apstinencija” jer su dugo bili najbrojnija poslanička grupa, a bezmalo od prvih obnovljenih višestranačkih izbora u parlamentu.

Dobrim rezultatom može da se pohvali Savez vojvodanskih

Mađara Ištvana Pastora, koji sa 2,45 odsto glasova ima čak deset poslanika. Kao i Šapić. Razloga za radost, istina ispodcenzusnu, ima i lista “Za Kraljevinu Srbiju (Pokret obnove Kraljevine Srbije, Monarhistički front) – Žika Gojković”, kojoj je poverenje ukazalo 2,68 odsto birača, a ima nade do prebrojavanja čitavog biračkog tela da se primaknu i cenzusu. Koji su, uzgred, na pokrajinskim i lokalnim izbor-

na preskakali.

Za brigu, ne samo kandidata već i građana je što Ujedinjena demokratska Srbija nije dobacila ni do jednog postotka (0,93) iako je čine Vojvođanski front, Srbija 21, Liga socijaldemokrata Vojvodine, Stranka moderne Srbije, Građanski demokratski forum, DSHV, Demokratski blok, Zajedno za Vojvodinu, Unija Rumuna Srbije, Vojvođanska partija, Crnogorska partija. Kao i Pokret slobodnih građana sa 1,52 odsto. U odnosu na njih, mogu da se hvale čak i "Metla" (praktično DSS) sa 2,15 odsto, Suverenisti Saše Radulovića (2,23), pa i lista "Milan Stamatović - Zdravo da pobedi - Dragan Jovanović - Bolja Srbija - Zdrava Srbija" (1,10 odsto). Pa i Zavetnici nisu tako strašno prošli sa 1,43 procenta.

SERGEJ TRIFUNOVIĆ:
Pogodio broj

FOTO: BETA

SRĐAN BOGOSAVLJEVIĆ: Mali prag prevario stranke

Srđan Bogosavljević iz Ipsosa kaže za Novi magazin da se o uticaju medija na izborne rezultate "mnogo priča", te da i površna analiza pokazuje da je lako reći za većinu medija da su navijački i da dominiraju navijači vladajuće strane.

"Ali je nemali broj onih koji su izraziti, rekao bih pre antivučićevski nego antivladini, ostavljajući malo prostora za neke koji bi hteli da budu i neutralni i objektivni. Iz ovakvih medija i opozicione retorike svi izbori u Srbiji i sva politička rasprava sve više se svodi samo na stav o 'Vučiću', kaže Bogosavljević.

Prema njegovim rečima, usitnjena opozicija u tako navijačkoj atmosferi osetila je snažnu, ali bez dileme ne i široku podršku i napravila niz pogrešnih poteza – od kojih je najvidljivija nespособnost da se stvore čvršći savezi stranaka sličnih vrednosnih orijentira, koji bi strankama vlasti mogli da pariraju i pozitivnim porukama o tome šta hoće, a ne samo o tome šta neće.

"Sa druge strane priča o medijima je nekako slična onoj od pre trideset godina, kao da se ništa nije desilo sa disperzijom medijskih mogućnosti iako je internet uneo revolucionarne promene,

pa tako građani Srbije imaju u ponudi oko 2.400 medijskih jedinica. Rezultat je da je ukupni doseg TV signala na više od 96 odsto populacije Srbije, a interneta na više od 82 odsto, a u svakodnevnoj upotrebi internet je pretekao televizije."

No, prema jednoj reprezentativnoj anketi pred same izbore, izvori informisanja o proteklim izborima bili su televizija (82 odsto), internet (58) i štampani mediji (37). Kao glavni izvor informisanja građani su navodili televiziju (53 odsto) i internet (40): "Oni koji su navodili internet kao glavni izvor podeljeni su na skoro jednake delove između internet medija i socijalnih mreža."

Da je cenzus ostao pet odsto i prirodni prag za manjine bez dodatnog stimulansa, kakav bi bio raspored mandata?

Pod takvim uslovima prošle bi, naravno, samo dve većinske liste, obe liste vlasti, kao i četiri manjinske partije, i raspored bi bio približno proporcionalan njihovim procentima unutar osvojenih glasova partija koje su prošle cenzus. Pri tome bi SNS, odnosno lista "Aleksandar Vučić - Za našu decu", imala znatno više mandata nego sada, a ostali bi podelili tek manji deo mandata koje je osvojila

lista Aleksandra Šapića. Izostanak novog sistema blage pristrasnosti u korist manjina isforsirao je i rast broja mandata SPS listi, dok bi manjinske liste bile otprilike tamo gde su sada.

Međutim, pre bih rekao da je spuštanje granice na tri odsto stvorilo neopravdani utisak da će ga lako "preskočiti", pa su se mnogi pregovori sličnih stranaka o zajedničkom nastupu završavali pre nego što su počeli. Kratko vreme od odluke da krenu u izbore do samih izbora onemogućilo je ozbiljnu promociju mnoštva novih imena listi i na nacionalnom i na lokalnom nivou.

Ispostavilo se da se scena usitnila više nego što je cenzus od tri odsto dozvoljavao, tako da ambicija, ako je postojala, da se podigne reprezentativnost parlamenta s većim brojem različitih stranaka u njemu, nije ispunjena. Da je cenzus ostao na pet odsto, Šapićev SPAS bi ispao. Ali i to pod uslovom da visok prag za ulazak u Skupštinu ne bi mnoge srodne liste doveo do udruživanja, a i te kako je bilo potencijala za opoziciju.

Izlaznost se prema svim procenama kreće oko 50 odsto, s tim što CRTA ima procenu da su nepravilnosti doprinele

ALEKSANDAR VUČIĆ: Čaša meda

FOTO: BETA

Manjinske liste, sem Ruske stranke, imaju solidan skor i uglavnom (sem SVM) po dva mandata.

GUBITNICI: Definitivno su loše prošli: "Narodni blok – Velimir Ilić – general Momir Stojanović (0,27 odsto), Grupa građana 1 od 5 miliona (0,62), "Nek maske padnu – Zelena stranka – Nova stranka" (0,23) i najbrojnija po zvaničnom sastavu Koalicija za mir Čedomira Jovanovića (Liberalno demokratska partija, Tolerancija Srbije, Bošnjačka građanska stranka, stranka Crnogoraca, Vlaška narodna stranka, Liberalno demokratski pokret Vojvodine, Udruženje Jugoslovena u Srbiji, AMARO – Akciona mreža asocijacija i romskih organizacija, Udruženje građana "Rumuni Homolja", Skaska) sa 0,31 odsto, što je više nego dvostruko manje od

da "poraste" za nekoliko postotaka. Šta kažu vaši poslednji podaci?

Očigledno je da će konačni račun pokazati da je oko oko 50 odsto upisanih birača izašlo, i to je sigurno više od 3,2 miliona birača, što će biti potvrđeno zapisnicima sa birališta koje moraju da potpišu predstavnici svih stranaka koje imaju delegate. A sve liste koje su učestvovala imale su prava na to.

Ukoliko ima zapisnika bez potpisa i predstavnici stranaka su to osporili, to bi, kao i neki evidentni prekršaji, bio osnov za eventualno poništavanje rezultata sa tih biračkih mesta i ponavljanje izbora. Međutim, po pravilu, ponovljeni izbori su manje "privlačni" biračima. U poslednjih osam godina izlaznost na parlamentarne izbore kreće se u raspo-

nu od 53 do 58 procenata upisanih. Na predsedničkim 2017. bilo je 54 odsto, a za drugi krug 2012. – 46,3 odsto.

Na procenat izlaznosti utiče i broj ljudi koji imaju pravo da glasaju u Srbiji, a žive u inostranstvu, pa se realnija slika dobija posmatranjem broja izašlih – a poređenje sadašnjih rezultata ima smisla sa rezultatima prethodnih parlamentarnih izbora – dakle, na raspon od 3,6 do 3,9 miliona i ovih sadašnjih od nešto više od 3,2 miliona. Ali u toj razlici su efekti depopulacije koja je vidna, povećanog odlaska u inostranstvo, straha od virusa i bojkota – i veoma je teško izmeriti pojedinačni doprinos tih razloga.

Na ovim izborima bila je 21 lista, 16 plus pet manjinskih. Da su neki

od programi sličnih takmaca bili u koaliciji, da li bi parlament bio šareniji?

Nema dileme da nema desetina različitih pravaca političkog delovanja u odgovorima na osnovne političke izazove, ali nema ni samo dva pravca, pa je nelogično kandidovanje 21 liste, mahom koalicione, s nizom pojedinačnih partija na tim listama. Treba dodati da je isto tako brojan skup stranaka u bojkotu.

Sa druge strane, biračima je teško da razaznaju političke razlike stranaka manje ili više prepoznatljivih ili popularnih lidera, pa bi, verujem, ne samo procenti bili ubedljiviji nego bi i odziv birača bio veći, da je to bilo moguće. Uverenost da će izaći na izbore kod opozicionih stranaka varirala je od jedan do 12 u slučaju "1 od 5 miliona", svaki drugi kod Šapića i SRS. Udruženi u dve, tri ili šest kolona svakako bi bili primamljiviji izbor biračima.

Nažalost po opozicione birače, stranke koje bi mogle da ih predstavljaju od 2014. znaju da ne mogu da ugroze vlast na jednim izborima i udružuju se svaki put na novi način, ali ne po programskim i idejnim sličnostima. Potom se ti savezi, nezadovoljni ishodom, brzo samoukidaju, ne stvarajući osnov za buduće delovanje i osvajanje glasova.

Dakle, na osnovu prepoznatih i ne/prepoznatih sinergijskih efekata koje beležimo u istraživanjima, siguran sam da bi neki od učesnika ovih izbora udruženi imali lak prelazak cenzusa. **z**

“Pokreta Levijatan – živim za Srbiju” (0,69).

Podaci se mogu nešto promeniti do kraja obrade podataka sa svih biračkih mesta, pa i posle ponovljenih izbora, ali verovatnije je da neće i da će Vučićeva lista imati najmanje 190 poslanika/ca, Dačićeva nešto više od trideset, Šapićeva i SVM po deset, dve bošnjačke liste (Ugljaninova i Zukorlićeva po dva), kao i lista Albanaca sa juga Srbije.

Neke od onih brojnih – i za parlamentarne izbore – lista dobro su prošle na lokalnim izborima, ako se dobrim smatra prelazak cenzusa, a radikali i LSV Nenada Čanka opstali su i u vojvođanskoj skupštini i u gradu Novom Sadu.

Valja još zabeležiti da je u Beogradu, Novom Sadu i Nišu zabeležena izlaznost koja bi bojkot proglasila pobjedničkom opcijom, oko 40 odsto, a u nekim beogradskim opštinama kao što je Stari grad glasao je jedva svaki treći upisani birač.

Nasuprot tome, u Vojvodini, centralnoj i južnoj Srbiji beleže se

NEBOJŠA ZELENOVIĆ:
Traži se poništenje izbora

rekordi.

No, skor kaže da je samo nekoliko lokalnih samouprava odolelo naletu SNS – Vučić – Za našu decu: Čajetina, Ražanj, Surdulica, Beočin, Topola, Svilajnac i Gradska opština Novi Beograd. S tim što je u potonjoj razlika između Šapićevog SPAS-a i Vučićeve dece samo u jednom odborničkom mestu, a SNS se žalio...

Izvesno je da krajnji desničari – SRS, Levijatan i Zavetnici, pre ostalih – nisu doprli do birača iako su mnoge kalkulacije govorile o njihovom prodoru, posebno potonje dve liste

Na lokalnim izborima u nedelju pale su i najpoznatije opozicione komune Šabac i Paraćin; dosadašnji predsednik opštine Saša Pاونović odmah je proglasio poraz,

a u Šapcu su stvari još nedovoljno jasne. Nezvanično je SNS proglasio pobjedu, ali sa 42 prigovora postoji mogućnost da se to na ponovljenim izborima promeni. U sredu uveče će se znati odluka GIK-a, a još 48 sati kasnije i Upravnog suda – ako uslede žalbe.

FOTO-ROBOT: Prosečan poslanik je visokoobrazovan muškarac iz Beograda, star 44 godine, pokazala je analiza izbornih lista Instituta za evropske poslove na osnovu četiri dostupne kategorije: ravnopravnost polova, starosna i obrazovna struktura i geografska raspodeljenost. Iako će se sastav razlikovati od projekcije, neće biti većih odstupanja.

I pored novouvedene kvote za manje zastupljen pol od 40 odsto, žene/kandidatkinje bile su ravnopravne samo na Šapićevoj listi, s tim što u parlamentu neće biti taj odnos ako prvih desetoro sa liste i zvanično položi poslaničku zakletvu (što je verovatno ako ostanu u opoziciji, a menjaće se učesćem u vlasti). No, svakako će ispuniti zakonski limit od 40 odsto.

Među ostalim listama najviše (111) žena bilo je kod SRS-a, pa SNS (109) i SPS – JS (108), što je potencijalno više od kvote. Ove godine je, za razliku od prošlih izbora, samo jednu listu vodila žena (Zavetnici) u nazivu liste i kao druga među svim kandidatima/kinjama. Žene su zauzele i prvu poziciju na listama “1 od 5 miliona” i Pokreta Levijatan – Živim za Srbiju, ali ovog puta neće videti skupštinske klupe. Dalja analiza pokazuje da je prosečna starost svih kandidata 44 godine, što je za godinu više nego 2014, a ubedljivo najmlađa lista je “1 od 5 miliona” (23 godine. Na listi SNS-a mladi od 30 godina čine 16 odsto, kod SPS – JS 9,6, a kod Šapića 21,6 odsto.

Prema dostupnim informacijama, većina ukupnog broja kandidata/kinja ima više ili visoko obrazovanje.

Beograd je dominantan kao mesto iz kojeg dolaze poslanici gotovo na svim listama, sa izuzetkom nekoliko manjinskih lista. **Z**

Bez nepravilnosti i bez – demokratije

Prema prvim utiscima posmatrača, posebno domaćih, bilo je nepravilnosti. CRTA ih beleži nekoliko puta više nego na prethodnim parlamentarnim izborima. Ipak, prema njihovim nalazima, kad bi se otklonile nepravilnosti izlaznost bi bila svedena na oko 45 odsto, ali raspored se ne bi značajnije promenio.

OEBS nije našao nepravilnosti koje remete izborni tok, ali grupacija socijalista u Evropskom parlamentu zaključila je na osnovu i predizbornog i izbornog procesa da u Srbiji manjka demokratije i predložila da se ne otvaraju nova poglavlja dok se ne reše ta elementarna pitanja ne/demokratičnosti sistema.

Nećemo biti kao naprednjaci

Šesnaest godina sam bio predsednik opštine i pre toga četiri godine predsednik Izvršnog odbora, ukupno dvadeset – pa sad opozicija. Velika je promena, ali uvek se pred izbore spremaš i za pobjedu i za poraz, da vodiš grad ili da budeš opozicija. Moraš biti spreman na obe uloge ako želiš ozbiljno da se baviš politkom, bez obzira na nivo, lokalni ili nacionalni, kaže Paunović za *Novi magazin*

Razgovarala: **Jelka Jovanović**, Foto: **Đurađ Šimić**

Dosađanji predsednik opštine Paraćin Saša Paunović izašao je na lokalne izbore 21. juna sa grupom građana "Saša Paunović – Sigurno napred". I sa 15 odborničkih mesta od ukupno 55 nastupaće ubuduće kao opozicija Srpskoj naprednoj stranci. Zbog odluke da se uprkos proglašenom bojkotu nadmeće na lokalnom biralištu, Paunović je pre nekoliko meseci napustio Demokratsku stranku, u kojoj je bio zamenik predsednika, pošto njegova odluka nije naišla na odobravanje DS-a, koji je deo opozicionog Saveza za Srbiju, ključne koalicije za bojkot.

No, uprkos tome, najveći deo opozicione Srbije, gotovo bez razlike da li su zagovarali bojkot ili učešće na izborima 21. juna, zbog odličnog prethodnog političkog i upravljačkog učinka Paunovića, kao i gradonačelnika Šapca Nebojše Zelenovića, nadali su se njihovoj pobjedi. Ili, kako se to do nedelje govorilo, odbrani demokratske Srbije i najtvrdih uporišta

i polazišta za obaranje režima. Ni dva dana po zatvaranju birališta nema previše žučnih komentara, pa čak ni uobičajenog likovanja, tipa "znalo se kako će proći". Paunović za Novi magazin govori o izborima i postizbornim planovima.

Prošlo je 36 sati od zatvaranja birališta i nešto manje od saznanja da niste pobedili. Kako se osećate?

Malo odmornije nego pre izbora, pa i malo bolje. Kampanja je bila naporna, pre nje problem s koronavirusom, sve zajedno je dugo trajalo i mnogo smo radili.

Vodili ste 16 godina Paraćin kao predsednik opštine, pa ste sada opozicija. Jeste polovinu tog vremena bili opozicija na nacionalnom nivou kao funkcioner Demokratske stranke, ali ipak je ovo priličan obrt za vas. Šta preovlađuje, olakšanje ili zabrinutost?

Šesnaest godina bio sam predsednik opštine i pre toga četiri godine predsednik Izvršnog odbora, dvadeset ukupno – pa sad opozicija. Velika je promena, ali uvek se pred izbore spremaš i za pobjedu i za poraz, da vodiš grad ili da budeš opozicija. Moraš biti spreman na obe uloge ako želiš ozbiljno da se baviš politikom, bez obzira na nivo, lokalni ili nacionalni.

Posle dvadeset godina odgovornosti koju nosi vođenje Paraćina, za mene je odlazak u opoziciju neki vid olakšanja; dosad sam za svaki problem, makar i sitnicu koja se dogodi u bilo kom selu ili bilo kom delu grada, morao da reagujem i ponudim rešenje. Komunikacija s ljudima troši mnogo energije, pošto moraš da im da objašnjavaš zašto nešto ne može ili mora, moraš da nađeš novac, ljude i vreme da se na najbolji način obavi to što se mora i da se sprovedu svi planovi. U tom smislu je lakše; prosto mogu da prođem pored kontejnera koji nije u funkciji i kažem "to nije moj posao".

Mogli ste i nešto komplikovanije reći; nezvanično znam da tokom poplava 2014. danima niste išli kući, bili ste na terenu.

Nisam mogao ni da dođem kući, sve je bilo pod vodom, sedam dana sam bukvalno spavao u kancelariji i išao gde se moralo. To je deo posla koji se podrazumeva i, ako nisi spreman na takav rad, nisi za vođenje grada.

Sa više od četvrtine mandata, a o iskustvu i znanju problema da ne govorimo, vi ste u situaciji da budete ozbiljna opozicija, za razliku od republičkog parlamenta, gde opozicije praktično nema.

Ozbiljna opozicija je u Paraćinu osvojila više od 20 mandata, pošto je tu i još jedna grupa građana koja je s nama delila vlast; na Socijalističku partiju koja nas je podržavala ne mogu da računam, pošto će i sada podržavati vladajuću većinu, ali, ako ćemo precizno, mi imamo 22 od 55 mandata, i to

Vlast stabilna, društvo nestabilno

Kako će se izborni rezultati odraziti na stanje u Srbiji?

Prvo, izborni rezultati su očekivani, bilo je izvesnije više nego ikada pre i ko će pobediti i kako će pobediti, skupštinska većina je apsolutno nadmoćna, i u tehničkom smislu postoji ta stabilnost. Ono čega nema je politička stabilnost u društvu, veliki broj građana nema predstavnike u parlamentu, i nije to samo zbog stranaka koje su bojkotovale izbore već zbog toga što mnogo građana nije imalo za koga da glasa. Verujem da bi tako bilo i da je kompletna opozicija izašla na izbore. Prosto, ljude nema ko da zastupa, ne shvata se razlika između zastupanja opozicije i zastupanja građana koji su opozicioni nastrojeni. A razlika je ogromna.

Sve u svemu, stabilnosti u društvu nema, ima rezignacije; pokazalo se da energije ima, da ima nezadovoljstva, ali građane niko ne zastupa, i to je eksplozivno stanje; sada sve miruje i zbog ove korona-krize, ali u svakom momentu može da eksplodira.

Na nacionalnom nivou ima i mnogo ozbiljnih problema, počev od Kosova, pa do recesije koja dolazi, pitanje je kako će se finansirati svi državni poslovi i treba očekivati ekonomske probleme i nepopularna rešenja, možda opet smanjenje plata u javnom sektoru i penzija, povećanje poreza, videćemo. Srbiji, kao i celom svetu, slede još teži dani.

Ali, ako već govorimo o opoziciji, ne može ona da čeka neku povoljniju priliku, pa da diže ustanak, mora da sagleda probleme, sačini planove i stalno deluje. Inače je neće biti ni u parlamentu ni izvan njega.

jeste ozbiljna opozicija. Međutim, nisu lokalna i republička skupština za poređenje u smislu nastupa opozicije i mogućnosti da se pojavi u javnosti.

Mislite da o onom kontejneru morate misliti i kad ste opozicija, bez obzira na prvu misao "nije to moj posao"?

Naravno, to je posao svih odbornika i čitave lokalne vlasti.

Pre nego što nastavimo o tome šta ćete i kako raditi, da li je raspored odbornika konačan ili imate prigovora na izbore?

Mi kao grupa građana nismo bili u mogućnosti da ukažemo na nepravilnosti koje smo uočili, ali neke liste su uložile prigovore, Jedinствена Srbija i jedna grupa građana koja je ispod cenzusa za desetak glasova, tako da u broju mandata još može biti promena. Recimo, na jednom biračkom mestu dopisan je građanin i glasao je iako nema pravo glasa, pa bi tu izbori morali da se ponište.

Na šta ćete se fokusirati? Prethodno ste kao opštinska vlast radili na privlačenju investicija, razvoju malog i srednjeg sektora, infrastrukturi, jačanju poljoprivrede. Kako ćete se ponašati ako to ne bude poštovano?

Tražićemo da se svi započeti projekti nastave, nekoliko velikih je u toku. Tu je uređenje industrijske zone, sistem vodosnabdevanja, nekoliko drugih infrastrukturnih projekata, uključujući uređenje šireg centra grada, i sistem odbrane od poplava. Sva su dokumenta ispravna i radi se po njima. Naravno da skupštinska većina može odlučivati drugačije od nas, a mi ćemo se kao opozicija tome suprotstavljati.

Nova većina, stara opozicija, imala je i rigidne oblike protesta protiv vas, kao što je zatvaranje u skupštinsku zgradu, ili opskurne, kao što je najava štrajka glađu. Kako ćete vi postupiti?

Još je rano govoriti o tome na koji način će se sprovesti opoziciono

delovanje u Paraćinu. Kad je reč o komunalnim temama, jasno je šta smo građanima ponudili i toga ćemo se držati. Znaju se naši ciljevi i obećanja, i od toga nećemo odstati, a kako ćemo do realizacije doći, zavisi od okolnosti.

Ali svakako nismo planirali da imitiramo naprednjake u bilo kom smislu.

Do odluke o izlasku na izbore bili ste zamenik predsednika DS-a. Posle odluke Glavnog odbora da vam ne odobri nastup, izašli ste iz stranke. Sada ste grupa građana; menja li taj nepartijski status vašu političku percepciju?

Donekle, činjenica da sam se tokom izborne kampanje isključio iz delovanja Demokratske stranke omogućila mi je drugi pogled na

sva dešavanja i u opoziciji i u DS-u, kao njenom delu. Dok sam bio učesnik događanja to mi je okupiralo mnogo vremena i energije, imao sam obavezu da se time bavim, ali čini mi se da je zbog svega moj pogled na dešavanja u Srbiji bio donekle iskrivljen; bukvalno kao da sam sve gledao u krivom ogledalu, nisam sagledavao stvari na način na koji ih običan građanin posmatra. Sada kad sve posmatram, čini mi se da su, nažalost, opozicija generalno i obe strane u Demokratskoj stranci toliko fokusirani na unutrašnje odnose i probleme, da im ne ostaje snage i vremena za nešto drugo.

Ljude i život?

Bukvalno tako. Kad posmatraš sa strane, opozicija izgleda kao skup džangrizavih gubitnika koji

stalno ponavljaju "Vučić, Vučić", i na ljude to deluje odbijajuće, čak i na one koji prate opozicione medije; nemate želju ni da ih slušate, pošto stalno ponavljaju iste stvari, ne bave se životnim problemima građana. I kada to tako deluje nekome ko je bio deo toga...

Ne deo nego visokopozicioniran.

Tako je, visokopozicionirani deo stranke koja je nekoliko godina bila na vlasti, pa ako meni to tako deluje, mogu da zamislim kako smo izgledali ljudima koji ne znaju ko je ko i na koji način s kim komunicira, odnose iz prošlosti. Opozicija u Srbiji odgovorna je za dobar deo onoga što nam se danas dešava u Srbiji, posebno što ne uspeva da dođe sebi i počne da se bavi problemima građana na organizovan i delotvoran način.

Na izborni dan u DS-u se zbio skandal pre sednice Glavnog odbora. Da li je možda i to uticalo na vaš rezultat, pošto vas ljudi i dalje vide kao člana?

Tačno je da me ljudi i dalje gledaju kao demokratu, 27 godina sam bio član stranke i glasači to imaju u svojoj svesti, ali ne mogu da procenim koliko je to i da li je uopšte uticalo na izborne rezultate u Paraćinu. Bojkot jeste uticao, pošto deo građana nije izašao na izbore, a verujem da bi podržali nas. Međutim, nemile scene koje smo gledali sasvim sigurno su još malo udaljile građane, pristalice i simpatizere DS-a od stranke, pa i opozicije uopšte.

Uprkos tome, da li biste u nekom narednom periodu razmislili o vraćanju u DS? Tim pre što je razlaz bio više nego pristojan.

Još nisam razmišljao o budućem političkom angažovanju, prvo čekam da se ova nova opštinska struktura uspostavi i imam privatne stvari koje moram da rešim. Moram da nađem posao, pošto ja nemam odstupnicu, sve ove godine sam radio samo posao za koji sam bio biran i angažovan. Kad budem rešio sve to, razmisliću šta ću raditi politički.

I moram još malo da se odmorim. **Z**

Cepanje

Ljiljana Lučić,
članica organiza-
cionog odbora za
stranačke izbore

Demokrate su se utopile u Savez za Srbiju. Prvi put predsednik države u predizbornoj kampanji nijednom nije pomenuo predsednika DS već je on sam odredio ko je vođa opozicije i govorio samo o Draganu Đilasu.

Vida Ognjenović,
predsednica organi-
zacionog odbora za
stranačke izbore

U demokratskim stran-
kama stvari se rešavaju
dijalogom, a ne na silu, ras-
puštanjem i otpuštanjem.
DS mora da nastavi tamo
gde je stala pre svih potresa
i bude najjača opoziciona
stranka i nosilac moderni-
zacije i demokratije.

Radoslav Milošević
Kena, član DS-a

Strašno je šta sadašnje ruko-
vodstvo radi članovima stranke
i na koji način ih tretira. Da se
otpuste ljudi koji u sekretarijatu
rade po 20 i 30 godina, da im se
ne dozvoljava ulazak u zgradu,
da im se ne veruje da će uraditi
posao koji rade 30 godina, da se
na takav način odnosi prema
članovima.

X
НЕМА
ИЗБОРА
Бојкот.

Ne može se sa sigurnošću reći da će doći do novog cepanja Demokratske stranke, ali da u samoj partiji uveliko traje cepanje po cevanicama, nema nikakve sumnje. To kako su rukovodioci stranke uspjeli da je upropaste, odvaljujući od nje koliko je ko mogao kada su je napuštali, ostaće tema za ozbiljno istorijsko istraživanje. Kao primer vrhunske neodgovornosti naše političke elite.

Dragoslav Šumarac, potpredsednik DS

U DS je uvek bila dozvoljena razmena mišljenja, ali ako je reforma da se ukloni slika Zorana Đinđića i da se sklone svi njegovi ministri, ja u njoj neću da učestvujem.

Dragana Rakić, potpredsednica DS-a

Nisu zadovoljni oni koji žele da budu "kooperativna opozicija" Aleksandru Vučiću. To je upravo ono što se vidi mesec dana, kao što su imali ideju da izazovu nezakonitu sednicu 17. maja, pa i nasilni i nezakonit pokušaj preuzimanja DS i postavljanja nekoga će biti pod uticajem Aleksandra Vučića.

Branislav Lečić, član DS-a

Ovo što se sada dešava ne liči na Demokratsku stranku, a stranka se deli zahvaljujući rukovodstvu DS. Na delu je krađa identiteta te stranke.

Zoran Lutovac, predsednik DS

Uspeli smo da ostanemo dosledni pred građanima, vratili smo kredibilitet i spremni smo da ih predvodimo posle 21. juna i nastavimo reforme.

MARKO ĐURIĆ
 SNS

Marko Đurić, šef kancelarije za Kosovo, tako se radovao na proslavi pobjede Srpske napredne stranke, da ga je bilo prosto dirljivo gledati.

Laste dolaste

FOTO: BETA

Ovogodišnji pobjednik takmičenja "Domaćinstvo koje su laste izabrale" je porodica Radovana Gvozdenovića iz okoline Kraljeva, koja ima 86 aktivnih gnezda seoskih lasta, odlučilo je Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije. Pobjedničko domaćinstvo osvojilo je priznanje i tonu kukuruza kao nagradu za brigu o seoskim lastama. 🐦

Finansijski sektor stabilan, ali predstoji teška jesen

Prema rang-listi objavljenoj u godišnjoj ediciji "Finansije TOP" u izdanju ekonomskog mesečnika "Biznis i finansije", banka Inteza vodeća je u Srbiji po tržišnom učešću i ostvarenoj dobiti u 2019. Prvo na listi osiguravača po ostvarenoj premiji je Dunav osiguranje. Analize pokazuju da je celokupan finansijski sektor uspeo da održi stabilnost tokom vanrednog stanja, ali da svim učesnicima na domaćem finansijskom tržištu predstoji teška jesen, navodi se u ediciji "Finansije TOP".

Banka Inteza je bila najprofitabilnija banka u Srbiji u 2019, sa ostvarenom dobiti od preko 12,3 milijarde dinara. Mada je to nešto slabiji rezultat u poređenju sa zaradom od 12,6 milijardi dinara u 2018, Inteza je zadržala leadersku poziciju. Na drugom mestu je Komercijalna banka s profitom od devet milijardi dinara, a slede Unicredit, AIK i Rajfajzen banka.

Inteza je lider i prema tržišnom učešću (16%), dok su na drugom mestu OTP i Vojvođanska banka, koje posluju pod kontrolom istog vlasnika sa zajedničkim učešćem od 13,5%. Slede Komercijalna i NLB banka sa ukupnim učešćem od 12,4%, na četvrtom mestu je Unicredit banka (10,8%), a na petom Rajfajzen banka (7,8%).

Prema analizi u ediciji "Finansije TOP", banke su prošle godine uvećale neto prihod od kamata za 5,4%. Uprkos napretku u osnovnoj delatnosti, bankarski sektor je zabeležio pad profita od 8,5% na 63,9 milijardi dinara, pre svega usled većih ostalih rashoda i pojedinih jednokratnih efekata, poput troška saniranja kredita u "švajcercima". Stoga je prinos na kapital bankarskog sektora ponovo pao na jednocifreni nivo (9,1%), ali je struktura ostvarenog profita kvalitetnija u odnosu na prethodne dve godine.

Trend ukрупnjavanja bankarskog sektora nastavljen je i protekle godine, pa je prvih deset banaka zauzimalo preko 80% tržišta, a ako se tome doda ovogodišnje preuzimanje Komercijalne od NLB banke, ova koncentracija premašuje 85%. Ono što bankare najviše brine jeste pad privredne aktivnosti i moguće ponovno gomilanje nenaplativih kredita, što bi usporilo kreditiranje privrede, koje se ionako nije oporavilo od prethodne finansijske krize, zaključuje se u ediciji "Finansije TOP". 🐦

NEBOJŠA STEFANOVIĆ ministar policije

Policija nije mogla da nađe Jutku da bi ga privela na sud, ali je ovaj 'ladno došao na izbore. Da li zbog toga ili iz nekog drugog razloga, tek ministra Nebojše Stefanovića nije bilo na bini među onima koji su s Vučićem slavili pobjedu SNS-a na izborima.

DRAGANA MARKOVIĆ direktorka Poreske uprave

Aktuelna vlast maksimalno koristi Poresku upravu u političke svrhe, tj. da reketira preduzeća i preduzetnike koji nisu po volji Srpskoj naprednoj stranci. Direktorka Dragana Marković to omogućava i u najvećoj mogućoj meri podstiče.

Brže do potrebnih kadrova u kompanijama

Privredna komora Srbije i Agencija za kvalifikacije Vlade Republike Srbije potpisale su Memorandum o saradnji u oblasti razvoja stručnog obrazovanja, što će omogućiti da se potrebe poslodavaca za veštinama brže prevode u odgovarajuće programe nastave i učenja. Prvi korak u tom procesu je da se utvrdi koja su znanja, veštine, stavovi i sposobnosti potrebni da bi se stekle određene kvalifikacije, a informacije o tome će pružiti privrednici uz podršku stručnih službi Privredne komore Srbije. "Kroz saradnju sa Agencijom imamo mogućnost da ukažemo na promene koje su se dogodile u načinu obavljanja određenih poslova i šta je novo potrebno da znaju i umeju kadrovi, kako bi se ti poslovi obavljali kvalitetnije i efikasnije. Na bazi informacija iz privrede, u saradnji sa Agencijom, PKS će pripremiti inicijative za uvođenje novih i revidiranje postojećih kvalifikacija. Standard kvalifikacije je osnov za razvoj programa obrazovanja za sticanje kvalifikacija na svim nivoima obrazovanja. Na ovaj način obezbeđuje se školovanje budućih kadrova u skladu sa realnim potrebama privrede" rekao je Marko Čadež, predsednik Privredne komore Srbije nakon potpisivanja memoranduma o saradnji.

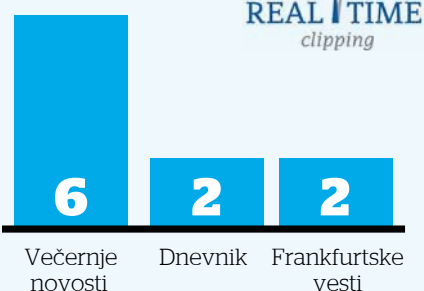
Direktor Agencije prof. dr Časlav Mitrović ocenio je da će potpisani memorandum dalje razviti dobru saradnju sa PKS koja je posrednik za inpute o potrebama privrede. "Pokušavamo da se u stručnom obrazovanju u Srbiji što brže uvode novi standardi kvalifikacija", rekao je Mitrović i dodao kako je to neophodno zbog potreba tržišta rada. "PKS nam je partner i neko ko će stalno ispitivati potrebe privrede i koordinisati sve učesnike u procesu standardizacije", dodao je Mitrović. 🇷🇸

Osiguranje od korone

Turisti koji putuju u inostranstvo na odmor moći će da kupe putno zdravstveno osiguranje u slučaju bolesti od Covid-19, rekao je direktor Nacionalne asocijacije turističkih agencija Srbije (JUTA) Aleksandar Seničić. On je za Betu rekao da je na predlog JUTE osiguravajuća kuća DDOR pripremila dve nove polise. "Turisti koji putuju na odmor u inostranstvo moći će da doplate polisu putnog zdravstvenog osiguranja za slučaj potrebe da se testiraju ili leče od Covid-19", rekao je Seničić. Dodao je da polisa osiguranja od koronavirusa predviđa da se njome pokriju i troškovi transporta putnika koji se razboleo u zemlju, ukoliko je to potrebno. Kako je objasnio Seničić, gosti koji odmor budu provodili u hotelima u Srbiji biće osigurani, tako da u slučaju da se razbole i odu u izolaciju, nadoknadiće im se trošak za dane koje su izgubili od odmora, a to osiguranje će plaćati hoteli ili drugi turistički objekti koji ga ugovore. 🇷🇸

Projekat "Stvarano u Srbiji"

u štampanim medijima
16 - 22. jun 2020.

Dubai Srbiji

Jedno od vodećih turističkih informativnih glasila u Ujedinjenim Arapskim Emiratima portal WhatsOn. ae uvrstio je Srbiju u listu preporučenih destinacija za letnja putovanja državljana i rezidenata Dubaija, što će, kako se očekuje, doprineti povećanju broja turista iz te zemlje. WhatsOn, koji je u 2020. zabeležio preko tri miliona individualnih poseta, navodi da se u Srbiju može bezbedno putovati i da se turistički objekti, restorani i šoping-centri ponovo otvaraju širom zemlje. 🇷🇸

"Srbija postaje Severna Koreja u srcu Evrope."
Marinika Tepić, SSP

"Bog voli Srbe s pasuljem i pivom."
Raša Todorović, umetnik

"Poreska tortura dovela do gašenja Vranjskih a Kikindske jedva preživeli."
Nedim Sejdinović, novinar

"Iskopali su mi rov oko kuće."
Stojana Veljković, domaćica iz Boljevaca

"Izuzetno mi je žao. Sve smo radili čista srca."
Novak Đoković, teniser

"Promene u Srbiji će doći iz unutrašnjosti."
Milan Stamatović, Zdrava Srbija

"Voda voli da se igra. Mahaće koskom pred njuškicama."
Jovo Bakić, sociolog

Srbija > Mala matura - veliki problem

I ovogodišnje polaganje završnog ispita na kraju obaveznog osmogodišnjeg obrazovanja, mala matura, koja je i deo uslova za upis u srednju školu, nije prošlo bez skandala. U vreme korone, što je još teže, pošto su mere opreza bile intenzivnije nego inače.

Naime, tokom polaganja tzv. kombinovanog testa rešenje se pojavilo na društvenim mrežama. Činjenica da je rešenje postavljeno nakon što su učenici ušli u klupe, i to bez elektronskih naprava, "provalu" realno čini minimalnim rizikom za ne/uspešnost ispitivanja. Ali velika je opomena da se i u poludigitalizovanoj maloj maturi, s policijskom zaštitom, može dogoditi incident koji narušava princip jednakosti učenika i validnosti ispita.

CURENJE BEZ KAZNE: Zbog sličnog problema, "curenja" testa iz matematike prošle godine je ponovljeno polaganje, mada je ministar prosvete Mladen Šarčević tvrdio da "provale" nije bilo. No, nakon pojavljivanja rešenja koje je fotografisao i prosledio društvenim mrežama radnik u ovlašćenoj štampariji, inače otac jednog malomaturanta, "za svaki slučaj" svi su polagali rezervni test.

U burnim ovogodišnjim korona i izbornim danima Srbije, sa dve neuspešne maturalne probe u kratkom roku, već je zaboravljeno da je 2019. posle ministrove naredbe usledio protest osmaka ispred Ministarstva prosvete koji su zahtevali poništavanje završnog ispita i njegovo smenjivanje. Zbog protesta je bilo i provođenja učenika, pa i političkog šikaniranja usred parlamenta – pošto je jedan od učenika sin opozicionog političara. A povrh svega, suđenje vinovniku je još u toku.

Curenje testova u okviru male mature dogodilo se i 2013, a ispostavilo se da ih je iz štamparije Službenog glasnika iznela jedna službenica, na krajnje delikatan način – u grudnjaku! Policijskom istragom utvrđeno je da su testovi iz srpskog i matematike ukradeni i dospeli u javnost pre nego što su

MINISTAR ŠARČEVIĆ:
Krivi su nastavnici

150.000

učitelja, nastavnika i profesora je u sistemu obrazovanja

osmaci polagali mature, pa je odlučeno da se mala matura poništi, a dači za upis u srednje škole rangiraju na osnovu uspeha iz osnovne, bez završne provere koja obezbeđuje važan deo poena.

Greške, bar one kardinalne, koje dođu do javnosti, ponavljaju se s vremena na vreme, ali kao da nema rešenja iako se preduzimaju rigorozne kontrole i sam proces sve više digitalizuje. Najnoviji slučaj vezuje se za jednu osnovnu školu u Novom Pazaru, pa će istražni organi ispitati i profesore i učenike za koje se sumnja da su u tome učestvovali.

"Obavestili smo policiju, koja već radi proveru. Prema saznanji-

ma koja imamo, fotografisani test, odnosno rešenja, bio je dostupan nekolicini učenika, a ostali su već bili raspoređeni po učionicama i bez mobilnih telefona", rekao je ministar Šarčević i izrazio sumnju da je u pitanju "smišljena sabotazha", u kojoj je verovatno učestvovalo više osoba: "Ne želim da prejdudiciram, ali ovo nije bilo moguće izvesti bez nečije pomoći. I nastavnici i učenici će imati priliku da sve potanko objasne policiji."

Ustaljenost ovog problema nameće pitanje odgovornosti, ali čini se da se osim lične odgovornosti nikada ne pokreće i pitanje službene i političke odgovornosti. Tokom curenja rešenja testova 2013.

Ko je kriv?

Završni ispit osnovaca kao preduslov za upis u srednju školu stresan je sam po sebi, ali ove godine posle “epidemiološke” nastave na daljinu dodatno je opteretio decu, roditelje i nastavnike. U posebnom problemu je nekoliko procenata od 68.000 malomaturanata koji nisu imali uslova za praćenje nastave tokom vanrednog stanja

Piše: **Ivana Pejčić**

ministar prosvete je bio Žarko Obradović, tada potpredsednik jedne od vladajućih stranaka SPS, ali nije odmah podneo ostavku već tek posle višenedeljnih zahteva. Objašnjavajući potom zašto je, iako se ne oseća ni krivim ni odgovornim, odstupio s ministarske pozicije, Obradović je problem male mature nazvao “iskonstruisanom laži”, ali još važnije, rekao je kako nije dobio – političku zaštitu!

SKANDALI: Pitanje odgovornosti ministra Mladena Šarčevića praktično se ne postavlja – mada je zbog izbora on trenutno “bivši”, kao što se nije ozbiljnije postavljalo

ni prilikom prethodnog propusta.

“Kad god se desi nešto nalik skandalu, ministar odmah kaže: sumnjam na nastavnike. To je nešto zbog čega se svi nastavnici osećaju loše, ni krivi ni dužni. Sve to zaista treba da ispituje policija, ali meni je izuzetno indikativno da kad god se nešto desi – nastavnik je kriv. Nikada gospodin ministar neće da kaže – hajde da sačekamo – nego odmah ispaljuje, kao iz topa: nastavnik je kriv, a ko bi drugi”, kaže predsednica Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije Jasna Janković, inače profesorka srpskog jezika.

Prema njenim rečima, sva deša-

vanja u vezi s malom maturom liče na neku igru i neverovatnu priču i lošu šalu. Ona pita kada ćemo prestati da dovodimo u takve situacije đake, nastavnike i roditelje.

Na navode ministra da je u pitanju “sabotaža” za koju je odgovoran neki nastavnik, Janković podseća da, računajući univerzitetske, u Srbiji ima 150.000 nastavnika, kao i da nisu svi istog kvaliteta, ali da ipak najviše trpe učenici.

Ova godina je specifična zbog epidemije koronavirusa, nastave na daljinu (putem televizijskih prijemnika i interneta), prve digitalne probne mature, druge “poludigitalizovane”. Pri tome, deo učenika nije bio u prilici da redovno prati nastavu, posebno deca iz siromašnih slojeva i iz romske populacije – zvanično se procenjuje ukupno pet odsto đaka, nezvanično više, pošto mobilni telefon kao “digitalni nastavnik” nije dovoljna zamena za tablet ili kompjuter. Pride su zbog ograničenja kretanja i zatvaranja škola izostale i uobičajene pripreme za malu maturu.

Zbog svega još tokom vanrednog stanja, koje je trajalo od 15. marta do 6. maja, ali redovna nastava nije uspostavljena ni po njegovom ukidanju, Unija sindikata predložila je ministru da ove godine ne bude završnog ispita “jer smo smatrali da su deca pod stresom”, kako kaže Janković.

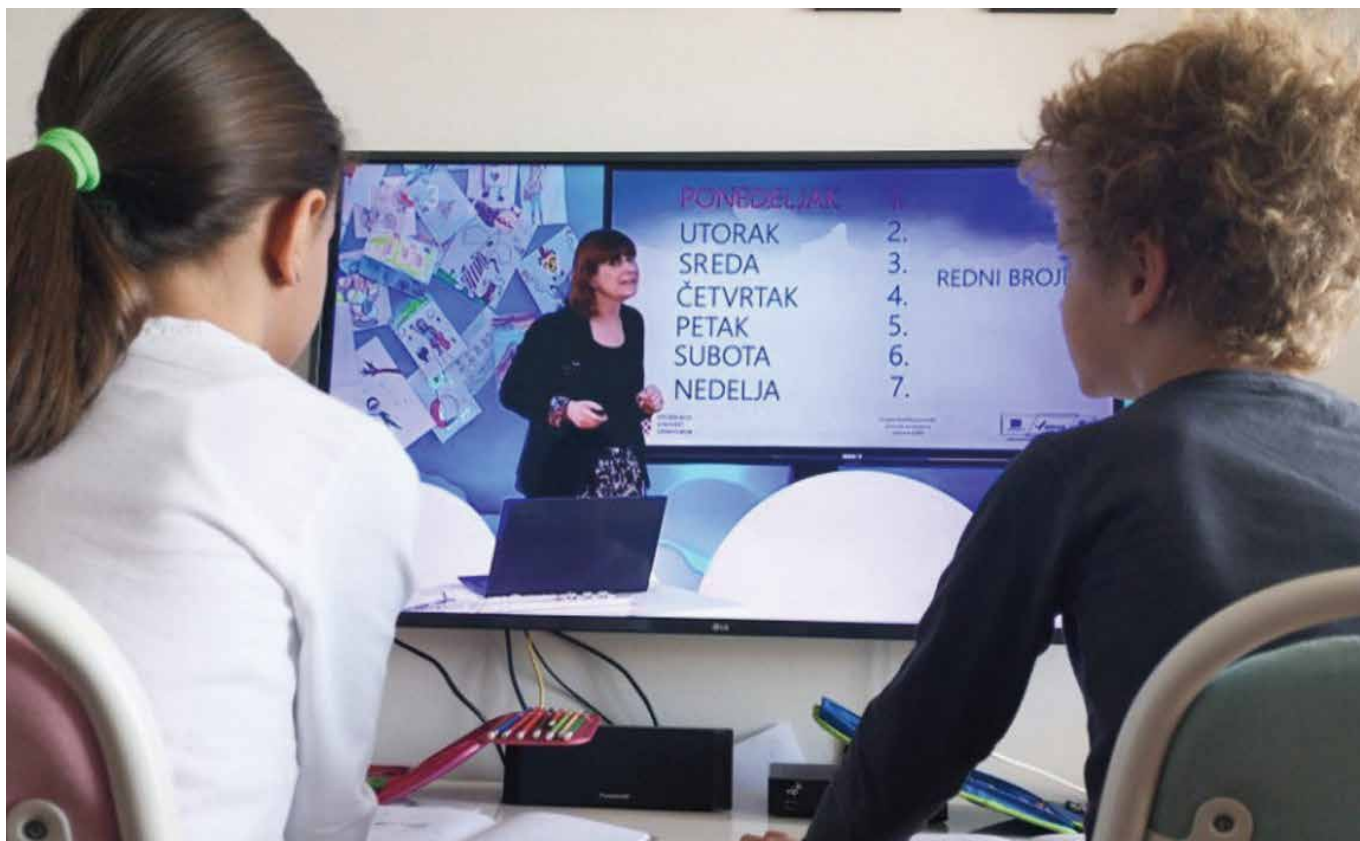
Ministar ih nije poslušao, a deca su nastavila da pate, a sada je, posle svih stresova, uneta i sumnja u regularnost ispita, bez obzira na to što je problem sa testom “lokalizovan” na Novi Pazar.

Naravno da ministar ne može da kontroliše svakog pojedinca hoće li izneti rešenja testova niti je to njegov posao. Ali jeste da obezbedi jednake uslove i ustale proceduru koje će mogućnost zloupotreba smanjiti na minimum. A ako se problem pojavljuje godinama, to pokazuje da nešto nije u redu sa sistemom.

68.000

učenika
polagalo je
malu maturu

LOŠA UVERTIRA: Maloj maturi, kao što smo rekli, prethodio je digitalni probni ispit tokom vanrednog stanja, a potom kombinovani po njegovom ukidanju.

Svrha probnog završnog ispita je, kako navode stručnjaci, samoprocena znanja učenika u odnosu na očekivane ishode učenja na kraju osnovne škole, odnosno provera znanja pred malu maturu.

Javnost je, međutim, ostala uskraćena za rezultate obe procene. Za prvu zbog toga što je više samoprocena u vanrednim okolnostima i prva provera znanja nakon nastave na daljinu. Za drugu su zakazali i drugi aspekti, pre svega digitalni momenat; naime, testovi su popunjavani ručno, dva

NEISKUSTVO:
Nastava na daljinu

40

bodova je maksimum koji donosi završni ispit

u školama, jedan kod kuće, pa su skenirani i trebalo je automatski da se proveravaju u delu gde su ponudeni odgovori za zaokruživanje.

Prema svedočenjima nastavnika, nastao je haos; čisto fizički, pošto su neki testovi zamenjeni, a onda i tehnološki. Pri čemu su nastavnici imali dvostruko više posla – umesto samo provere, imali su i dodatne radove na selekciji.

No, i posle nekoliko sedmica rezultati nisu saopšteni, a veru-

je se da su prilično loši. I da je to ceh daljinske nastave i izostanka priprema, što je i očekivano jer se ni deca ni nastavnici, pa ni sam sistem nisu preko noći mogli iz zaprege prebaciti na vasijski brod. Učenje "na daljinu" zahteva posebne pripreme, a posebno radnu disciplinu koja nije svojstvena deci koja odrastaju u sistemu "ekskatedra" nastave.

Inače, završni ispit polagalo je 17. 18. i 19. juna oko 68.000 učenika osmog razreda osnovne škole. Ispit se sastoji iz tri dela, maternjeg jezika, matematike i kombinovanog testa iz više oblasti tehničkih i društvenih nauka. Ukupno se na maloj maturi može osvojiti 40 bodova, a maksimalni broj poena zajedno sa uspehom iz srednje škole je 100.

Utešna činjenica za sve učenike, roditelje i nastavnike je da u srednjim školama ima više mesta nego kandidata, mada to nije dovoljno kada ti izmakne željena škola. **☹**

Tekst je deo projekta "Obrazovanje i ranjive kategorije građana u teškim vremenima", koji se sprovodi uz podršku BTD i Ambasade Kraljevine Norveške u Srbiji

Frenetično, bez suda

Granski sindikat prosvetnih radnika Srbije uputio je otvoreno pismo ministru prosvete, nauke i tehnološkog razvoja povodom incidenta koji se desio za vreme polaganja kombinovanog testa na maloj maturi. U njemu se navodi da je polaganje male mature, koja je ove godine specifična zbog višemesečne nastave na daljinu, trebalo da bude okončano polaganjem kombinovanog testa.

"Svedoci smo bili frenetično najavljivanog završnog ispita kao vrhunski pripremljenog, ali se, uprkos svemu, ponovo pokazao kao nepouzdan. Nažalost, rešenja kombinovanog testa sa male mature pojavila su se na društvenim mrežama, a Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja dobilo je informaciju da je u osnovnoj školi u Novom Pazaru neko uspeo da fotografiše kombinovani test. Istražni organi ispitaće i profesore i učenike za koje se sumnja da su u tome učestvovali. Takav epilog ministru nije dovoljan, te traži krivce i opravdanje za greške koje se ponavljaju iz godine u godinu, kako kod ministra Šarčevića tako i kod njegovih prethodnika", navodi se u pismu.

Dodaje se da su uvek traženi i nalaženi neki krivci, pri čemu nemamo informacije kakav je sudski epilog. "Ostaje nam da po ko zna koji put konstatujemo da nema nimalo moralne dileme, a kamoli odgovornosti ministra i njegove svite. Moramo pitati: Ministre, ko je kriv?", ističe se u pismu.

**PRATITE
NAS**

**NOVI
MAGAZIN**

KANAL

WWW.YOUTUBE.COM/USER/NOVIMAGAZIN

Na dnu

Analiza pokazuje da se po efikasnosti javnog sektora Srbija nalazi na dnu posmatranih zemalja: od nas je lošije ocenjena jedino Hrvatska, dok su Crna Gora i Mađarska neznatno bolje

Piše: **Mihailo Gajić**

Gde god da se okrenemo, naći ćemo na državu u nekom obliku: naša deca idu u državne škole, uglavnom se lečimo u državnim bolnicama, vozimo se po državnim putevima, a u poslovnom i privatnom životu moramo da pratimo pravila koja nam je država propisala, čak i kada su besmislena ili štetna. Sve ove državne usluge, od lekara i nastavnika do šalterskih službenika i javnih preduzeća, plaćamo kroz poreze, doprinose i razne druge namete. Ali gde god je država, tu su i pritužbe na njen rad, pre svega na kvalitet usluga koje dobijamo: na šalterima nam uvek fali poneki dokument, dugo čekamo na pregled lekara, a putevi su puni rupa.

NA NEMAČKOM NIVOU: Nivo našeg poreskog opterećenja sličan je nivou u Nemačkoj, pošto je i nivo naše javne potrošnje sličan. Zašto je kvalitet javnih usluga onda toliko različit? Nivo razvijenosti je svakako važan faktor – kada imate niži dohodak, plaćate i nižu sumu u porezima. Ovo može da objasni zašto su plate nastavnika ili državne penzije niže u Srbiji nego u Nemačkoj, ali ne može u potpunosti da objasni sve ove razlike. Jedan deo razlika mora da potiče i od karakteristika pojedinačnog javnog sektora, tačnije, od toga koliko je

efikasan u pružanju javnih usluga.

Merenje efikasnosti između različitih entiteta zastupljeno je već dugi niz godina u primenjenoj ekonomiji, pre svega u oceni efikasnosti poslovanja preduzeća. Ali ovakve ocene moguće su i za

državne entitete: već su korišćene za procenu efikasnosti jedinica lokalne samouprave, škola ili bolnica. Tako da je načelno moguće proceniti efikasnost i ukupnog javnog sektora – ovim se meri ne radi li država stvari koje treba već da li to što treba da radi čini na dobar način.

Analiza pokazuje da se po efikasnosti javnog sektora Srbija nalazi na dnu posmatranih zemalja: od nas je lošije ocenjena jedino Hrvatska, dok su Crna Gora i Mađarska neznatno bolje. Sve druge zemlje daleko su nam odmakle, a na samom vrhu nalaze se Severna Makedonija, Estonija, Češka i Albanija.

Ovakav rezultat deluje čudno, kao što bi i trebalo svako rangiranje koje na vrh stavlja Severnu Makedoniju i Albaniju ispred Poljske, Slovačke ili Slovenije, ali vidimo iz tabele da su rezultati ove dve zemlje prvenstveno posledica niske javne potrošnje, a ne značaj-

Efikasnost javnog sektora odabranih zemalja u 2019.

Zemlje	Performanse javnog sektora	Prosek javne potrošnje	Efikasnost javnog sektora
Severna Makedonija	1,102	0,803	1,37
Estonija	1,342	0,979	1,37
Češka	1,398	1,052	1,33
Albanija	0,940	0,743	1,27
Litvanija	1,119	0,891	1,26
Bugarska	1,092	0,879	1,24
Turska	1,001	0,864	1,16
Poljska	1,200	1,073	1,12
Slovačka	1,168	1,045	1,12
Rumunija	0,939	0,856	1,10
Letonija	1,018	0,954	1,07
Slovenija	1,161	1,110	1,05
Bosna i Hercegovina	1,122	1,113	1,01
Prosek	1,000	1,000	1,00
Mađarska	1,064	1,216	0,88
Crna Gora	0,979	1,163	0,84
Srbija	0,884	1,065	0,83
Hrvatska	0,936	1,193	0,78
Članice EU	1,045	1,023	1,02
Članice EU pre 2005	1,104	1,040	1,06
Članice EU posle 2005	0,930	0,976	0,95
Zemlje kandidati za članstvo	0,943	0,958	0,98
Mal i javni sektor < 40%	1,020	0,871	1,17
Srednji javni sektor 40 - 45%	1,012	1,076	0,94
Veliki javni sektor > 45%	0,979	1,191	0,82

nih rezultata rada države, dok su Estonija i Češka dobro rangirane upravo zbog dobrih rezultata rada državnih službi, pa tek potom zbog državne štedljivosti. Sa druge strane, Srbija je loše rangirana ne samo zbog veoma loših performansi već i zbog nešto više javne potrošnje.

Pored toga, vidimo i da više novca ne znači nužno i više muzike. Skup zemalja sa visokom javnom potrošnjom nema bolje već zapravo lošije državne performanse, pa imaju veoma nisu efikasnost javnog sektora. Potpuno suprotan je slučaj kod zemalja sa niskom javnom potrošnjom: one imaju i

dobre državne rezultate, pa posledično i visoku efikasnost. Dakle, samo povećanje novca koji se izdvaja za finansiranje državnog aparata neće da mnogo pomoći državni sektor postane dobar. Umesto toga, važnije su druge stvari, kao što su dobra pravila i procedure rada.

NIJE SVE TAKO CRNO: Nije sve tako crno, ali ni do promena nije lako doći. Naime, naš rezultat nije svuda istovetan – kada pogledamo ovih sedam podindeksa, Srbija je u zdravstvu, obrazovanju i infrastrukturi oko prosečnih vrednosti, dok zapravo

POLICIJA:
Snage (ne)reda

najviše zaostajemo u ekonomskim performansama, stabilnosti i distribuciji. Drugim rečima, na rezultate javnog sektora kod nas prvenstveno utiču loši ekonomski rezultati u poređenju sa drugim zemljama: niži ekonomski rast, viša inflacija, viši javni dug, viša nezaposlenost i viša stopa relativnog siromaštva ono su po čemu se odvajamo.

Sve je ovo povezano sa niskim stopama investicija u Srbiji – bez njih nema ekonomskog rasta, otvaranja novih radnih mesta i rasta zarada. Nedavno istraživanje Fiskalnog saveta (2019) povezal je ovaj niži nivo investicija prvenstveno s problemima u oblasti vladavine prava, što ne bi ni trebalo da nas čudi u situaciji nerešene Savamale i gde vlast ima svoju privatnu vojsku koju može da izvede na ulice usred policijskog časa ako tako proceni za shodno. Pravosuđe i ostale državne institucije koje rade “ni po babu ni po stričevima” za nas su još uvek nedostižni ideal, a do vladavine prava put je dug, čak i kada postoje dobri društveni i politički preduslovi za nju, koji nama nažalost već godinama nedostaju. Prema tome, najskuplja država jeste loša država, pošto ona ne samo da košta nego i malo toga daje zauzvrat. **Σ**

Metodologija

Postoji nekoliko metodoloških pristupa merenju efikasnosti javnog sektora – najčešće korišćeni parametarski pristupi su DEA (Data Envelopment Analysis) ili FDA (Free Disposable Hull), a neparametarski STA (Stochastic Frontier Analysis). Još jednu, mnogo prostiju metodologiju predložio je bivši glavni ekonomista MMF-a Vito Tanzi, koju je on koristio da oceni efikasnost javnog sektora zemalja u EU.

U prvom koraku obračuna se vrednost proseka outputa koji se posmatra za ceo skup odabranih zemalja, a onda se posmatraju rezultati svake pojedinačne zemlje u odnosu na taj postojeći prosek. Ovaj rezultat nazvao sam “performanse javnog sektora”, i on predstavlja rezultate u sedam važnih odabranih oblasti u kojima se očekuje pretežan uticaj države: administracija, obrazovanje, zdravstvo, infrastruktura, ekonomska stabilnost, distribucija i ekonomske performanse. U drugom koraku, isto se uradi i sa inputom, što u našem slučaju predstavlja to koliko je novca neophodno za funkcionisanje države. U trećem koraku uporedi se odnos inputa i outputa da bi se dobila konačna ocena efikasnosti: što je ocena viša, to je dati javni sektor efikasniji. Korišćenjem ove metodologije izračunat je nivo efikasnosti javnog sektora evropskih zemalja u tranziciji (članice EU + Zapadni Balkan + Turska).

Peter Goldšmit: Št

Boravak generalnog direktora jedne velike svetske kompanije poput nemačke Štade u Srbiji, u nekim drugim vremenima protekao bi uz mnogo više pompe i pažnje najšire javnosti. A ni najviši državni zvaničnici ne bi propustili da se malo "očešu" o tu posetu. Generalni direktor Štada Grupe Peter Goldšmit proveo je, međutim, sredinom prošle nedelje dva dana u Srbiji, a sve je proteklo "lou profajl" i u takoreći kamernoj atmosferi.

Razlog za to bio je koliko jednostavan toliko i, makar za ovdašnje predstave o kapitalističkim kompanijama, neobičan. Naime, glavni cilj Goldšmitove posete Beogradu, tačnije Vršcu, bio je da se zahvali radnicima Hemofarma. Naime, kako je sam rekao tokom jednoglasnog razgovora s nekolicinom novinara, Goldšmit u Srbiju nije došao da bi razgovarao o poslu, marketingu ili prodaji već isključivo da bi se zahvalio zaposlenima u Hemofarmu, koji su za vreme krize dolazili na posao. Pogoni su bili otvoreni sve vreme krize, proizvodnja je tekla nesmetano, lekovi su isporučivani i domaćem i stranom tržištu", rekao je Goldšmit. On je takođe naglasio da je tokom krize među zaposlenima sprovedena anketa sa deset jednostavnih pitanja vezanih za funkcionisanje same fabrike i da je 90 odsto ljudi odgovorilo da je zadovoljno, štaviše, ponosno zbog toga što radi u Hemofarmu.

Prvo novinarsko pitanje odnosilo se, prirodno, na stanje u Nemačkoj, tj. na Goldšmitova očekivanja i prognoze u pogledu posledica krize na čitavu nemačku privredu, a posebno na farmaceutsku industriju.

VARLJIVO PROLEĆE: Kada je reč o ovom drugom, Goldšmit je odgovorio da je tokom marta i aprila Štada imala značajan rast,

Zašto je prvi čovek Štade takoreći inkognito boravio u Srbiji

ostvarivši proizvodnju veću nego ikada ranije, ali da je s jenjavanjem krize usledio pad. "Ljudi su prvo kupovali lekove, apoteke su naručivale, tako da sada i jedni i drugi imaju zalihe i potražnja je pala. Pored toga, sad manje ljudi ide kod lekara, manje ljudi ide u bolnice, čak i ozbiljni pacijenti, oni koji imaju kancer, trenutno ne odlaze u bolnice, tako da je to uticalo na pad potrošnje lekova". Kako će se situacija dalje razvijati, zavisi od prilika u pojedinim zemljama. Kao što je i sama epidemija u različitim državama imala različite, teže ili lakše oblike, tako će i posledice kako po farmaceutsku industriju tako i po privredu u celini biti različite. Tamo gde je karantin

Tamo gde je karantin kraće trajao, opšti ekonomski pad će biti manji, a što se farmacije tiče, tamo gde je zdravstveno osiguranje, bilo privatno bilo državno obuhvatnije, tamo će negativan uticaj krize biti manji

kraće trajao opšti ekonomski pad biće manji, a što se farmacije tiče, tamo gde je zdravstveno osiguranje, bilo privatno bilo državno, obuhvatnije, negativan uticaj krize biće manji, rekao je Goldšmit. Naravno, sve zavisi i od toga da li će biti drugog talasa bolesti i koliko će on biti jak.

Sledeće pitanje ticalo se pojave koju je sam Goldšmit prethodno pomenuo, tj. o pritiscima da se evropske kompanije vrate u Evropu, te u vezi s tim postoji li opasnost da se nešto tako dogodi

s proizvodnjom u Srbiji. Prema Goldšmitovim rečima, takvih ideja ima, ali one dolaze pre svega iz političkih krugova i, što je važnije, zapravo i nisu tako snažne niti raširene. "Lako je reći 'vratimo naše fabrike, ali pitanje je šta to stvarno znači i kakve bi posledice imalo. Posebno, recimo, kada se radi o ceni leka jer je proizvodnja u Nemačkoj nesumnjivo skuplja nego u Srbiji. A proizvod je istog kvaliteta i zadovoljava sve standarde", rekao je direktor Štade. "Ono što, u stvari, ljude zabrinjava" po njegovom mišljenju je mogućnost da ne bude dovoljno lekova za nemačko, odnosno evropsko tržište, ali kao što je i ova kriza pokazala, to se nije desilo i snabdevenost tržišta nijednog trenutka nije došla u pitanje. Drugo, to se može rešiti stvaranjem zaliha, kako gotovih proizvoda tako i sirovina, što bi omogućilo nesmetanu proizvodnju i u kriznim vremenima. Zanimljivo je da je Goldšmit naglasio da bi "ovu diskusiju trebalo podići na nivo Evrope", da to prosto bude evropska tema, kao i da bi je – naročito pitanje zabrane izvoza lekova – trebalo rešavati kroz međudržavne sporazume. Tako da, recimo, kao što Nemačka ima takav sporazum sa Indijom, treba da ga ima i s Kinom. Kada se pak o Srbiji i Hemofarmu radi, Goldšmit je bio izričit: "Nama je na prvom mestu proizvodnja lekova" i "Mi ćemo i dalje nastaviti da proizvodimo ovde u Srbiji", rekao je.

BEZ SUBVENCIJA: Ono što dodatno može da umiri i užu i širu javnost jeste da Štada, odnosno Hemofarm, ne odustaje od svojih, posebno investicionih planova. "Mogu da kažem", rekao je Goldšmit, "da iako neće biti lako u sledećim mesecima, mi poslujemo dobro, pa i bolje nego mnoge druge industrije. To znači da, što se tiče same proizvodnje, odnosa s lekarima i slično, tu se ništa neće promeniti. Takođe, naši investicio-

Vlada ostaje u Srbiji

**PETER
GOLDŠMIT:**
Naši
investicioni
planovi se neće
menjati

ni planovi se neće menjati. Naravno, nećemo moći da organizujemo neke velike simpozijume, prosto zbog same situacije, ali što se tiče značaja našeg pogona u Vršcu, sve ostaje isto". Na konkretno pitanje hoće li Hemofarm koristiti subvencije koje je Vlada Srbije obećala kako bi privukla strane investitore, Goldšmit je rekao: "Znam da u Srbiji postoji program podrške ekonomiji, ali mi nećemo tražiti sredstva iz tog programa, kao što ih ni dosad nismo tražili. Stvari su, zapravo, suprotne, donirali smo srpskom zdravstvu opremu, u ovom slučaju monitore."

U daljem razgovoru bilo je, između ostalog, dodiruto i pitanje vakcina. Napomenuvši na početku da to nije oblast kojom se Štada bavi, te ni sam nije stručnjak za tu problematiku, Goldšmit je primetio da su se sada u ovu temu uključile i velike države koje podržavaju istraživački rad na tom polju. "Vlade investiraju dodatna sredstva u pronalaženje vakcine, ali to je dugotrajan proces. Iako s jedne strane postoji potreba da se vakcina što pre pronađe, sa druge je bezbednost na prvom mestu. Dakle, ne treba biti nestrpljiv. Takođe, moramo da vidimo i kako će se virus razvijati. Sada se radi na mnogo raznih terapija, koriste se razni lekovi, dosad je korišćen ovaj lek protiv malarije, poslednje što se sada koristi je deksametazon, lek protiv kašlja. Tu su sad razne vrste terapija u igri, ali ako želimo da dobijemo nešto što je efikasno i delotvorno, moramo da stavimo bezbednost na prvo mesto", rekao je Goldšmit.

Ako bi nešto posle ovog razgovora moglo da se izvuče kao zaključak, onda je to da niti radnici Hemofarma u Srbiji treba da brinu za svoja radna mesta, niti nova vlada (čiji personalni sastav, nakon netom održanih izbora u ovom času još nije poznat) treba da brine da će jedna velika kompanija napustiti Srbiju. **✂**

Mijat Lakićević

VEČITA TEMA

FOTO: MILOŠ ČIRKOVIĆ

Među poljoprivrednicima kraj juna kod nas uvek obeleže rasprave o ceni pšenice. Po pravilu, seljaci uvek očekuju da im bar otkupna cena za državne robne rezerve "pokrije" proizvodne troškove i uvek se žale na "otkupljivače" koji, navodno, zahvataju preveliku maržu i obračunavaju skupu ležarinu po silosima. Tu je uvek i problem "precenjenog dinara", koji daje nerealnu komparaciju domaćih sa cenama pšenice na svetskim berzama.

Kako je bilo svih proteklih decenija, tako se događa i ovih dana, kada proizvođači pšenice iznose da cena otkupa žita iz ovogodišnjeg roda od 16-17 dinara za kilogram, koju planira da ponudi glavni otkupljivač u Vojvodini MK grupa, nije dovoljna, te da će oni bez 22 dinara za kilogram potonuti u gubitke. Vlada Srbije još mudro čuti i još uvek nije odobrila sredstva za otkup ovogodišnjeg žita za robne rezerve, a pri tome pušta glasove da ima mnogo zaliha, ali ne govori ni koliko iznose te zalihe niti koliko će pšenice iz

dinara za kilogram (po tekućem deviznom kursu). Prema istim izvorima, u Hamburgu je cena između 198 i 200 evra za tonu, u Manhajmu se cena kreće između 181 i 190 evra za tonu, u Bolonji između 203 i 270 evra (Danas, 17. jun). Kod Rumuna, koji preprodaju i prilične količine naše pšenice, cena je, navodno, niža.

Problem sa srpskom pšenicom je što je ona prilično niskog kvaliteta i malo ima takozvane "tvrde pšenice" (stručnjaci kažu da ima na stotine vrsta pšenice), pa je i upoređivanje sa prosečnim "svetskim cenama" nepouzdan. U suštini, kao i kod svake druge robe, realna cena pšenice je uvek ona koja se doista može dobiti. Tvrdnje da su proizvodni troškovi u Srbiji visoki sigurno je tačna, ali je teško proceniti da li se oni doista kreću oko 85.000 dinara po katastarskom jutru (čemu treba dodati i cenu zakupa za parcele uzete "pod arendu"). Ako je to tačno, sve zavisi od veličine prosečnog prinosa.

Stručnjaci procenjuju da će u Srbiji ove godine na oko 540.000 hektara roditi prosečno oko 4,1 tone pšenice po hektaru, što bi trebalo da znači da će ukupan rod ove godine iznositi oko 2,4 miliona tona. U Vojvodini se očekuju nešto veći prinosi od oko pet tona u proseku. Taj rod je, ukoliko ga bitno ne pokvare moguće vremenske nepogode narednih sedmica, na višegodišnjem proseku iako je ovog proleća zabeležena višemesečna suša. Ipak, oni nedovoljno produktivni neće moći da pokriju troškove ni uz cenu od 25 dinara po kilogramu. Istina, "mali proizvođači" obično sami čuvaju svoj rod i melju ga izvan vidokruga porezlija, pa se otuda smatra da i do 40 odsto prometa brašna zaobilazi porez da dodatu vrednost.

Problem učvršćivanja "pravila igre" u prometu pšenice nije veći nego u drugim oblastima prometa u Srbiji. Njega povećava primetna "monopolizacija" među otkupljivačima, raznovrsni pritisci interesnih grupa na Ministarstvo poljoprivrede, moćne lokalne grupe oslonjene na vladajuće strukture, svi oblici finansijske nediscipline, kolanje raznih divljih nakupaca i golih prevaranata, itd. Ipak, poljoprivredno tržište funkcioniše, moglo bi se reći, čak više nego u drugim privrednim oblastima u Srbiji i, u krajnjoj liniji, sve što se proizvede uglavnom se proda – nekad bolje, nekad gore.

Problem učvršćivanja "pravila igre" u prometu pšenice nije veći nego u drugim oblastima prometa u Srbiji. Njega povećava primetna "monopolizacija" među otkupljivačima, raznovrsni pritisci interesnih grupa na Ministarstvo poljoprivrede, moćne lokalne grupe oslonjene na vladajuće strukture...

ovogodišnjeg roda otkupljivati. Iz Vladinih krugova procurila je i navodna prognoza da će cena pšenice u otkupu biti oko 160 evra po toni ili 18,8 dinara po kilogramu. Proizvođačima je pri svemu tome najvažnije da "državna cena" povuče navise otkupnu cenu, pa otuda traže više.

U tim procenama oko cene otkupa žita, inače, navode se i parcijalni podaci o trenutnim prosečnim cenama pšenice na važnijim evropskim berzama. Na berzi u Budimpešti, koja je možda i najvažnija za Srbiju, kako navode naši mediji, cena je prošle sedmice bila 181,9 evra za tonu (bez poreza na dodatu vrednost) ili oko 21,90

NOVI PREGOVORI

SAD i Rusija o nuklearnom naoružanju, ali bez Kine

FOTO: BETA/AP

Sjedinjene Države i Rusija završile su u Beču prvu rundu pregovora o kontroli nuklearnog naoružanja, čiji je cilj stvaranje novog sporazuma koji bi trebalo da zameni Novi START, koji ograničava trku u naoružanju dve glavne svetske nuklearne sile, a isti će u februaru 2021.

Američki pregovarač Maršal Biligslis rekao je novinarima u utorak (23. jun) da su "maratonski pregovori na visokom nivou", koji su završeni kasno u ponedjeljak uveče, bili dovoljno produktivni i da je zaključeno da treba formirati nekoliko tehničkih radnih grupa koje će dublje ispitati probleme i trasirati put za drugi krug pregovora koji će biti održani u julu ili početkom avgusta. "Složili smo se da se strateško okruženje značajno promenilo od potpisivanja Novog START sporazuma. Svi se sećamo kako je svet izgledao pre deset godina, sada je to u stvari radikalno drugačije mesto", rekao je Biligslis novinarima.

Američki predsednik Donald Tramp nazvao je Novi START "samo još jednim lošim sporazumom" koji je napravila Obama administracija, ali nije bilo jasno da li će pristati na produženje. Biligslis je na konferenciji za novinare koju je održala američka delegacija rekao da svaki novi sporazum mora da sadrži svoje nuklearno oružje, a ne samo strateško.

U Briselu je generalni sekretar NATO-a Jens Stoltenberg rekao da bi voleo da Kina

bude deo bilo kog budućeg sporazuma. Biligslis je rekao da je Kina odbila američki poziv da učestvuje u bečkim pregovorima, ali da se nada da će međunarodna zajednica vršiti pritisak na Peking da u budućnosti učestvuje.

Zamenik ministra spoljnih poslova Rusije Sergej Rjabkov, koji je predvodio rusku delegaciju u Beču, rekao je novinarima u Moskvi da vremena ponestaje. Dodao je da je osnivanje radnih grupa "značajan korak napred" i da su razgovori vođeni u pozitivnoj atmosferi i odražavaju zajedničku želju za napredovanjem.

Bilateralni sporazum o smanjenju strateškog oružja, čije je najnovije izdanje nazvano Novi START, potpisan je 2010. i održava ruski i američki nuklearni arsenal daleko ispod hladnoratovskog nivoa. On nameće ograničenja broja američkih i ruskih nuklearnih bojnih glava i bacača. To je poslednji sporazum o nuklearnom naoružanju između dve zemlje nakon što su SAD prošle godine napustile sporazum o nuklearnom oružju srednjeg dometa sa Rusijom, sporazum iz perioda Hladnog rata za koji su obe strane više puta optuživale onu drugu za kršenje.

Sporazum o nuklearnom oružju srednjeg dometa (INF) takođe je bio kritikovan jer nije obuhvatao Kinu ili raketnu tehnologiju koja ranije nije postojala. Novi START može se produžiti na pet godina. **3**

Kina i Indija povlače snage s područja Himalaja

Kineski i indijski vojni komandanti dogovorili su se da povuku svoje snage sa spornog područja Himalaja nakon sukoba u kojem je poginulo najmanje 20 vojnika, saopštile su u utorak obe zemlje. Komandanti su postigli

sporazum na prvom sastanku od početka sukoba 15. juna, navodi se u saopštenjima tih zemalja.

Tramp privremeno zabranio vize radnicima i studentima

Predsednik SAD Donald Tramp odlučio je da suzbije imigraciju i obustavi izdavanje viza radnicima i studentima iz inostranstva, uz opravdanje da je potrebno zaštititi Amerikance koji

zbog pandemije ostaju bez posla, piše Glas Amerike. Do kraja godine se neće izdavati radne H-1B vize, kao i studentske J-1 vize, a zabrana važi i za L-1 vize koje se izdaju menadžerima multinacionalnih korporacija.

Hiljade letaka poslato preko granice sa Severnom Korejom

Južnokorejski aktivisti poslali su hiljade letaka preko granice sa Severnom Korejom. Ovaj korak će, kako se očekuje, doprineti porastu tenzija na granici dve Koreje. Aktivista

Park Sang-hak, koji je poreklom sa Severa, ali je prebegao u Južnu Koreju, rekao je da su leci borba za pravdu i oslobođenje Severnokorejaca.

Nekad na-
daleko po-
znata kao
metropola
crnogorskog
turizma i
najbogati-

ja opština u Crnoj Gori, Budva se ovih dana proćula po neviđenom političkom spektaklu koji su mnogi nazvali nasilnim preuzimanjem vlasti.

Pobjednici posljednjih lokalnih izbora 2016. nedavno su doživjeli da ih pripadnici specijalnih policijskih snaga hapse. Ispred zgrade Skupštine opštine uhapšena je 21 osoba, a među njima su bili Marko Carević, predsjednik Opštine, Krsto Radović, predsjednik Skupštine opštine, Mladen Mikijelj, sekretar za investicije, Milo Božović, glavni gradski menadžer, šef Carevićevog kabineta Nikola Jovanović.

Oni su smijenjeni 11. juna. Odluku o smjeni Carevića, člana Demokratskog fronta, donijeli su odbornici Đukanovićevog DPS-a, Crnogorske, Socijaldemokrata i nezavisni odbornik Stevan Džaković.

CARINVEST: Tri partije vladajuće koalicije u Budvi – Demokratska Crna Gora, Crnogorska i Građanski pokret URA optuživale su Carevića da je nezakonito potpisao ugovor sa turskom kompanijom Mia investment o gradnji hotela sa pet zvjezdica na parceli kod Jadranskog sajma. Demokrate su ga optuživale da je "čovjek građevinskog lobija" još od vremena kada je sa Svetozarom Marovićem dogovarao plato na Jazu i dobijanje opštinskih poslova mimo zakona. Tada je njegova građevinska firma Carinvest učestvovala u gradnji platoa na Jazu za koncert Rolingstonsa i Madone.

Kada je Carević januara prošle godine izabran za gradonačelnika Budve, slavilo se uz pjesme "Srpkinja je mene majka rodila" i "Srpska se truba s Kosova čuje". Vatre no podržava litije koje organizuje Srpska pravoslavna crkva.

Carević i ostali smijenjeni opštinski rukovodioci nisu dozvolili preuzimanje vlasti novoformiranoj većini, pa je došlo do pomenu-

Budvanska r

Pošto smenjeni opštinski rukovodioci nisu dozvolili preuzimanje vlasti novoformiranoj većini, morala je da interveniše policija

Piše: **Veseljko Koprivica**

tih incidenata s policijom, kojima je prethodila politička kriza nakon što je u maju nova većina u lokalnom parlamentu pokrenula smjenu opštinskog rukovodstva. Pošto na dvije sjednice Skupštine opštine, održane 30. maja i 3. juna u šatoru ispred zgrade Opštine, koje je zakazao tadašnji predsjednik Skupštine opštine Krsto Radović,

u zakonskom roku nije omogućeno izjašnjavanje o inicijativama za smjenu, nova odbornička većina odlučila je da za 11. jun zakaže novu sjednicu.

Pošto ih je Radović spriječio da za to koriste salu Skupštine, sedamnaest odbornika nove većine zasjedalo je u sali hotelskog kompleksa "Slovenska plaža" i izglasali nepovjerenje Careviću i Radoviću, a za vršioce dužnosti njihovih funkcija proglasili Vladimira Bulatovića i Snežanu Kuč.

U obrazloženju odluke o smjeni Carevića navodi se da se u radu predsjednika Opštine Budva pojavljuje niz protizakonitosti, da nije postupao u skladu s važećim pozitivno-pravnim propisima i da se u njegovom radu ogledaju samovolja, nepoštovanje SO Budva, nepoštovanje odredbi Zakona o lokalnoj samoupravi, Statuta op-

Izbori, litije, četništvo

Predsjednik Crne Gore Milo Đukanović raspisao je parlamentarne i lokalne izbore za 30. avgust. Lokalni izbori biće održani i u Budvi. Pojedini analitičari tvrde da je Đukanović prekršio Ustav raspisivanjem parlamentarnih izbora jer je takvom odlukom skratio mandat Skupštini za više od mjesec i po iako se mandat može skratiti samo odlukom Skupštine.

U više gradova u Crnoj Gori u nedjelju uveče održane su litije, koje su se pretvorile u političke proteste i mjesecima se održavaju povodom donošenja Zakona o slobodi vjeroispovijesti, kojim je nezadovoljna Srpska pravoslavna crkva u Crnoj Gori. Njen sveštenik Jovan Plamenac otvoreno je pozvao na linč crnogorske policije: "Kada vidite policajce da vas snimaju u litijama, na nekom drugom vjerskom skupu, dok ulazite u crkvu... snimite i vi njih. Saznajte im imena i njih objavite. Objavite ko su, od koga su, odakle su... Oni su vaši neprijatelji sve dok služe režimu Mila Đukanovića".

U litijama u Budvi učestvovali su i Carević i Radović.

"Navodna odbrana ugroženog pravoslavlja, nasrtaji na ustavno uređenje Crne Gore kao građanske države, povampirenje četništva, snaženje desničarskih pokreta na platformi nacionalnog šovinizma, radikalizma i ekstremizma, ozbiljna su bezbjednosna prijetnja regionu", upozorio je direktor Uprave policije Crne Gore Veselin Veljović.

Demokratska partija socijalista saopštila je da je tvrdnja SPC da se ne bavi politikom smiješna. Bilo bi časnije da, kad već odbijaju da se u skladu s pozitivnim propisima države Crne Gore registruju kao vjerska zajednica, to učine kao politička partija, saopštili su iz DPS-a.

"Sjetimo se samo skorašnjih otvorenih mitropolitovih instrukcija vjernicima za koga da glasaju. I skandaloznog ponašanja sveštenika SPC koji su bili glavni organizatori ulične pobune u Budvi. Jedan od njih Mijajlo Backović, koji je komandovao pobunom, javno je priznao: 'Ovdje svi imamo isti cilj'. Na koji to cilj misli ovaj ratni veteran 63. padobranske brigade Vojske Jugoslavije, trenutno u ulozi sveštenika? Koji to 'zajednički cilj' spaja SPC i one koji na ulici, nasilno ruše vlast? Odgovor je više nego jasan: ne pretjerivati s nasiljem nego rušilačke namjere utopiti u 'mirne litije' i tako ukloniti legitimno izabranu vlast, a onda nema ne samo Zakona o slobodi vjeroispovijesti nego nikakvih crnogorskih zakona. Niti države Crne Gore", dodaje se u saopštenju Đukanovićeve partije.

rašomonijada

štine i drugih zakonskih i podzakonskih akata.

Smijenjeno rukovodstvo nije priznalo tu sjednicu niti njene odluke, tvrdeći da je riječ o političkoj korupciji i da su oni jedini legalni i legitimni predstavnici vlasti. Bulatović i Kuč su na to uzvratili da vlast pripada onome ko ima većinu. Potom je Službeni list Crne Gore objavio odluke o razrješenju predsjednika Opštine i Skupštine Opštine, kao i odluke o imenovanju vršilaca dužnosti tih funkcija, čime je nova većina u budvanskom parlamentu i formalno preuzela vlast.

Usljedili su protesti građana i smijenjenih rukovodilaca i intervencije policije, uz hapšenje i korišćenje pendreka i suzavca.

Sekretarka sekretarijata za lokalnu samoupravu u Opštini Budva Milijana Vukotić Jelušić i Krsto Radović podnijeli su krivičnu prijavu protiv direktora Službenog lista Momčila Vujoševića zbog objavljivanja te odluke. Vujošević je saopštio da se Službeni list držao zakonom propisanih obaveza

kada je u pitanju objavljivanje propisa Skupštine opštine Budva.

TENZIJE: Budvanska rašomonijada, o kojoj se i dalje izriču kontroverzne ocjene, i dalje traje, ali prate je i još neke. Otkad je smijenjena vlast koju čine DF i Demokrate, tenzije u Budvi danima su prisutne jer smijenjeni predsjednik Opštine i potpredsjednik Skupštine opštine Carević i Radović pokušavaju na sve načine da sačuvaju fotelje i ne dozvole novoizabranom rukovodstvu da preuzme dužnost. Njih dvojicu i odbornika Demo-

MARKO CAREVIĆ:
“Čovjek građevinskog lobija”

Odluku o smeni Marka Carevića, člana Demokratskog fronta, doneli su odbornici Đukanovićevog DPS-a, Crnogorske, Socijaldemokrata i nezavisni odbornik Stevan Džaković

krata Gojka Liješevića saslušao je, po nalogu Specijalnog državnog tužilaštva, specijalni policijski tim u vezi s krivičnim prijavama koje su protiv njih podnesene zbog održavanja dvije sjednice lokalnog parlamenta. Osim njih, saslušana je i sekretarka Sekretarijata za lokalnu samoupravu Milijana Vukotić Jelušić po krivičnoj prijavi koju je protiv nje podnijela nova većina jer im nije omogućila da 11. juna održe sjednicu Skupštine opštine u skupštinskoj sali.

Zbog sumnje da su zloupotrijebili službeni položaj hapšeni su načelnik Komunalne policije Budve Aleksandar Mijatović i rukovodilac Sektora za planiranje i razvoj u preduzeću Vodovod i kanalizacija.

Policijska tortura, nasilje, nezakoniti upad u Opštinu, hapšenje predsjednika SO Budva i funkcionera Opštine Budva, odlika su zloupotrebe policije od diktatorskog režima po kojem se danas, nažalost, Crna Gora prepoznaje u svijetu, tvrde Demokrate.

Novoizabrani vršioци dužnosti predsjednika Opštine i Skupštine opštine Budva Vladimir Bulatović i Snežana Kuč, umjesto na sastanak s predstavnicima partija, u ponedjeljak su došli na svoja radna mjesta. I počele da rješavaju probleme s kojima se usred turističke sezone suočava Opština Budva, kako su najavili.

“Mi smo novo rukovodstvo koje želi da Opština normalno funkcioniše i sva odgovornost je na onima koji to ne žele da prihvate”, saopštila je predsjednica Crnogorske Anđela Ivanović.

Razriješeni predsjednik Marko Carević poručio je da im vlast neće lako prepustiti.

Prošle nedjelje načelno je dogovoreno da se dijalog za prevazilaženje političke krize u Budvi nastavi u ponedjeljak.

U Budvi trenutno ima dvadeset puta manje turista nego prošle godine u ovo vrijeme.

Pošto će novi lokalni izbori biti održani 30. avgusta i u Budvi, moguće je da Carević i družina opet zasjednu u svoje izgubljene fotelje. **3**

Mnogi u Hrvatskoj koji su javno pokazivali tri uzdignuta prsta dobili su po njima (i ne samo po prstima već i po glavama), ali sada u izbornoj kampanji ozbiljno se zaprijetilo i onima koji pokazuju samo jedan prst. Onaj srednji. Učinio je to Miroslav Škoro, gubitnik predsjedničkih izbora, čiji Domovinski pokret s velikim aspiracijama izlazi na parlamentarne izbore zakazane za 5. srpnja. Škoro, lakoglazbeni estradni pjevač i zabavljač, zaprijetio je svima koji mu posljednjih dana pokazuju srednji prst kako će po prstima dobiti kada on uskoro dođe na vlast. Među njima će, pobijedi li Škoro, po prstima dobiti i bivša predsjednica Republike Kolinda Grabar Kitarović. Ona se ekskluzivno za Jutarnji list pojavila na fotografiji sa uzdignutim srednjakom, pokazujući ga Škori, pridruživši se tako pravoj pomami na društvenim mrežama s kojih se Škoro šalje istovjetna poruka.

No, što je to izazvalo pravu lavinu pokazivanja srednjeg prsta čelniku Domovinskog pokreta, poznatom i po tome što se u prošlogodišnjoj predsjedničkoj kampanji zalagao za preoravanje ustaškog logora Jasenovac i najavljivao kako bi bio spreman, ostvare li se zakonske mogućnosti, zabraniti djelovanje Samostalne demokratske srpske stranke (SDSS), koju vodi Milorad Pupovac?

MILO MOJE: Škoro je u sučeljavanju sa Gordanom Jandrokovićem, glavnim tajnikom HDZ-a i predsjednikom nedavno raspuštenog Hrvatskog sabora, rekao i ovo: "Ako žena zatrudni nakon silovanja, onda se mora dogovoriti sa obitelji što će učiniti", dodao je Škoro, vatreni protivnik pobačaja, čak i kad je u pitanju trudnoća kao posljedica silovanja. Škoro, dakle, tvrdi kako žena nema pravo samostalnog izbora čak ni nakon pretrpljene traume i poniženja kakvo izaziva gnusni čin silovanja. U obitelji za kakvu se on zalaže, dakle, treba obitelj (otac, mati, bake, djedovi, braća, sestre) odlučiti smije li se ili ne trudna žena odlučiti na

Srednji prst teme izborn

Vlast u Hrvatskoj ima bar jednu sličnost sa onom u Srbiji: ni pandemija je ne može zaustaviti da je po svaku cijenu pokuša zadržati

Piše: **Drago Hedl**

pobačaj.

"Milo moje, evo damski odgovor na džentlmensko razmišljanje genijalaca koji imaju savjete što silovana žena treba napraviti. Pa se posavjetuj!", napisala je Škori na svome Facebook profilu Žana Gamoš, dogradonačelnica Osijeka, pokazujući mu srednji prst. Ono "Milo moje", naravno, aluzija je na njegovu poznatu pjesmu istog naziva, ne baš previše čednog teksta, s obzirom na njegove stavove bliske patrijarhalnom odgoju iz 19. stojeća. Pjevajući svojoj dragoj, Škoro je ovako pita: "Milo moje, milo moje/Milo mame svoje/Imal', rano, nade za nas dvoje?". A onda dolazi onaj ne baš čedni stih: Od kada ti/Ja ne ljubim grudi/Niti

spavam, nit se sretan budim." Iz spomenutog stiha, naime, ne vidi se je li djevojka imala dopuštenje obitelji da joj dragi ljubi grudi ili je to pak činila na svoju ruku.

Uglavnom, potez osječke dogradonačelnice užario je društvene mreže, a pokazivanje srednjeg prsta Škoru pogodilo ga je, očito, više nego da mu je netko, s obzirom na neizmjernu količinu njegovog domoljublja, pokazao tri uzdignuta prsta. Nevjerojatno, ali istinito.

Izborna kampanja u Hrvatskoj tako se, samo dva tjedna prije nego što će građani odlučiti kome će dati povjerenje i vlast, pretvorila u pitanje silovanja, pobačaja i srednjeg prsta kao ključnih tema koje, kao najvažnije, nameću izborni akteri.

Ali Škoro nije jedini koji javno u kampanji postavlja pitanje prava (čak i silovane) žene na pobačaj. Nino Raspudić (nakon neuspjelih dogovora sa Škorom) izlazi na izbore na listi Mosta i također u prvi plan svojih istupa stavlja pravo žene na abortus. Osobito je problematična njegova rečenica izrečena u emisiji N1 Televizije 8. lipnja, kada je rekao i ovo: "Mi imamo, recimo, svjedočanstva djece koja

MIROSLAV ŠKORO: Pretio da će drugi dobiti po prstima, pa dobio po nosu

i pobačaj glavne e kampanje

su danas sretni, razvijeni, ispunjeni ljudi koji su začeti u silovanju u Bosni i Hercegovini, dakle koji su imali ne nultu šansu u životu nego su bili u debelom minusu, pa su se uspjeli realizirati kao sretne osobe i danas svjedoče o tim životima”.

Iako nije, poput Škore, izrijekom rekao kako ne bi dopustio silovanim ženama da samostalno odlučuju hoće li pobaciti ili ne, kad se Raspudićeva citirana misao stavi u kontekst svega što je rekao u toj televizijskoj emisiji prilično je jasno za što se zalaže. A rekao je i ovo: “Pobačaj je ubojstvo. Taj nasilni prekid života je ubojstvo jer je jasno i po struci da život počinje začecem i život treba braniti. Ne znači to samo zabrana, mislim da treba ići proaktivno, da treba pomoći ženama.”

Raspudić, koji je svojedobno objavljivao i u legendarnom splitskom tjedniku Feral Tribune, izrazito lijevo orijentiranom (što danas, naravno, prešućuje, kao i

Škoro činjenicu da je bio predsjednik Komisije za kulturu Saveza socijalističke omladine u Osijeku), danas je kolumnist izrazito desnih stavova i gorljivi protivnik pobačaja. A sada se na listi Mosta otisnuo i u političke vode.

Škoro i Raspudić su, tako, u izborne kampanje koje su se uglavnom dosad vodile oko rasprava o (junačkoj i časnoj) ulozi ustaša i partizana (koljača i izdajnika hrvatskog naroda) u Drugom svjetskom ratu, sada unijeli “svježinu” namećući stavove neusporedivo bliže 19. nego 21. stoljeću.

OBITELJSKE TEME: Ni HDZ, koji se nada izbornoj pobjedi, nije zaostao u davanju doprinosa “obiteljskim temama”. Tako se ministar zdravstva Vili Beroš proslavio izjavom kako je skloniji da se djecu bez roditelja na skrb dâ dječjim domovima radije nego gay parovima, izazvao priličnu buru u liberalnom dijelu javno-

▲
Kolinda Grabar Kitarović se, ekskluzivno za Jutarnji list, pojavila na fotografiji sa uzdignutim srednjakom, pokazujući ga Škori, pridruživši se tako pravoj pomami na društvenim mrežama s kojih se Škori šalje istovjetna poruka

sti. Beroš je inače stekao veliku popularnost u javnosti jer je bio dio tima koji se uspješno nosio sa obuzdavanjem pandemije Covida-19 u Hrvatskoj. No, popularnost je počeo gubiti kada se ubrzo vidjelo kako stožer za borbu protiv pandemije s vremenom sve manje zagovara preporuke struke, a sve se više ponaša u skladu sa zahtjevima politike, odnosno vladajućeg HDZ-a. Ta stanka, nadajući se da je ministar zdravstva Beroš i dalje popularan, stavila ga je na prvo mjesto u 10. izbornoj jedinici koja obuhvaća Dubrovačko-neretvansku i Splitsko-dalmatinsku županiju.

No, popularnost Beroša, ali i HDZ-a, iz dana u dan sve je upitnija. Pandemija se, naime, vraća u Hrvatsku i nakon dužeg razdoblja i jednocifrenog rasta zaraženih (bilo je nekoliko dana bez ijednog slučaja), broj novooboljelih iz dana dan raste. HDZ je očito požurio sa izborima, nadajući se kako će ih puno lakše dobiti sada nego da se čekao redovni termin u jesen ove godine i katastrofalne posljedice koje je pandemija ostavila na turizam i gospodarstvo. Sada bi im se to moglo obiti u glavu ne samo zbog činjenice da ih, trenutačno, SDP nadmašuje u popularnosti među biračima (sudeći prema anketama) već i zbog toga što se njihov najjači adut, uspješna borba protiv pandemije, rasplinjava poput mjehura od sapunice.

Bit će ovo, dakle, najneobičniji izbori u Hrvatskoj, ne samo zbog masovnog pokazivanja srednjeg prsta, priča o silovanju i pobačajima već i po tome što će ovoga ljeta zemlja imati prazne plaže i hotele, a puna birališta unatoč preporukama o socijalnoj distanci i izbjegavanju okupljanja većeg broja ljudi.

Tako se pokazalo da vlast u Hrvatskoj ima bar jednu sličnost sa onom u Srbiji: ni pandemija je ne može zaustaviti da je po svaku cijenu pokuša zadržati. ❧

BOJKOT JE MOGAO DA USPE

Razlika između jednopartijskog sistema u kojem su druge stranke zabranjene i onog u kojem nisu je u tome što nevladajuće stranke uvek imaju dilemu da li da sarađuju ili ne. Gde se pod saradnjom može podrazumevati sve, od učešće na izborima i poslovnih odnosa do ideološke i političke saglasnosti s takozvanim nacionalnim i državnim interesima.

Kada se pogleda kako stoje stvari u Srbiji, tu su vladajuća stranka i nekoliko vladinih stranaka, koje su, navodno, u koaliciji sa dominantnom strankom, pa je tu manja stranka koja je ostatak prethodnih režima, koja je takođe u koaliciji s najvećom strankom, a onda je tu Demokratska stranka, koja se neprestano raspada, i druge stranke, koje su u najvećoj meri nastale cepanjem Demokratske, a onda je tu i niz manjih stranaka koje se nadaju da pređu cenzus i postanu skupštinske stranke. A onda su tu još i neparlamentarna opozicija, koja pokriva

nevažeci listići, onda je zapravo već broj onih koji su glasali, a nisu, recimo, odlučili da ne glasaju, mada ne i da se ne upišu i ne ubace glasački listić, negde oko 45 odsto u najboljem slučaju.

Neka su sve opozicione stranke koje su izašle na izbore ostale kod kuće, čak i ne agitujući za bojkot, to bi izlaznost dovelo do 40 odsto u Srbiji i verovatno do jedva preko 30 odsto u Beogradu. Sastav Skupštine bio bi isti kao što će biti i sada, ali ne bi bilo ni na koji način nejasno da se ovim izborima zapravo uspostavlja ne samo jednopartijska već lična vladavina.

To bi se moglo smatrati uspehom, pa kako bi to bio bojkot, izričit ili prećutan, to bi značilo da je bojkot uspeo. Kako je malo trebalo, može se dakle zaključiti da je bojkot mogao da uspe. I da nije bilo neminovno da se raspravlja o tome da li je vlast legitimna ili nije.

Kada je tako da je bojkot mogao da uspe, ali nije, bar ne nedvosmisleno (mada u Beogradu nesporno jeste), to ima rđave posledice. Jer, ako se autoritarna vlast, ili u prevodu lična vlast, stabilizuje, kao što bi moglo da se dogodi jer je tu pobeda na izborima, sledeći izbori će biti masovni po izlaznosti, sa svim Vladinim i skupštinskim strankama koje su i sada tu. Jer će opozicione stranke, one koje još preostanu, biti gurnute na marginu. Ljudi često gube iz vida koliko autoritarizam u usponu zna da zauzme sav politički prostor.

Neki komentari upozoravaju da je sada sva odgovornost na jednoj stranci i na njenom vođi. To je, međutim, cilj uspostavljanja lične vlasti. Jer to sve druge čini zavisnim od vlasti. Lična vlast je sistem zavisnosti, gde dominantna stranka zavisi od vođe, a narod od dominantne stranke i, dakle, od vođe. To je ono što se uspostavlja ovim izborima. Sva vlast, ili odgovornost, što je sinonimno u ovom kontekstu, u rukama je jednog čoveka. Stranke koje su izašle na izbore, a koje su mogle da doprinesu uspehu bojkota koji je, sada se vidi, bio ostvariv, potpuno su pogrešno razumele zašto se ovi izbori održavaju i šta na njima nastaje. Neverovatno je da su računali da će, pošto je cenzus smanjen, ući u Skupštinu. Zašto bi to bilo u interesu dominantne stranke i njihovog vođe? Ako dobro razumem, pobednici su spremni da prihvate ponudu saradnje poraženih, što je upravo karakteristika jednopartijske vladavine i pogotovo one koja je sredstvo lične vlasti. ❌

Neki komentari upozoravaju da je sada sva odgovornost na jednoj stranci i na njihovom vođi. To je, međutim, cilj uspostavljanja lične vlasti. Jer to sve druge čini zavisnim od vlasti

svaku moguću ideološku ili političku struju. Ostavljam po strani stranke manjina, koje su po prirodi stvari upućene na saradnju s vladajućom strankom.

E sada, u Srbiji je nastao jednopartijski sistem kao podrška ličnoj vlasti. I sa ovim tek održanim opštim izborima sistem lične vlasti je konačno uspostavljen. Ono što je tu zanimljivo jeste da to zaista nije moralo tako da se završi. Zašto? Zato što je bojkot mogao da uspe.

Ako se pogleda izlaznost u Beogradu, tu je bojkot očigledno uspeo. Konačni podaci o izborima nisu mi poznati, ali ako je preliminarna ocena o izlaznosti od 35 odsto tačna, onda dominantna stranka nema potrebnu podršku u Beogradu. Što je neće sprečiti, kako se čini, da preuzme vlast u gradu i u svim njegovim opštinama. Isto važi praktično u celoj zemlji – što se vlasti tiče, ne što se izlaznosti tiče.

Ukupna izlaznost je, opet prema preliminarnim rezultatima, oko 50 odsto po Republičkoj izbornoj komisiji, a nešto manje po posmatračima izbora. Ako se ne računaju

Da li je Finska deo Rusije

Kad ode u političku penziju, posle jednog ili dva mandata, svejedno, 45. predsednik SAD će biti zapamćen po mnogo čemu, a između ostalog i po broju bliskih saradnika koji su svoja sećanja na vreme provedeno u Beloj kući pretvorili u memoare u kojima su se osvetili bivšem šefu i usput dobro zaradili.

Najnovija knjiga iz ovog žanra ima naslov koji više odgovara nekom trileru nego političkom štitvu: "Soba u kojoj se to dogodilo". Njen glavni junak je autora, i pre nego što je pročitao njegovo delo (što najverovatnije nikad neće ni

FOTO: BETA/AP

Osveta Džona Boltona, Trampovog bivšeg savetnika za nacionalnu bezbednost, poslužena je hladna, na 592 strane

Piše: **Milan Mišić**

učiniti), slikovito opisao: "Nezadovoljna, dosadna budala koja je želela samo da zarati – ni o čemu nije imao pojma, izopšten je i najuren. Kakav glupan!".

Ta "nezadovoljna budala" je Džon Bolton (71), Trampov treći po redu savetnik za nacionalnu bezbednost (posle dvojice penzio-

nisanih generala Majkla Flina i H. R. Makmastera). Na ovom važnom mestu u administraciji svakog američkog predsednika – savetnik za nacionalnu bezbednost je taj koji filtrira informacije Pentagona, Stejt departmenta i za predsednika definiše bezbednosne opcije – Bolton je ostao samo 17 meseci (april 2018–septembar 2019).

Dve su verzije kako je otišao. Prema Boltonovoj, podneo je ostavku zbog političkih neslaganja sa šefom, a prema Trampu, što se vidi i iz gore citiranog tvita – dobio je otkaz.

Taj razlaz u svakom slučaju nije bio prijateljski, sudeći po sadržaju Boltonovih memoara, koji su u knjižarama od utorka, posle neus-

"SOBA U KOJOJ SE TO DOGODILO":
Izdavač, kuća "Sajmon i Šuster", ove memoare reklamira kao "najsveobuhvatniji suštinski rezime Trampove administracije" i hroniku "predsednika zavisnog od haosa"

THE
ROOM
WHERE IT
HAPPENED

A White House Memoir

JOHN
BOLTON

Former National Security Advisor
of the United States

pešnog pokušaja Bele kuće da zaustavi distribuciju knjige sudskom zabranom. Sud je, naime, argument da autor "iznošenjem činjenica koje ugrožavaju bezbednost zemlje nanosi neotklonjivu štetu" odbacio sa obrazloženjem da je zakasnio jer je "sa stotinama hiljada primeraka već na svim stranama sveta šteta već načinjena", pošto je izdavač pre zvaničnog lansiranja knjigu dostavio vodećim novinskim kućama koje su pak iz nje već publikovale najsočnije delove.

Pravni zaplet, doduše, ovim nije završen – Department pravde razmatra opciju krivične prijave protiv autora jer je, navodno, prekršio "ugovor o poverljivosti" koji je potpisao pre stupanja na dužnost. Predsednik je ovim povodom izneo uverenje da je sve što on izgovori podrazumevajuća državna tajna, a oglasili su se i branioци Prvog amandmana, koji definiše i štiti osnovne građanske slobode, uključujući i slobodu govora i slobodu štampe.

Uz sve ovo, podnesak vlade sa drži i jednu veliku protivrečnost – Tramp i njegovi savetnici, naime, tvrde da je ono što je napisao Bolton "gomila izmišljotina", koje kao takve ne mogu da budu državna tajna.

Bolton je inače poštovao obavezu da rukopis pre štampanja dostavi na uvid i odobrenje za te poslove nadležnoj kancelariji Bele kuće, koja mu je zatražila da neke delove ukloni ili izmeni. On je to učinio, i na uvid dostavio redigovanu verziju, ali ono što je po proceduri trebalo da usledi – da mu se izda formalna dozvola da rukopis ide u štampu – nije se dogodilo.

TRAMPIZMI: Među već mnogobrojnim knjigama koje Trampa u ulozi predsednika portretišu kao nedostojnog funkcije, neznačicu, narcisa i lažova, ova se izdvaja po kredibilitetu autora – Bolton je provereni konzervativac s reputacijom jastreba – i po njegovoj važnosti: s Trampom je bio u svakodnevnom kontaktu, a pošto je poznat i kao neko ko pedantno vodi beleške o svakom sastanku – i autentičnosti. Izdavač, kuća "Sajmon i Šuster", ove memoare, koje

je autoru platila dva miliona dolara, inače reklamira kao "najsveobuhvatniji suštinski rezime Trampove administracije" i kao hroniku "predsednika zavisnog od haosa".

U knjizi, sudeći po prikazima i odlomcima iz američkih i britanskih medija, ima mnogo novog, ali ne i iznenađujućeg. Osnovna poruka je da je Tramp predsednik koji sve što radi podređuje ne interesu nacije koju predvodi nego svom ličnom. U tom procesu krši sve norme koje su uspostavljali i nekako sačuvali svi njegovi prethodnici, od Džordža Vašingtona do Baraka Obame. Glavna preokupacija mu je da osvoji i drugi mandat, a u nekoliko prilika ovlašno je nagovestio ono što je zaista svetogrđe – da bi trebalo da dobije i treći.

Ono što se već znalo – da je Tramp nepredvidiv, impulsivan i frapantno neobavešten, osvedočenje je novim primerima i anegdota. Prema katalogu "trampizama" iz Boltonove knjige, koji je sastavio britanski BBC, američki predsednik je od kineskog kolege Si Đinpinga (prošlog leta na "usputnom" samitu u Japanu) tražio da mu u osvajanju drugog mandata pomogne kupovinom većih količina soje od američkih farmera.

Zauzvrat, Siju je podelio komplimente, pa čak i konstatovao da su logori koje kineska država u pokrajini Sinkjang pravi da bi kontrolisala tamošnju muslimansku manjinu, "prava stvar". Odbio je da izda saopštenje povodom godišnjice masakra studenata na pekinškom Trgu Tjenanmen, sa obrazloženjem da je to "bilo pre 15 godina" (reč je bila o trideseto-

FOTO: BETAP

godišnjici).

Bio je zatim spreman da interveniše u jednom pravosudnom procesu u Americi kako bi pomogao svom prijatelju turskom predsedniku Erdoganu.

Svoje nepoznavanje elementarnih geopolitičkih činjenica otkrio je pitanjem da li je Velika Britanija nuklearna sila (jeste, bila je treća koja je napravila atomsku bombu posle SAD i Sovjetskog Saveza), a drugom prilikom je proveravao da li je "Finska deo Rusije".

Svakodnevni obavestajni brifinzi kojima u Beloj kući počinje predsednikov radni dan su, iznosi Bolton, "totalno gubljenje vremena" jer na njima više vremena govori Tramp nego oni koji ga obavestavaju šta se sve važno u svetu dogodilo u prethodna 24 sata.

Bolton se, međutim, našao na klizavom terenu svojom tezom da su demokrate, Trampovi protivnici u Kongresu, brzopleto formulisali "impichment" – neuspeli proces Trampovog opoziva sproveden krajem prošle i početkom ove godine – zbog ucenjivanja ukrajinskog predsednika, od koga je zahtevao da povede istragu protiv

---

Među već mnogobrojnim knjigama koje Trampa u ulozi predsednika portretišu kao nedostojnog funkcije, neznačicu, narcisa i lažova, ova se izdvaja po kredibilitetu autora - Bolton je provereni konzervativac s reputacijom jastreba

nistracije – Ronalda Regana i dva Buša, starijeg i mlađeg. Ostao je upamćen kao zagovornik, kako se pokazalo, po Ameriku pogubnog rata protiv Iraka, a njegova jestreboska uverenja osvedočena su i u “Sobi u kojoj se to dogodilo” – kada je u junu 2019. Iran oborio jednu američku bespilotnu letelicu, Bolton je od Trampa kao vrhovnog komandanta zatražio da odobri uzvratni vojni napad. Tramp se u prvi mah saglasio, ali je potom u poslednjem minutu zaustavio intervenciju, pošto mu je predložena mogućnost da bude i do 150 žrtava. “Previše poginulih”, objasnio mu je svoju odluku Tramp, “to ne bi bilo proporcionalno”.

Za Boltona je to bilo razočaravajuće, pogotovo s obzirom na njegovo zagovaranje upotrebe vojne sile ne samo protiv Irana nego i protiv još jedne “nepoćudne” države (koja ima nuklearno oružje), Severne Koreje. A ono što pada u oči, to je da su se Tramp i Bolton veoma slagali kad je reč o demontaži multilateralnih institucija i bilateralnih sporazuma, što će, po svoj prilici, biti glavna Trampova ostavština.

Ključno pitanje je pak da li će i u kojoj meri novo ruženje Trampa uticati na njegove izgledе za reizbor? Pikanterije iz Boltonovih memoara dobile su veliki publicitet, ali treba se podsetiti da je to bio slučaj i s prethodnim insajderskim opisima Trampa u Beloj kući.

Boltonovi memoari svakako povećavaju “zamor Trampom” u zamućenim vodama američke politike i još jedna su distrakcija u predizbornoj kampanji, koja je još prigušena zbog još neobuzdane pandemije (čija je najveća žrtva zasad baš Amerika). Do izbora je ostalo još oko 125 dana, dakle dovoljno da Bolton bude zaboravljen. Tramp jeste na nizbrdici, koju potvrđuje i njegov prvi “pandemijski” miting održan prošle subote u Tulsu (Oklahoma), gde je oko sat i po govorio na polupraznom stadionu, njegov rejting je tek nešto više od 40 odsto dok ankete pokazuju postojanu prednost Džoa Bajdena. Iskustvo iz 2016. govori, međutim, da prognoze jesu indikatori, ali nisu i garancije. ❏

▲
DONALD TRAMP I DŽON BOLTON: Njih dvojica su se slagali kad je reč o demontaži multilateralnih institucija i bilateralnih sporazuma, što će, po svoj prilici, biti glavna Trampova ostavština

sina svog izazivača Džoa Bajdena. Bolton u knjizi tvrdi da je bilo čak i drastičnijih razloga za impičment, što je dočekano kontrapitanjem: zašto o tome nije svedočio?

Svoju uzdržanost Bolton je objasnio čekanjem “poziva iz Senata” iako je znao da nikad neće biti upućen, pa je tako postao akter republikanskog fronta protiv opoziva. Ne drži vodu ni pravdanje da to ne bi pomoglo demokratama, budući da nijedan republikanac u Predstavničkom domu nije glasao za impičment – izglasan je prostom većinom glasova demokrata – dok je samo jedan (bivši predsednički kandidat Mit Romni) bio za opoziv prilikom izjašnjavanja u Senatu, gde je za osudu predsednika bila neophodna dvotrećinska većina.

KOLABORANT: Ako je Bolton svoju memoarsku osvetu Trampu “poslužio hladnu”, vodeći američki mediji su ovaj povod iskoristili da se, dok su njegovi memoari još vrući, osvete Boltonu, s kojim imaju mnogo neizmirenih računa.

Učinili su to prostim postavljanjem pitanja zbog čega je pristao

da bude Trampov savetnik za nacionalnu bezbednost, s obzirom na to da je sigurno znao s kim će imati posla. A kad je to učinio, zašto je ostao i posle Trampovog flertovanja sa Si Đinpingom i zahteva da mu pomogne u reizboru.

Da li je, kao svojevremeno Reks Tillerson, prvi Trampov državni sekretar imao iluziju da predsednika može da kontroliše i amortizuje štetu koju ovaj svojom politikom nanosi? Preovlađujuće objašnjenje je da ga je privukla moć koju donosi položaj savetnika za nacionalnu bezbednost i prilika da svakodnevno bude uz “najmoćnijeg čoveka sveta”. Ali pre svega ambicija da, kako to smatra vašingtonski dopisnik Gardijana Džulijen Berger, vreme provedeno uz Trampa iskoristi za realizaciju sopstvene spoljopolitičke agende.

Džon Bolton je, reklo bi se, istaknuti predstavnik takozvane “duboke države”, dakle profesionalac u mašineriji vlasti koji ima sopstveni politički program. Poznat je pre svega kao “jastreb” – zagovornik teze da američka moć nema smisla ako se ne upotrebljava. Služio je u tri predsedničke admi-

Virus ponovo u

Uprkos tvrdnjama nekih političara i epidemiologa da je koronavirus u njihovim zemljama pod kontrolom, prvi vikend leta na severnoj hemisferi završen je sa rekordnih 180.000 novoobolelih za samo 24 sata. Toliko ih je u celom svetu bilo za prvih 75 dana, a Svetska zdravstvena organizacija već je upozorila da se širenje virusa ubrzava.

Zato bismo do kraja juna mogli da imamo deset miliona obolelih i više od pola miliona preminulih. Trenutno je 50 odsto novih slučajeva zabeleženo u SAD, Brazilu i Indiji. Epicentar je i dalje u Južnoj Americi, a nastavlja se i borba protiv virusa u Južnoj Aziji, naročito u Indiji i Pakistanu. Smatra se da je u Evropi vrhunac epidemije prošao, ali je ublažavanje mera dovelo do skoka obolelih.

Novo žarište koje se pojavilo u Kini predstavlja neprijatan udarac za druge države koje su tek ukinule karantin i počele da se otvaraju, pošto postaje jasno da Covid-19 ne posustaje i da je svet možda već na pragu drugog talasa, a da ni prvi još nije završen.

UVEZEN S LOSOSOM: Kineska pobeda nad koronavirusom proglašena je pre vremena jer se bolest zaustavljena u Vuhanu sada širi Pekingom. Posle dva meseca bez novih slučajeva, od 11. juna u kineskoj prestonici, gradu od 22 miliona stanovnika, beleži se između 20 i 40 novih obolevanja dnevno. Utvrđeno je da je izvor zaraze lokalna pijaca Sinfadi, ali je umesto u mesu divljači virus pronađen u smrznutom lososu iz uvoza. Provera je pokazala da je reč o soju koji potiče iz Evrope i stariji je od ovog koji je trenutno prisutan na Starom kontinentu. Virus se iz Pekinga proširio i na obližnju pro-

Svet je već na pragu drugog talasa koronavirusa, a ni prvi još nije prošao. Tramp predlaže da se smanji testiranje, pa će i broj zaraženih padati

Piše: **Tamara Jorgovanović**

vinciju Hebej, gde je otkriven kod dve osobe. Vlasti su otkazale stotine domaćih letova, zatvorile škole i uvele delimičan karantin.

Još nekoliko azijskih država koje su predstavljale uzor u zausustavljanju epidemije suočava se s njenim obnavljanjem. U Južnoj Koreji dnevno se prijavljuje 50 novoobolelih. Ovde mere nisu bile rigorozne kao u Kini ili ostatku sveta – prodavnice i restorani su sve vreme radili uz nošenje maski, ali je popuštanje ipak dovelo do novih slučajeva. Japan se priprema za postepeno ukidanje svih restrikcija, od domaćih letova do onih vezanih za noćni život, ali je broj inficiranih u Tokiju veći od 40 dnevno, pa se u strahu od novog talasa od građana zahteva da preduzimaju preventivne mere.

U Indiji dnevno oboli oko 15.000 ljudi, a Pakistan i Bangladeš beleže oko 5.000, odnosno 3.500 zaraženih. Koronavirus ni u Iranu ne posustaje (200.000 obolelih i 10.000 preminulih), te vlasti nameravaju da proglase obaveznom nošenje maski na javnim mestima.

Posle dva meseca bez novih slučajeva, od 11. juna u kineskoj prestonici, gradu od 22 miliona stanovnika, beleži se između 20 i 40 novih obolevanja dnevno

Istraživački centar izraelske vlade smatra da počinje drugi talas koronavirusa, pa je bolnicama naloženo da pripreme odeljenja za prijem novih bolesnika. Palestinska uprava je zbog epidemiološke situacije pooštrila mere na Zapadnoj obali i najavila da će privremeno zatvoriti gradove Hebron i Nablus.

SZO smatra da je polovina populacije u Jemenu u opasnosti da bude zaražena koronavirusom.

NEMA TESTOVA, NEMA BOLE-SNIH: SAD su i dalje svetski lider po broju inficiranih i umrlih (oko 2,5 miliona i 250.000), ali u nekim savezanim državama epidemija jenjava, dok se u drugim beleži skok novoobolelih. Manje slučajeva je u Njujorku i Nju Džersiju, a više na Floridi, u Arizoni i Oklahomi.

Na Floridi je zabeležen rekord – 4.000 u jednom danu, tako da ih je sada 100.000, dok je u Oklahomi, gde je američki predsednik Donald Tramp nedavno održao prvi predizborni miting, prisutan skok od 91 odsto. Predstavljajući SAD kao lidera u testiranju, Tramp je na mitingu zaključio da je to mač sa dve oštrice jer što više ljudi testirate, otkrivete više slučajeva. Zato je naredio, dodao je, da se obavlja manje testova, pa je Bela kuća opet morala da se oglasi rekavši da se predsednik šalio. Inače, SAD zaista imaju najveći broj testiranja, ali ne u odnosu na broj stanovnika – na toj listi nisu ni među prvih deset.

Aktuelnim epicentrom bolesti već nedeljama se smatra Latinska Amerika. U Brazilu pandemija jenjava, a vrhunac nije ni na vidiku. Obolelih je više od milion, a mrtvih preko 50.000. U Čileu je broj mrtvih za jedan dan gotovo udvostručen jer je vlada promenila način računanja posle optužbi da lažira brojeve (sada ih je 7.000).

Posle puna 24 dana bez novih infekcija, na Novom Zelandu se nedavno pojavilo pet novih slučajeva – i to zbog propusta vlasti da testiraju putnike koji napuštaju karantin. Očekuje se da broj zaraženih skoči jer je dvema ženama za koje se ispostavilo da su inficirane bilo dozvoljeno kretanje bez drugog testa. Premijerka Džasinda Arden rekla je da su novi slučajevi “neprihvatljiv neuspeh sistema”.

U državi Viktorija u Australiji nekoliko dana zaredom broj obolelih je dvocifren i viši nego što je bio u poslednja dva meseca, tako da je komesar za zdravlje Bret Sarton upozorio da postoji opasnost od novog talasa. Rođendanske i druge proslave najčešći su izvor zaraze, pa je trenutno zabranjeno okupljanje više od petoro ljudi po kućama i više od deset na otvorenom. U celoj zemlji broj obolelih prešao je 7.000, a umrlo je preko sto ljudi.

Od afričkih zemalja najviše novih slučajeva javilo se u Južnoj Africi, 3.500. Tamo je već obolelo 100.000 ljudi, a 2.000 umrlo. Na

celom kontinentu dolazi do ublažavanja mera zbog ekonomije.

KORONA-ZABAVE: U Evropi se najveći broj slučajeva u jednom danu beleži u Rusiji, oko 8.000, što ne predstavlja smetnju Vladimiru Putinu da organizuje referendum kojim će se produžiti predsednički mandat.

U trenutku kada je Španija krajem prošle nedelje ukinula vanredno stanje i dnevno beleži oko 300 novih slučajeva, sličan broj se javlja i u pet puta manjoj Portugaliji. Novo širenje krenulo je sa jedne rođendanske proslave održane početkom juna u gradu Lagosu, gde se okupilo veliko društvo

Virus zaustavljen u Vuhanu sada se širi Pekingom

uprkos zabrani okupljanja više od 20 osoba na jednom mestu. Pretpostavlja se da odavde potiče 100 novoobolelih, pa su organizatori pod istragom tužilaštva.

Kao što je kancelarka Angela Merkel upozorila, popuštanje mera dovelo je do porasta broja obolelih i u Nemačkoj, koji je bio i do 700 na dnevnom nivou. Poslednjih dana virus se pojavio u staračkim domovima i bolnicama, smeštaju za azilante i izbeglice, u klanicama i među sezonskim radnicima, ali i na verskim i porodičnim okupljanjima.

Grčka je uprkos kritikama produžila karantin u izbegličkim centrima kako bi sprečila širenje virusa. Italijani su prihvatili 67 izbeglica s prvog broda koji je od aprilskog zatvaranja luka stigao do njihove obale.

SZO je pre nedelju dana upozorila da je svet ušao “u novu i opasnu fazu” pandemije. Time je razbijen mit da toplo vreme ne pogoduje širenju virusa i dokazano da racionalno popuštanje mera ipak nije isto što i njihovo naglo ukidanje.

Prvi vikend leta na severnoj hemisferi završen je sa rekordnih 180.000 novoobolelih za samo 24 sata, koliko ih je u celom svetu bilo za prvih 75 dana

UPRAVLJANJE OČEKIVANJIMA

Šta još može da nas strefi? Nepredskazani i nepoželjni događaji zvani "crni labudovi" nadiru sa svih strana, pa se kao najveće umeće ispostavlja upravljanje očekivanjima kako ona ne bi morala da budu samo "razočaranje u povoju".

Hajde da počemo od ovdašnjih aktuelnosti. Ko je mogao i da sanja da ćemo posle tri decenije od uspostavljanja višestranačja zapasti u ozvaničenje praktično jednopartijske i vladavine jednog jedinog funkcionera koji svoju moć širi daleko izvan Ustavom mu predviđenih nadležnosti?

Ko bi, takođe, i pomislio da će se slično događati s Rusijom posle raspada SSSR i njenom službenom tranzicijom od diktature u demokratiju, mada uz težnju da "povrati staru slavu"? Da li je iko predviđao da će kineska jednopartijska (KP) diktatura da se uzdigne kao sila kapitalizma, čak toliko da svoj model preporučuje i demokratijama? I kome je na kraj pameti bilo da će Amerika imati lidera koji će za političku vrlinu proglasiti nepredvidljivost i od globalizacije koju je

najbližem mogućnom srodstvu sa Evropljanima. Dok je ovaj tekst išao u štampu, Vučić je u Moskvi čekao na sastanak s Vladimirom Putinom. Prethodno je u Beogradu razgovarao sa Sergejem Lavrovom, od koga je čuo nešto što ga je, kako je rekao, dodatno zabrinulo oko Kosova. Oba susreta odgovaraju njegovim običajima da i pre ili posle ovdašnjih izbora "skokne" do Moskve ili iz nje primi operativnog gosta.

Čini mi se da je ovog puta Vučić spolja pozvan u kampanju koja je mnogo neizvesnija, pogotovo po njega, od domaće, u kojoj je sebi obezbedio svevlašće. Usisan je u simultanku u kojoj je on slabiji od svakog sa druge strane table, što je u šahu, kojem je amaterski sklon, nepojamna pojava.

Deluje kao autsajder u cajtnotu. Uz Vašington i Moskvu, treba da poseti i Brisel i da stigne do Slovenije na sastanak za sinhronizovanje evrointegracijskih pretenzija Zapadnog Balkana, a sve posle već obavljene početne konsultacije s Miroslavom Lajčakom (koji je prethodno bio na Kosovu) kao izaslanikom EU za obnovu dijaloga Beograd – Priština. Uz sve to, kako je nagoveštavano, trebalo bi da do kraja godine sretne i svog "brata" Si Đinpinga.

Bilo bi pogrešno da se ovolika spoljna "rasprodatoš" predsednika Srbije doživi kao njegova proslava lične pobeđe u ime stranke koju vodi. Reč je o suprotnom od onoga što su očekivali njegovi podržavaoci i zavisnici – gde god se bude napolju našao, biće preslišavan da kaže čemu i kome zaista stremi. Na ovdašnjim izborima, pod polemičnim uslovima, ubedljivo je pobedio, ali na izborima koje mu nude velike sile, svaka na svoj način i u sopstvenom interesu, on nema šansi da izvojuje pobeđu. Osim ako kao takvu ne proglasi neizbežne poprilične ustupke koje će morati donekle da učini i Priština ako joj je do raspleta zaista stalo.

Na ovim prostorima je naročito teško upravljati očekivanjima. "Svemoćnom" je u Srbiji glasovima potvrđena apsolutna lična moć, ali se od njega, tim više, očekuje apsolutna odgovornost prema spoljnim faktorima, koji, iako se međusobno spore, zahtevaju da im se odavde ne otežava predstojeće obeležavanje sfera i eventualne trampe interesa. Utisak mi je da je došlo do strateškog ubrzanja oko nas, i to usred paralize, pa i zatezanja u odnosima među velesilama. Za razliku od mnogih ovde koji očekuju da novi zapleti na globalnoj sceni idu u prilog Srbiji, pribojavam se da bismo mogli opet da poprimimo status "monete za potkusurivanje". Voleo bih da se varam, ali u to bi trebalo da me uvere neki stvarni majstori za upravljanje očekivanjima. A takvi se u novim rastućim neizvesnostima u kojima se ne zna ni šta nas vreba ispred nosa, a kamoli iza čoška i do cilja ka kojem vrludamo, još kale.

Utisak mi je da je došlo do strateškog ubrzanja oko nas, i to usred paralize, pa i zatezanja u odnosima među velesilama

predvodila preći u okretanje samoj sebi, pri čemu ovih dana doživljava vanredno dramatična unutrašnja iskušenja? A tek da će Evropska unija kao najuspešniji oblik mirotvornog objedinjavanja država doživeti da njen internacionalizam posrće pred naletima nacionalnih "izuzetnosti"?

Da nam je preko potreban majstor za upravljanje očekivanjima, pogotovo u vremenima superinfektivnog Covid-19, pokazalo se i na krstarećoj teniskoj egzibiciji po Balkanu. Đoković su se u ovaj poduhvat upustili, kako je Novak precizirao, kao u humanitarnu akciju, da bi se ispostavilo da je koronavirus prekinuo turneju, zarazivši i njega, i suprugu mu, i bar još petoricu neposrednih aktera. Eksperiment "s najboljim namerama", ali u vrlo opasnom realnom trenutku, sada ga je izložio kritikama i onih koji su mu upućivali hvalospeve za originalan, neočekivan doprinos i oživljavanju sporta i turizma i zbližavanju naroda u bivšoj SFRJ.

Kad pomenuh SFRJ. Imam utisak da se Aleksandar Vučić zaigrao, kao pojedini vladari u toj raspadnutoj federaciji ili u njenim ostacima. Da kao Tito igra na sve strane, a kao Slobodan Milošević umišlja da je Evropa toliko jalova, da balkanski čvor, sada Kosovo, može da se razmrsi samo ako glavne uloge preuzmu Vašington i Moskva. Uz novost da su sada Kinezi promovisani kao "braća" Srba iako smo bukvalno u

Šok koridor pred kućom

Izložba fotografija *Pred kućom* Vojina Ivkova, otvorena 23. juna u novosadskom Šok koridoru (Zmaj Jovina 22 – pasaž), može se pogledati do 18. jula. Autor je, na dan otvaranja, u Centralnoj galeriji šok zadruga, izložio jednodnevnu ambijentalnu instalaciju.

“Izložba fotografija Vojina Ivkova *Pred kućom* prikazuje lica i fasade Novog Sada, sa one toplije, ljudskije strane. To je ona strana strane koja lagano nestaje pod pritiskom novih užurbanih tržnih centara i višespratnica po poslednjoj modi. Ivkov kao da ima potrebu da otrgne od zaborava vreme koje on i neka naša, sada već generacija srednjih godina još dobro pamti, a koje danas polako postaje prošlost. To je vreme kada su se ljudi družili ispred zgrada, vreme kada se znalo ko ti je komšija i kada je komšija bio zakon. Danas se živi mnogo brže, a opet često ispraznije. Kontakt u četiri oka zamenile su virtuelne prepiske i društvene mreže, na kojima se gubi toplina i srdačnost jednog običnog pozdrava kao što je: *Dobar dan, komšija! Šta se radi!?* Junaci na ovim fotografijama najčešće su bake i deke, koji su verovatno nekad kao devojke i mladići došli sa sela u grad, i sa sobom poneli običaj druženja u avliji, na klupicama ispred kuće. Tu naviku nove, digitalne generacije sve slabije razumeju, jer prosto njihovo mesto sastanka postaju fejsbuci i instagrami, dok škole, lastiš i basket ispred zgrade polako odlaze u zaborav... (Dragana Garić Jovičić) 📷

Bioskop ponovo radi od 1. jula

Nakon tri meseca pauze, bioskopi će od 1. jula ponovo otvoriti vrata za svoje posetioce. Veliku akciju *Povratak u bioskop*, koja će u prvim danima jula biti organizovana u svim gradovima Srbije, inicirale su *Sekcije distributera i prikazivača u Grupaciji kinematografije* koje su uputile molbu za podršku *Filmskom centru Srbije* i *Privrednoj komori Srbije*, što su ove institucije i prihvatile. Sekcije distributera i prikazivača članice su *Grupacije kinematografije Privredne komore Srbije*, koja je deo *Udruženja za kreativnu industriju*. Publika će od 1. do 15. jula svoje omiljene filmove, u odabranom društvu, moći konačno da gleda iz bioskopske fotelje i na velikom platnu. U duhu solidarnosti sa planetarnom pandemijom, cena karata za filmove tokom trajanja akcije u svim bioskopima biće po simboličnoj ceni od 200 dinara. Cena će važiti za sve filmske projekcije. “FCS snažno podržava ovu akciju, posebno imajući u vidu da smo se tokom vanrednog stanja obraćali Vladi Republike Srbije, sa molbom za pružanje pomoći njima, ali i drugim akterima filmske industrije u Srbiji. Prepoznali smo da su distributeri i prikazivači prvi osetili prekid u radu, a da će se poslednji vratiti normalizaciji u poslovanju. Pored toga, FCS je uložio značajna sredstva i energiju u razvoj i osavremenjivanje bioskopske infrastrukture širom Srbije, i jedan od naših prioriteta je da se ova grana filmske industrije što brže oporavi, ali i poboljša, nakon perioda u kome nije imala mogućnost da ostvari prihode. Sa zadovoljstvom se pridružujemo ovoj sjajnoj inicijativi”, kaže direktor FCS Gordan Matić. Jedinstveni repertoar u svim bioskopima činiće dvadesetak filmskih naslova. U pitanju su filmovi iz tekuće i prethodne godine, koji su se izdvojili svojom gledanošću i kvalitetom, kao i filmovi kojima je usled nastupanja pandemije, prekinuto bioskopsko prikazivanje. Nakon završetka akcije, od 15. jula, na repertoarima bioskopa naći će se i prve premijere. 📷

Nakon tri meseca pauze, bioskopi će od 1. jula ponovo otvoriti vrata za svoje posetioce. Veliku akciju *Povratak u bioskop*, koja će u prvim danima jula biti organizovana u svim gradovima Srbije, inicirale su *Sekcije distributera i prikazivača u Grupaciji kinematografije* koje su uputile molbu za podršku *Filmskom centru Srbije* i *Privrednoj komori Srbije*, što su ove institucije i prihvatile. Sekcije distributera i prikazivača članice su *Grupacije kinematografije Privredne komore Srbije*, koja je deo *Udruženja za kreativnu industriju*. Publika će od 1. do 15. jula svoje omiljene filmove, u odabranom društvu, moći konačno da gleda iz bioskopske fotelje i na velikom platnu. U duhu solidarnosti sa planetarnom pandemijom, cena karata za filmove tokom trajanja akcije u svim bioskopima biće po simboličnoj ceni od 200 dinara. Cena će važiti za sve filmske projekcije. “FCS snažno podržava ovu akciju, posebno imajući u vidu da smo se tokom vanrednog stanja obraćali Vladi Republike Srbije, sa molbom za pružanje pomoći njima, ali i drugim akterima filmske industrije u Srbiji. Prepoznali smo da su distributeri i prikazivači prvi osetili prekid u radu, a da će se poslednji vratiti normalizaciji u poslovanju. Pored toga, FCS je uložio značajna sredstva i energiju u razvoj i osavremenjivanje bioskopske infrastrukture širom Srbije, i jedan od naših prioriteta je da se ova grana filmske industrije što brže oporavi, ali i poboljša, nakon perioda u kome nije imala mogućnost da ostvari prihode. Sa zadovoljstvom se pridružujemo ovoj sjajnoj inicijativi”, kaže direktor FCS Gordan Matić. Jedinstveni repertoar u svim bioskopima činiće dvadesetak filmskih naslova. U pitanju su filmovi iz tekuće i prethodne godine, koji su se izdvojili svojom gledanošću i kvalitetom, kao i filmovi kojima je usled nastupanja pandemije, prekinuto bioskopsko prikazivanje. Nakon završetka akcije, od 15. jula, na repertoarima bioskopa naći će se i prve premijere. 📷

Srbija zahvaljuje Raši Todosijeviću

Izložba *Hvala Raši Todosijeviću, zahvalna Srbija*, otvorena 20. juna u beogradskom bioskopu *Balkan*, prva je njegova veća, samostalna izložba u Beogradu nakon retrospektive njegovih radova u *Muzeju savremene umetnosti*, pre punih osamnaest godina – kaže kustos izložbe Stevan Buković. U međuvremenu je, pored mnogih samostalnih izložbi koje je realizovao van Srbije, i učešća na više grupnih izložbi, u Beogradu samostalno izlagao samo jedan ciklus radova na papiru, pod nazivom *Mali dnevnik III*, u *Galeriji Ozon*, 2009, i za tu izložbu je dobio i *Politikinu nagradu* (delio sa Marijom Dragojlović, a potom i vratio u gestu protesta protiv ponašanja predsednika tog žirija). Izložba u bioskopu *Balkan*, koja će biti otvorena do 9. jula, organizovana je u četiri celine. U nekadašnjoj bioskopskoj sali instalirana je postavka pod nazivom *Balkanski banket* – svastika formirana od 17 kafanskih stolova prekrivenih crnim stolnjacima, sa ostacima kivanog pasulja, hleba i piva, kao materijalni ostatak gozbe u kojoj će pre otvaranja učestvovati 18 ljudi, lično i profesionalno, bliskih autoru i organizatorima. Drugu celinu čini jedan od njegovih *Fluksus* klavira, treću foto verzija *Was ist Kunst, Marinela Kozelj?*, koja je realizovana u *Galeriji SKC* 1978, i video verzija, koju je ustupio *MSUB*. Autor fotografija je Miša Savić. Četvrtu celinu čini dvadeset grafika, iz njegove produkcije iz 2019, koje su prilično netipične za tog autora, i daju neku vrstu kontrapunkta ostalim radovima, koji su više u duhu neoavangarde i novih umetničkih praksi. Pored toga, na najavnom plakatu i u katalogu je prisutna i fotografija Todosijevićevog rada koji je izveden u okviru izložbe *Drangularijum*, održane u *Galeriji SKC* 1971. Ta fotografija je prvi put objavljena u katalogu navedene izložbe, koji je grafički opremio upravo Raša Todosijević. Autor fotografije je Dobričić Vladimir Kića. 📷

Izložba *Hvala Raši Todosijeviću, zahvalna Srbija*, otvorena 20. juna u beogradskom bioskopu *Balkan*, prva je njegova veća, samostalna izložba u Beogradu nakon retrospektive njegovih radova u *Muzeju savremene umetnosti*, pre punih osamnaest godina – kaže kustos izložbe Stevan Buković. U međuvremenu je, pored mnogih samostalnih izložbi koje je realizovao van Srbije, i učešća na više grupnih izložbi, u Beogradu samostalno izlagao samo jedan ciklus radova na papiru, pod nazivom *Mali dnevnik III*, u *Galeriji Ozon*, 2009, i za tu izložbu je dobio i *Politikinu nagradu* (delio sa Marijom Dragojlović, a potom i vratio u gestu protesta protiv ponašanja predsednika tog žirija). Izložba u bioskopu *Balkan*, koja će biti otvorena do 9. jula, organizovana je u četiri celine. U nekadašnjoj bioskopskoj sali instalirana je postavka pod nazivom *Balkanski banket* – svastika formirana od 17 kafanskih stolova prekrivenih crnim stolnjacima, sa ostacima kivanog pasulja, hleba i piva, kao materijalni ostatak gozbe u kojoj će pre otvaranja učestvovati 18 ljudi, lično i profesionalno, bliskih autoru i organizatorima. Drugu celinu čini jedan od njegovih *Fluksus* klavira, treću foto verzija *Was ist Kunst, Marinela Kozelj?*, koja je realizovana u *Galeriji SKC* 1978, i video verzija, koju je ustupio *MSUB*. Autor fotografija je Miša Savić. Četvrtu celinu čini dvadeset grafika, iz njegove produkcije iz 2019, koje su prilično netipične za tog autora, i daju neku vrstu kontrapunkta ostalim radovima, koji su više u duhu neoavangarde i novih umetničkih praksi. Pored toga, na najavnom plakatu i u katalogu je prisutna i fotografija Todosijevićevog rada koji je izveden u okviru izložbe *Drangularijum*, održane u *Galeriji SKC* 1971. Ta fotografija je prvi put objavljena u katalogu navedene izložbe, koji je grafički opremio upravo Raša Todosijević. Autor fotografije je Dobričić Vladimir Kića. 📷

Liljana Maletin Vojvodić rođena je u Novom Sadu gde je, na *Filozofskom fakultetu*, završila studije književnosti. Članica je *Srpskog književnog društva* i *Udruženja književnika Vojvodine*. Piše romane, pripovetke, eseje i tzv. umetničke knjige / knjige umetnika. Bavi se konceptualnom literaturom, imagologijom, skandinavskom književnošću i kulturom, studijama roda i savremenom vizuelnom umetnošću.

Skrik (*Art print media*, Novi Sad 2020) je njen četvrti roman kojemu su prethodili *Oni koji jedu sirovo meso* (*Mediterran publishing*, Novi Sad 2013), *U Egzilu* (*Prometej*, Novi Sad 2011), *Islandski bedeker: Patuljci i Hiperboreja* (*Mala velika knjiga*, Novi Sad 2008), a za literarni rad dobila je nagrade *Milutin Uskoković* (2009) i *Andra Gavrilović* (2016). Učestvovala je u internacionalnim umetničkim rezidencijalnim projektima u mnogim zemljama, od Portugala i Španije, preko Grenlanda, Norveške, Švedske i Finske, do Japana, Rusije i Austrije... Na sreću čitalaca, tokom jednog takvog projekta počela je da piše i romane. Pisanje, stvaranje i boravak u umetničkoj kući tema je i njenog novog romana *Skrik*, ali i mnogo više od toga. U pitanju je smisao umetnosti i života samog.

Može li čovek da, kao vaša junakinja, donese odluku da živi za umetnost? Ona, Jul, kaže da piše kako bi se sačuvala. A kako biste vi definisali zašto pišete?

U navedenom citatu krije se aluzija na francusku vizuelnu umetnicu Sofi Kal, čijim se delom protagonistkinja romana *Skrik*, između ostalog, bavi. Jul odlučuje da živi za umetnost i da piše *kako bi se sačuvala*. A čini se da je to u osnovi i moje potrebe za stvaranjem. Pišem da bih razumela sebe i druge, da bih saopštila nešto što nisam u stanju da izgovorim, ali i da bih se, prisvajajući tuđu sudbinu ili *oneobičavajući* sopstvenu, sakrila od sebe same.

U rezidencijama za pisce često boravite poslednje dve decenije, a sad je taj mogući

Nomadstvo

Između prve i druge knjige mojih *Embahada*, to jest mog prvog i drugog službovanja u Berlinu, u Beogradu sam živeo trostrukim životom profesora, novinara i književnika. Sva tri su kod nas u to doba bila čemerna - citira Miloša Crnjanskog sagovornica *Novog magazina* u svom novom romanu. Promenilo se od tada *kod nas* - države su nam se smanjivale, promenilo se *to doba* - njen roman objavljen je ove godine, a kako spisateljica radi i kao profesorka književnosti i piše za novine, časopise i portale, otkrivamo koliko su ove tri profesije i dalje *čemerne*

Razgovarala: **Gordana Nonin**

azil za stvaraoca postao i mesto radnje vašeg romana - Mesen u Norveškoj gde boravi junakinja. Ona se pita da li je pravi život u tim rezidencijama i u dobrovoljnim egzilima ili kod kuće. Ili upravo između?

U umetničkim rezidencijama sam, u stvari, i počela da pišem. Bila mi je potrebna prostorna i vremenska distanca, jedno kreativno oslobađanje od institucionalizovanog i naučenog i susret sa *drugim* i *drugačijim*, da osetim potrebu za

o kao imperativ

stvaranjem. Zahvaljujući pisanju bila sam u Japanu, na Grenlandu, no najčešće sam boravila u Skandinaviji. Valjda zato jer je ona, uprkos svemu, “i dalje ženskog roda, za razliku od Balkana koji na svakom koraku pokazuje svoj muški karakter”. Tako sam se obrela u izolovanoj *Kući umetnika* u Mesenu, u kojoj ničeg nije bilo od onog o čemu sam “maštala čitajući Isidoru Sekulić i Crnjanskog”.

No, uprkos tome što su te umetničke rezidencije postale okidač, uslovni refleks mog pisanja, i što se egzil pokazao kao dobar recept za umetnost, on nikako nije savršen metod za život. Moj se, godinama unazad, dešava negde između, “ni na nebu ni na zemlji”. U nepripadanju. Između žudnje za begom i straha da zauvek odem. Čini mi se da, trenutno, ne umem drugačije da živim.

Svet nije ni crn ni beo, već u nijansama, zaključuje vaša junakinja. Tuguje za prošlim, a plaši se budućnosti. Sadašnjost ste opisali kao “svakodnevnicu iz koje su iščezavali pristojni ljudi”. Da li i promena vrednosnog sistema, između ostalog, u velikoj meri dovodi do trajne krize identiteta?

“Shvatio sam napokon, jednom za svagda, da je moj identitet upravo kriza identiteta”, napisao je Bekim Sejranović, a ja sam pomislila da piše o meni. Onako kako nisam bila u stanju da sročim. Naučeni smo da je svet crn ili beo. Da je identitet zacementiran porodicom, nacijom, profesijom. Vremenom sam shvatila da to ne mora tako da bude. Da na to ne želim da pristanem. Upravo me je kriza identiteta i promena kulturološkog obrasca u kom sam odrasla i naterala da tragam za novim prostorima i da pišem. Što opet ne znači da se često ne osećam kao kulturni gastarbajter – “književnica na privremenom radu u inostranstvu”.

Da li je onda zaista lakše sa knjigama, kada se može “predahnuti u tuđoj sudbini”?

Lakše je kada se imaš gde sakriti. Naravno, govorim o umetnosti.

Svojoj i tuđoj. Poslednjih godina sam često bežala od balkanske svakodnevice i – pisala. U seoskoj biblioteci u Finskoj, nadomak granice s Rusijom, u najsevernijem muzeju na svetu na Grenlandu, u biblioteci pariskog *Bobura*, u studiju pokraj onog u kojem je Knausgor učio da piše, među zadovoljnim, *briljantnim* Norvežanima koje je mnogo bolje od mene opisao Erlend Lu.

Zaklon sam tražila i u romanima Bekima Sejranovića, Srđana Valjarevića, Dubravke Ugrešić ili Karla Uvea Knausgora. U muzici *Mum*, Bjork i *Sigur Ros*. Bergmanovim i Trirovim filmovima. Predstavama Andraša Urbana ili Olivera Frlića. Prepoznavala sam u njihovoj umetnosti prizore iz sopstvenog života, emocije koje nisam umela da artikulišem ili ih krila od drugih.

U knjizi postavljate i pitanja roditeljstva i kako brojni naši umetnici nisu imali dece. Naravno, kao tema nad svim temama, i Jul se pita o svrsi života?

“Sasvim je sigurno da neću postati majka. I da ću umreti sama i nesrećna”, izgovara Jul citirajući, u stvari, naslov jednog poznatog rada Trejsi Emin. U pravu ste, to je jedna velika tema. Lična, svakako, čak arhetipska. Zbog čega Andrić nije imao dece? Kiš? Crnjanski? Anica Savić Rebac, Isidora Sekulić? Dositej, Laza Kostić,

Milan Rakić, Rade Drainac, Rastko Petrović, Krleža, Ćopić, Vasko Popa, Nastasijević, Ljuba Simović? Da li je to bila slučajnost, izbor ili *hibris*? Jul u *Skriku* postavlja takva pitanja, ali na njih ne daje odgovor.

Pored toga što ste roman nazvali po najčuvenijoj slici Edvarda Munka *Krik* (norveški - *Skrik*), u knjizi razmatrate i savremene svetske umetnike od Sofi Kal do Marine Abramović?

“Sagovornike” sve češće otkrivam u savremenoj vizuelnoj umetnosti. Zapravo, dok pišem uopšte ne čitam beletristiku. Iako o tome ne razmišljam na neki eksplicitno feministički način, interesuje me poetika žena umetnica. Zahvaljujući boravku u inostranim umetničkim rezidencijama i odlascima na *Venecijansko bijenale*, imala sam prilike da se, pored radova Marine Abramović, koje smo, ne tako davno, i u Beogradu imali prilike da vidimo, upoznam sa umetnošću Sare Lukas, Trejsi Emin, Sofi Kal, Marlen Dima, Sindi Šerman... Privukao me je njihov demaskirani govor, ogoljena ispovednost, ironija. Njihova borba sa sopstvenim emocijama, (ne)moguća potraga za smislom, umetnost koja ne predstavlja samo “stvaranje lepih stvari, niti je isključivo želja da te ljudi potapšu po ramenima”. Njihovi radovi ne propituju samo njihove živote već kao da govore o svima nama... o tome piše moja junakinja Jul.

Naravno, tema svih tema je Munkov *Krik*. Taj vrisak kao upozorenje na otuđenost, krik neprilagodnosti, “prokaženost, socijalno neprihvatljiv bunt zbog pritiska okoline”... želja da se vrisne se oseća svakodnevno... Da li se savremeni čovek može osloboditi pritiska i straha krikom, osloboditi i samoga sebe i pritiska okoline, ili nas i ovaj novi virus upozorava da smo u svemu preterali?

Iako je nastao još 1893. godine, *Krik* je i dalje simbol anksioznosti, besmisla i otuđenja savremenog čoveka. On za mene nije obično delo. Uprkos tome što ga svode na toliko puta travestirani turistički brend. *Skrik* ni za mene, ni za moju

LJILJANA MALETIN VOJVODIĆ: Često se ne osećam kao kulturni gastarbajter – “književnica na privremenom radu u inostranstvu”

junakinju, nije obična reč. *Skrik* je upozorenje. Poput pandemije. Nažalost, navikli smo da se ne obaziremo na upozorenja. Da ih ignorišemo. Zasad ne vidim da nas je ova situacija nečemu naučila. Ali se nadam da hoće. Da se "bunt zbog pritiska okoline" neće svesti na unutrašnji (s)krik. Da se nećemo zaglaviti na margini, anestetizirani od svake smislene akcije.

"Ko još danas, bez razloga, čita bilo šta duže od tvita i posta" - na kraju, šta vi mladim ljudima, kada predajete, u ovo vreme kad dominiraju društvene mreže, navodite kao razlog ZA čitanje knjiga?

Nedavno mi je pažnju privukao naziv knjige koja opisuje živote srpskih književnika - profesora, kao što su bili Nastasijević, Isidora, Crnjanski... *Plemenita misija ili muka živa*. Sam naslov je dovoljno rečit. Jasno je da se u vašem pitanju krije mnogo više od teme društvenih mreža, ali budući da je problematika kompleksna, zadržaćemo se na njima. I sama sam ranije pred spavanje čitala knjige, a sad prelistavam vesti i elektronsku poštu. Živi se mnogo brže. Način na koji je jedan Tolstoj pisao svoj *Rat i mir* i recepcija njegovog dela u prošlosti svakako ne korespondira sa čitalačkim navikama nekoga ko

ne poznaje svet bez interneta. Razumem potrebu za brzinom, trenutkom, promenom, ne umem da joj se oduprem. Ništa se ne može postići pritiscima, ma koliko njihov cilj bio smislen, pogotovo kad ne postoji precizno profilisana kulturna politika. Jedino što mi se čini realnim je da se, ne zanemarujući trenutak, mladima ponudi jedan adekvatan, kvalitetan kulturološki model. Možda srednjoškolci nemaju sluha za Tolstoja, ali će ih, svakaako, zainteresovati dobra slem-poezija. Možda će ih odbiti neki dvotomni roman, ali će im se dopasti pripovetka Laze Lazarevića ili Antona Čehova. ☞

Noć knjige broj 22

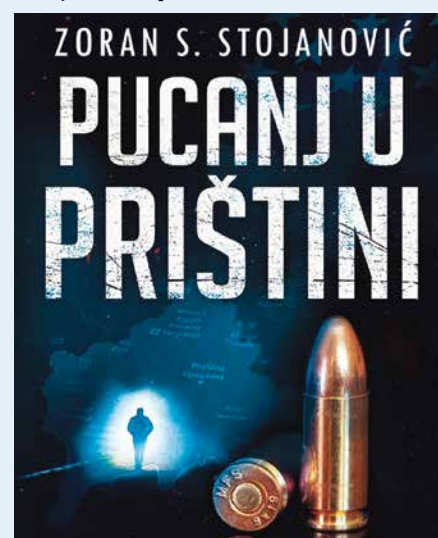
Tradicionalna manifestacija *Noć knjige* biće 22. put održana 26, 27. i 28. juna, pod pokroviteljstvom Eurobanke, najavila je *Laguna*. Manifestacija će trajati tri dana kako bi se izbegle gužve u knjižarama. Brinući pre svega o zdravlju čitalaca i zaposlenih, vrata knjižara biće otvorena u petak ujutro 26. juna, a veliki popusti primenjivaće se sve do nedelje uveče 28. juna. Osim ponude - više od 60.000 naslova - i ove godine pripremljeni su fantastični popusti: kad je reč o Laguninim izdanjima kretaće se od 25 do 40, dok će knjige priključenih izdavača biti jeftinije za 20 posto. Isti je popust i za gift asortiman. Pod istim uslovima kupovaće i online kupci na www.laguna.rs i www.delfi.rs.

Direktorka knjižara *Delfi*, Vesna Mihailović napominje da će junska *Noć knjige* biti najveća dosad budući da se održava na 60 lokacija u knjižarama *Delfi* i *Laguninim* klubovima čitalaca u 30 gradova u Srbiji i regionu (Banjaluka, Bijeljina, Tuzla, Sarajevo, Podgorica i Nikšić), uz napomenu da svi koji žele već sada mogu da rezervišu knjige koje želite i da ih u petak, subotu ili nedelju preuzmu uz poklone prijatelja manifestacije. Urednica u *Laguni*, Maja Mihajlović posebno ističe hitove domaće i svetske književnosti koji ekskluzivno očekuju posetioce Noći knjige, od romana *Momci iz Nikla* Kolsona Vajtheda i šestog nastavka bestseler serijala Lusinde Rajli *Sedam Sestara* (Sunčeva

sestra), do novog romana Vladana Matijevića *Sloboda govora* i još jedne neodoljive zbirke Andrije Miloševića *Medved Rajko i pčela Darko*.

Tokom Noći knjige veliki broj pisaca družiće se sa posetiocima u knjižarama u Beogradu (*Delfi SKC*), Nišu (*Obrenovićeve 3* i knjižara *Stop Shop*), Pančevu, Subotici (*Korzo 4*) i Leskovcu (*Delfi*). Konačno, priličan broj biblioteka u Srbiji i regionu pridružiće se ovoj manifestaciji prvog dana, 26. juna.

Između nekoliko desetina drugih izdavača iz Srbije i regiona koji će se pridružiti *Noći knjige*, ovom prilikom izdajamo novosadsku *Čarobnu knjigu*, koja će prvog dana manifestacije promovisati sjajan autorski prvenac Zorana Stojanovića, triler *Pucanj u prašini*. Reč je o vrsnom detektivskom romanu, ali i priči o Balkanu, gde su svi žrtve i niko nije nedužan i gde se, žureći u budućnost, sve dublje tone u prošlost. ☞

Veseli četvrtak u zla

Strip *Dedvud Dik* premijerno se u Srbiji pojavio 4. juna 2020, u okviru nove *Zlatne serije (ZS)*, koju je izdavačka kuća *Veseli četvrtak* pokrenula u februaru 2018. godine. *ZS* je nastavila sa objavljivanjem italijanskih stripova, koji su bili najpopularniji u bivšoj Jugoslaviji. *Zagor*, *Teks* i *Veliki Blek* tokom 1980-ih godina dosegali su tiraže od po 100.000 primeraka nedeljno. Za godinu i po dana izlaženja, ta edicija nastavila je da objavljuje nove epizode ovih junaka, ali i neke nove stripove, kao što su *Priče iz baze "Drugde"* i *Dedvud Dik*, koji nikad pre nisu izlazili u Srbiji.

KONTEKSTUALIZACIJA: Za italijanske i *bonelijevske* stripove bila je karakteristična beskontekstualnost. Radnja je mogla da se odigra bilo gde. Ovo počinje da se menja 1980-ih godina kad se prvi put pojavljuju *Marti Misterija*, a potom i *Dilan Dog*. I stari junaci počinju da se menjaju. *Teks* i *Zagor* (koji, verovali ili ne, još uvek izlaze) počeli su da se smeštaju u istorijski kontekst i bave ondašnjim političkim i društvenim problemima.

Veseli četvrtak novom *Zlatnom serijom* prvi put privukao je pažnju šire strip-javnosti kada je prošlog leta objavio reprizu prve epizode *Zagora* ikad štampane u Jugoslaviji daleke 1969. godine, sa 13 različitih naslovnih strana. (Radi se o epizodi *Nasilje u Darkvudu*.) Dok je deo publike pozdravio ovu genijalnu ideju, deo joj se oštro protivio kao nepotrebnj komercijalizaciji.

AUDAČE: Sada pažnju privlači *Dedvud Dik*. Prve dve epizode (od ukupno sedam), koja su se u Italiji pojavile 2018. godine, bazirane su na knjizi *Paradise Sky* američkog pisca Džona Lendsdejla. (Sama knjiga izašla je 2015) Strip obiluje eksplicitnim jezikom, psovka i seksom i erotikom, tako da je *Boneli* morao da ga svrsta u posebnu ediciju pod nazivom *Audače*, sa posebno istaknutim obaveštenjem da je reč o

Prva epizoda stripa *Dedvud Dik* u kojem se opisuje položaj crnaca u Americi neposredno nakon završetka *Građanskog rata* i ukidanja ropstva, konačno se u Srbiji pojavila početkom juna. Epizoda je podigla prašinu među ovdašnjim ljubiteljima stripa. Nejasno je zbog čega. Glavni junak se ne bori protiv rasizma. Naprotiv, prihvata ga kao datu činjenicu, bežeći da spase živu glavu

Piše: **Dušan Pavlović**

stripu eksplicitnog sadržaja.

Rasizam u Americi neposredno posle završetka *Građanskog rata* i oslobođenja robova, glavna je tema prve dve epizode. Iako je ropstvo ukinuto, život crnaca nije postao mnogo lakši. Problemi nastaju kad belac optuži Dika da je gledao pozadinu njegove žene i pozove grupu prijatelja da ga linčuju. Dik uspeva da pobegne i učlanjuje se u američku konjicu sastavljenu samo od crnaca (tzv. *buffalo soldier*) za platu od 13 dolara mesečno. Deo jedinice se ubrzo sukobljava sa Apačima. U krvavom sukobu, samo su Dik i još jedan vojnik uspeali da prežive.

(NE)BONELIJEVSKI JUNAK: Dik je potpuno drugačiji junak u odnosu na tipične *bonelijevske* junake. Zapravo, pre bi se moglo reći da je antijunak. Iako je crnac koji jedva spašava živu glavu od linčovanja, on se – iako bi se to očekivalo od tipičnog *bonelijevskog* strip junaka – ne bori protiv rasizma kao oblika nepravde. Prihvata ga kao datu činjenicu i na kraju napušta vojsku, tražeći novu zaštitu. Iako Dik ne za-

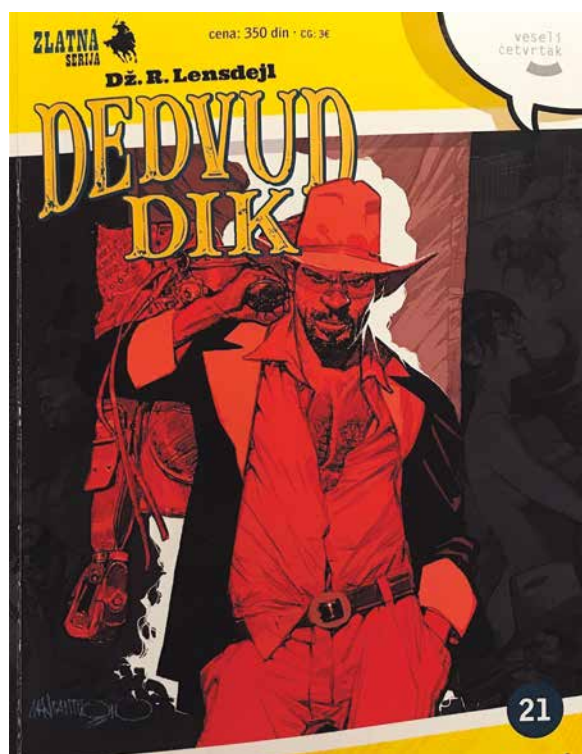

tnoj seriji

uzima eksplicitan stav o rasizmu, krvav sukob američke vojne jedinice koju čine samo crnci sa Apači Indijancima, u kome se belci uopšte ne pojavljuju, indirektno govori o tome koje etničke grupe su tokom američke istorije prošli najgore.

Premijera ovog stripa u Srbiji izazvala je u jednom delu publike oštre reakcije i protest. Deo čitalaca zamera redakciji *Veselog četvrtka* da bi, umesto što objavljuje stripove o stradanjima crnaca, trebalo da objavljuje stripove o stradanjima Srba. Dobra ideja. Čim ih neko nacrtá. ☞

Komanča nakon Džeremaje

Jedan od najboljih strip-serijala koji je proizišao iz višegodišnje, vrlo plodne, saradnje dvojice belgijskih strip-autora, crtača Hermana Ipena (17. jul 1938) i scenariste Mišela Renijea, poznatijeg kao Greg (5. maj 1931 - 29. oktobar 1999), nedavno je započeo zauzimanje mesta u katalogu *Čarobne knjige*, izdavačke kuće koja već godinama planski predstavlja najveća imena iz sveta devete umetnosti.

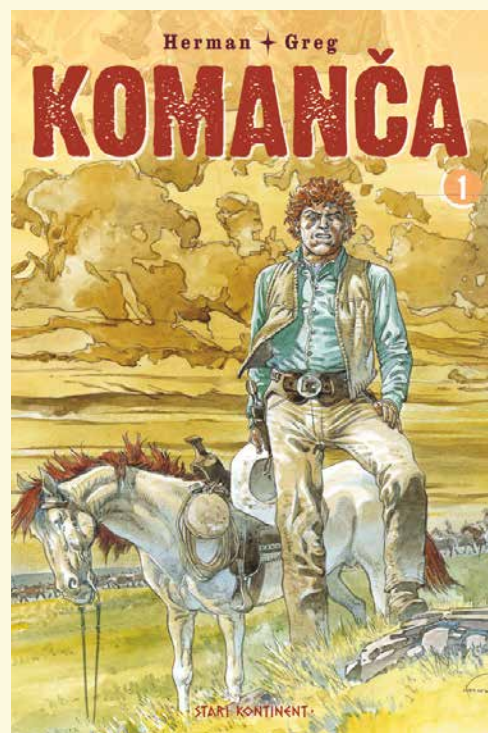
Prvi tom (sa tri epizode) vesterna *Komanča*, dolazi neposredno nakon što je ta kuća završila autorski *magnum opus* Hermana Ipena u 12 tomova (36 epizoda) – postapokaliptičnog *Džeremaje*. Nakon gotovo sedam godina, avanture pravdoljubivog, brzopletog i naivnog Džeremaje i njegovog sapu(a)tnika, ciničnog *otpadnika* koji gleda svoja posla, Kurdiya Maloja, privedene su u planirani okvir, a njihov dalji tok, nadamo se, *Čarobna knjiga* neće zaboraviti – 37. epizoda, pod nazivom *La Bête*, pojavila se septembra 2019. na francuskom jeziku.

“Herman i ja smo – ističe Greg – dugo razmišljali o mogućnosti da se posvetimo tome. Bili smo svesni opasnosti da nas dovedu u vezu sa Žižeom ili Žiroom. Želja da napravimo vestern ipak nas je opsedala, i njega i mene. Na kraju smo skočili u tu vodu, u nameri da otplovimo što dalje od *Džerija Springa* (Žozef Žilen Žiže) i *Bluberija* (Žan Žiro). Radnja *Komanče* odvija se u Vajomingu, daleko od teritorije Apača, daleko od granice s Meksikom, do kraja nikad nismo ni stigli. S rančem 666 i razvojem obližnjeg grada Grinston Folsa, stvari su počele da dolaze na svoje mesto. Godinama se mogu pričati priče koje se oko toga vrte, nema tome kraja. U stvari, svi događaji kojima se bavimo utemeljeni su na autentičnoj osnovi”, čitamo deo beležaka Benoa Mušara, čiji tekst (*Vestern u četiri ruke*) uvodi (nove i stare) ljubitelje devete umetnosti u seriju albuma novosadske *Čarobne knjige*.

Šesnaestog decembra 1969. list *Tintin* počinje da objavljuje taj čuveni realistički vestern i već od prvih tabli svi osećaju da će ta novotarija predstavljati jedan od vrhunskih dometa u tom žanru i obeležiti jednu fazu u istoriji stripa... Herman i Greg realizovali su 10 albuma (blizu 500 tabli) između 1969. i 1983. godine, a još četiri albuma Greg je odradio sa crtačem Mišelom Ružom između 1990. i 1997, dok je peti (2002) scenaristički dovršio Rodolfe. To je i materijal koji će pokriti ovaj serijal albuma *Čarobne knjige*.

I, na kraju, kao i u slučaju *Džeremaje*, i *Komančom* se prevodilački pozabavio, neumorni Vladimir D. Janković, što je dodatni dobitak za strip ljubitelje u Srbiji. ☞

D. Stošić

Postoje kratki, ali intenzivni životi, oni čiji je багаж prepun da bi se moglo dalje živeti – bez obzira na lekovitost ili toksičnost sadržaja. Smrt samo neke preseljava u trajna sećanja nezaborava. Učini nam se da putovanje do večnih lovišta ima neka svoja pravila, stanice, znakove pored puta, skrupule, no zajebe nas kad se najmanje nadamo. Tako odlaze najbolji među nama, a ostaju oni koji nemaju ni elementarne fizičke i moralne pojavnosti za pristojno i pošteno obitavanje u podarenom nam svetu.

Zašto je to tako? Da li je uopšte važno da tragamo za tim odgovorom? Jeste, važno je. Niko ne pati bez razloga, iza svake patnje stoji čovek ili ljudi koji su nekad negde napravili gadosti. Kolektivno nesvesno može biti kobno. U *Sioranovskom ključu* smrt je suština života, ona ga zaokružuje i daruje mu smisao, čak i kad to ne primećujemo. Ipak, smrt Igora Vuka Torbice nije ni pravedna ni fer, a ni smisljena. Paklenost travestiranih i nečovečnih usuda koje živimo, začinjenih egoizmom i slepilom za one koji su oko nas, čine nas odgovornim za zajednicu koja gubi one koje bismo morali prigrliti. To su isti oni koji su zajednici dali sebe u punoći svoje plemenitosti i lepote, poput Torbice. Emanirajući i stvarajući lepotu, sagoreo je prerano, onemogućen da u njoj uživa. Tu negde se javila Torbičina veličanstvena zabuna, zaista tragični nesporazum u međuprostoru između divnih poetika s kojima smo zajedno živeli – verujući da lepota ne može spasiti ne svet već naša srca od istog tog sveta. Ljudi su bedasti, lepota prokazana, duša nam je nezdrava, možda čak više nema ni ljubavi ni mržnje, tela nam postaju sita, a naše svesti poslužene sudbini na odlučivanje. Našli smo se na jednoj lošoj zemlji koja nas truje. Živimo u svetu koji ima mnogo više varki nego cirkuska scena, do te mere ga krivotvorimo, da više niko o podvalama ne razmišlja kao o nenormalnosti. Neki su primetili da je postalo gadno živeti jer se u ovom svetu ništa nije održalo,

Torbica je n

Bio je svetlost koja je isijavala iz pukotina mraka u kojem smo se svi našli. Njegova svetlost je bila naša nada u bolji svet i ljubav koju nismo prepoznali

Piše: **Marko Oljača**

čistota srca i plemenitost lepote odbačene su pojave. Taj svet svakog dana nadživljava samog sebe, ne mareći za nas, a duša svakog dana biva pozivana da se konačno rodi i da bude negde drugde, izvan našeg prostora i vremena.

Torbica nam nije davao samo svoja dela (*Don Žuan, Razbijeni krčag, Carstvo maraka, Hinkeman...*) već i svoj nepatvoreni duh.

Delo ne može biti odvojeno od života, istorije, sveta i osećaja. Ono nastaje iz sublimacije tih

naš(a)

FOTO: NENAD KOVAČEVIĆ

civilizacijskih i ljudskih tragova. Stvaranje ne može biti otuđeno, tako ni Torbica nije mogao biti pomiren sa ljudskim i umetničkim nepravdama, sa raposlućenom civilizacijom, dehumanizovanim čovekom i osrednjošću. Takva dela zahtevaju siktanje duše, unutrašnju teskobu bitka, a ne ravnodušne bremenitosti duha. Zahtevaju ona i potpunu slobodu, ustreptalost, uznemirenost, bol, puteve kojima niko neće proći, vrata koja vode u stvarnost koliko god gadna ona bila, jarost patnje, a na kraju i slobodu da se umre.

Torbičina pobuna bila je sistematska, pronicljiva, lična, usmerena kako na njega samog tako i na druge. Menjajući sebe nabolje, pokušao je i nas osvestiti. U tim nastojanjima bio je velikodušan i surov, upozoravao nas je na devijantnost kojom smo okruženi. Umesto da smo zajedno ridali nad bedom naroda i duha, Torbicu nismo primećivali. Delovao nam je stran i dalek, a zapravo je bio naš i mi njegovi. Borbu sa izopačenjem i destrukcijom svih vrednosti, svakog reda, svega onog što je divno, bezobrazno i bezobzirno prepuštali smo njemu, ne mareći za sopstvenu odgovornost. S pravom se gnušao stvarnosti koju svi mi produkujemo. Spolja lep, stamen, otesit, reklo bi se neuništiv, a zapravo krhak usled unutrašnje potrebe da stvara duboku osetljivost na rane ovog sveta koje krvare. Njega su bogovi jednako blagoslovili u materijalnom, duhovnom i moralnom pogledu, napravivši grešku što su ga poslali među nas rugobe.

Osetljiv na materijalne neprilike, duhovnu trulost, nije bilo stanja koje nije mogao dosegnuti, pa tako i trenutak čudesnog isključenja od nas – budala. Upavši u gomilu nas slaboumnih, nedotupavih, besprizornih, nas sa urođenim kretenzmom, pokvarenošću nagona, s našim dušama koje su neizlečive i izgubljene za ostatak društva, među nas koji nesrećne puštamo da se dodatno unesrećuju – s pravom je otišao jer ga nismo zaslužili. "Sve dok ne budemo kadri da otklonimo i jedan razlog ljudskog očajanja, sve dotle nećemo imati prava da ukidamo sredstva kojima čovek pokušava da se oslobodi očajanja", zapisao je jedan pozorišni kritičar daleke 1925. U trenutku kad glasovi promuknu

Menjajući sebe nabolje, pokušao je i nas osvestiti. U tim nastojanjima bio je velikodušan i surov, upozoravao nas je na devijantnost kojom smo okruženi. Umesto da smo zajedno ridali nad bedom naroda i duha, Torbicu nismo primećivali. Delovao nam je stran i dalek, a zapravo je bio naš i mi njegovi

odigrava se ritual smrti, s punom svešću da život više nije za nas, srca pucaju udaljavajući se od nas. To su *Naša srca*, kako Dučić nazva jednu svoju pesmu, koja kao da je posvećena Torbici.

Ko zatvara vaše oči nebrojene, / Srca, srca, srca? I kuda se svet raspe, / Kad se svako od vas zatvori i zaspe, / Vas svet od sveg veći i lakši od sene.

I otkud na ove bregove, kud koje / Padate, o srca, kao lahor vila, / I sunčate tamna i velika krila, / Bezumno pijuci sve zvuke i boje.

U muzici svega što oko vas teče, / Sva ste uvek puna samo večitoga, / A mrete, o srca, srca! I zar stoga: / Ima sreće za vas, srca! Jedno reče:

Beskrajne su naše sreće nebrojane, / Na toj međi između večnog i trenutka: / Jer, ma smrt i bila u dnu našeg kutka – /Svet je samo ono koje u nas stane.

U nama zaista ima nečeg trulog, naše psihičko biće načinjeno je sa greškom, ne može da uživa sa i među onima koji su tu pored nas. Boli ta odsutnost, praznina, tapkanje u mestu, uzavrelost koja se gasi, prisećanje koje samo ima privid novog života, manjak autentičnosti, nemoć koja je zahvatila naš duh, nedostatak unutrašnje supstance, manjak zahvalnosti i neprimećivanje drugog. I ne, nije to predstava, uobraženje, utisak – to je naša STVARNOST, jebena i otužna! Igor, izvini! ❗

Komemoracija 7. jula

Komemoracija pozorišnom reditelju Igoru Vuku Torbici biće održana 7. jula u Zagrebačkom kazalištu mladih, objavio je Danas. Ispraćaj na kremaciju bio je 23. juna u Rovinju, u najužem krugu porodice. Jedan od najdarovitijih pozorišnih reditelja u regionu iznenada je preminuo 17. juna u 33. godini, nedaleko od Rovinja.

Za mnoge ljubitelje modernog bluzza muzika je umrla 27. avgusta 1990, kada je u helikopterskoj nesreći poginuo jedan od najtalentovanijih i najuticajnijih gitarista u istoriji Stivi Rej Von.

Osamdesete kao era sintisajzera i ritam-mašina nisu bile idealno vreme za bluz i gitare, ali ih je Von sa svojim bendom Dabl trabl vratio u mejnstrim, gde će ostati do danas. Kada su ga pitali može li belac da svira bluz, odgovorio je: "Moramo da skinemo boju sa bluzza". Album Texas Flood objavljen 1983. inspirisao je generacije mladih gitarista da nabave Fender Stratocaster i skidaju stare majstore Bi Bi Kinga, Alberta Kinga, Džona Li Hukera, ali i Džimija Hendriksa, čijim su naslednikom smatrali Vona.

O Stiviju Reju Vonu napisano je nekoliko biografija, a ovih dana, baš negde u vreme 29-godišnjice njegove smrti, pojavila se još jedna – "Texas Flood: The Inside Story of Stevie Ray Vaughan", na kojoj su novinari Alen Pol i Endi Aldedort radili gotovo tri decenije.

SRV je bio "spiritualno i emotivno duboko u muzici", sa jednom nogom u bluzu, a drugom u roku. U njegovom životu gitara je zauzimala centralno mesto, a slušati ga uživo bilo je ravno religijskom iskustvu.

Ipak, koliko po sviranju, bio je čuven i po zavisnosti, a štetu je nanosio samo sebi. Droga i alkohol bili su najnormalniji deo života muzičara sedamdesetih, ali je čak i prema njihovim standardima Stivi Rej Von otišao predaleko.

"Stivi bi mogao da bude najveći gitarista u istoriji, ali neće doživeti četrdesetu ako se ne mane tog belog praha", rekao je čuveni bluzer Madi Voters.

Bio je i nije bio u pravu. Stivi Rej Von zaista nije doživio 40. Ali je umro čist.

DEČACI IZ OUK KLIFA: Stiven Rej Von rodio se u Dalasu 3. oktobra 1954, tri godine posle brata

Svirao je k život zav

Stivi Rej Von je bio toliko posvećen muzici, da dugo nije imao kućnu adresu. "Gitara je bila njegov dom", rekao je jedan prijatelj, a onima koji su ga poznavali nije zvučalo kao preterivanje. Rane nastale na prstima od gitarskih žica zatvarao je superlepkom kako bi mogao i dalje da svira

Piše: **Tamara Jorgovanović**

Džimija, koji mu je do kraja života uzor. Majka Marta Kuk bila je sekretarica, a otac Džim, sin berača pamuka, bivši marinac u Drugom svetskom ratu i radnik sa azbestnim cevima. Veliki Džim bio je alkoholičar loše naravi, koji je voleo disciplinu i maltretirao porodicu. Dečaci su imali sedam i 10 godina kada su od oca dobili gitare, i to je bila verovatno najbolja stvar koju je učinio za njih jer im je poklonio kartu za odlazak od kuće – u Ouk Klifu u kojem su odrasli put je mladiće vodio ili na groblje ili u zatvor. I roditelji su voleli muziku – mnogo je njihovih rođaka bilo u tim vodama – pa im,

---

Gitara je bila Stivijev instrument za oslobađanje, njegov magični mač

Kao da mu si od toga

na sreću, nije smetalo što je strast prema njoj kod dečaka postala opsesija. Džimi je imao samo 15 godina kada je sa svojim bendom dobio ugovor za ploču i odselio se, o čemu je i njegov mlađi brat sanjao. Džimi Von će takođe postati svetski poznat kao gitarista benda Fabulous Thunderbirds.

Stivi je prvi klupski nastup imao sa deset godina, a svoj prvi pravi bend oformio je 1977. s Tomijem Šenonom na basu, Krisom Lejtonom na bubnjevima i Risom Vinansom na klavijaturama. Nazvao ga je "Dabl trabl" po pesmi Otisa Raša, i to će ime ući u istoriju moderne muzike. Nastupali su po Dalasu i okolini i bili veoma traženi. Stivi je već tada usvojio svoj vizuelni zaštitni znak, kaubojske šešire i končo kaiševe.

SRV je toliko bio posvećen muzici da u to vreme nije imao ni kućnu adresu. "Gitara je bila njegov dom", kažu oni koji su ga poznavali. Duboke rane nastale na prstima od gitarskih žica zatvarao je sodom bikarbonom i superlepkom, a zatim to punjenje glačao, kako bi mogao i dalje da svira.

"Gitara je bila Stivijev instrument za oslobađanje, njegov magični mač. Ne mogu ni da se setim Stivija bez gitare. Značila mu je sve. Vodila ga je po svetu. Upoznala ga s njegovim herojima. Dozvolila mu da se izrazi i stekne identitet. Da može da otkrije ko je. Ta gitara govorila je i pričala njegovu priču. Kada je Stivi svirao, bilo je to gotovo religijsko iskustvo", napisao je njegov brat Džimi u epilogu knjige "Texas Flood".

Iako je odmalena težio da nalikuje bratu, Stivi je ipak u nečemu sledio i očev put: već sa šest godina počeo je da pije i u narednih 25 nije prestajao. Veoma rano počeo je i sa drogama. Oženio se naprasno krajem 1979. Lenorom Leni

---

**"Svi znaju da se
bluz ne prodaje",
rekao je Mik
Džeger i pogrešio**

Bejli, koju je jedva poznavao i za koju su njegovi prijatelji govorili da "ima u sebi onoliko ličnosti koliko Hajnc ima proizvoda". Venčali su se u jednom baru, a gumica obmotana oko prsta predstavljala je burme. Bila je to ljubav na prvi pogled, kojoj će na prvom albumu posvetiti pesme "Love Struck Baby" i "Lenny", odsvirane na gitari nazvanoj po njoj. Oboje su se drogirali i brak je od prvog dana bio na klimavim nogama, ali je zvanično potrajao devet godina.

IZ DALASA U SVET: Dabl trabl je osamdesete u Njujorku imao audiciju za novi album Rolingstonsa. Prisutni pamte da je, kada

je čuo Stivija kako svira, gitarista Stonsa Ron Vud uzeo stolicu, seo ispred njega i slušao ga kao hipnotisan. Dopali su se i frontmenu Miku Džegeru, ali ih nije angažovao. "Svi znaju da se bluz ne prodaje", rekao je. I pogrešio.

I Stivi je bio impresioniran susretom sa britanskim rokerima, ali najviše zbog količine kokaina

koju je video. "Mislim da je Ron Vud imao kokain u svakom džepu. I bio je dobar – srce mi je baš tuklo", ispričao je jednom prijatelju.

Pošto ih je gledao na jednom nastupu, čuveni producent Džeri Veksler sredio im je jula 1982. nastup na Montre džez festivalu u Švajcarskoj.

"Morate da bukirate ovog muzičara. Nemam trake, snimke, nemam ništa. Ma samo ga bukirajte", rekao je Veksler, kome je moglo da se veruje na reč.

Za Vona i Dabl trabl otvorio se svet.

Stivi je upoznao Dejvida Bouvija, koji mu je ponudio da svira na njegovom novom "Let's Dance"

"Stivi bi mogao da bude najveći gitarista u istoriji, ali neće doživeti četrdesetu ako se ne mane belog praha", rekao je Madi Voters

albumu. Imao je solo deonice u nekoliko pesama, uključujući naslovnu. Kada je rok muzičar Džekson Braun čuo da bend još uvek nema ugovor za album, ponudio im je besplatno svoj studio u Los Angelesu da snime demo. To ih je povezalno s producentom Džonom Hamondom, koji je ubedio Epic Records da objave Stivija Rej Vona. Von je insistirao da i Dabl trabl bude deo ugovora. Tako je 1983. nastao njihov debi album "Texas Flood". Posle godinu i po dana na konstantnoj turneji vratili su se u studio i snimili još jedan "Couldn't Stand the Weather".

Sa slavom je, međutim, rasla i Vonova zavisnost.

LITAR I SEDAM GRAMA: Kada je počeo dovoljno da zarađuje, njegova omiljena kombinacija bili su viski i kokain, koje je na kraju i bukvalno mešao. Posle deset godina dnevna doza bili su mu litar viskija i sedam grama kokaina.

Takav način života nije mogao da potraje i dok su bili na turneji po Evropi Von je počeo da povraća krv u sobi jednog nemačkog hotela. Tu noć proveo je u bolnici, a sutradan je već nastavio da nastupa. Imao je 31 godinu i osećaj da svira gitaru sa boksterskim rukavicama na rukama. Kada su stigli u Englesku odveli su ga kod lekara koji je pomogao Eriku Kleptonu da se skinu sa droge. Primljen je u centar za odvikavanje i iz njega se zaista vratio kao drugi čovek.

"Nije mi palo na pamet da će Stivi stvarno da izađe čist. Mislio sam da će provesti tamo 30 dana kako bi skinuo sve s vrata, i onda se vratiti starim navikama. Ali on je bio ozbiljan i posvećen i pokazao je put meni i mnogim drugim ljudima", ispričao je Džimi Von.

O problemu koji je 25 godina u kontinuitetu imao najpre sa alkoholom, a zatim i s kokainom, Stivi je govorio otvoreno i iskreno i uvek ga je nazivao bolešću. Pričao je da nije sve u volji, da nije dovoljno da čovek donese odluku kako želi da prestane. Ipak, sam je bio dokaz da je moguće izlečiti se. Vratio se na scenu i bio još bolji.

Svi u bendu skinuli su se sa opijata i redovno nastupali. Stivi se razveo od Leni i imao je novu devojku. Kao i uvek, davao je 100% sebe kada je svirao, bilo da je sam u autobusu ili pred 100.000 fanova na koncertu.

Bend je 1989. objavio album "In Step" i osvojio Gremi. Krajem avgusta 1990. nastupali su sa Erikom Kleptonom na velikom koncertu u Alpin Veliju u Viskonsinu. Pošto je put do aerodroma bio zakrčen, Stivi je prihvatio prevoz

---

Dnevna doza bili su mu litar viskija i sedam grama kokaina

Sa deset godina imao je svoj prvi klupski nastup, a sa 14 osnovao bend Dabl trabl

helikopterom u kojem je ostalo jedno slobodno mesto. Napolju je bila gusta magla i letelica je nekoliko minuta po poletanju udarila u planinu. Petoro ljudi je poginulo, među njima i Von. Imao je 35 godina.

Sahranjen je poslednjeg dana avgusta na groblju Lorel Lend u Dalasu. Ispratilo ga je 3.000 ljudi.

Fender je 1992. pustio gitaru sa potpisom SRV, repliku njegove omiljene "Number One", koju je svirao više od 20 godina i koju je zvao "Prva žena". U Rokenrol kuću slavnih primljen je 2015. zajedno sa bendom Dabl trabl.

"Imao je plamen u srcu i bio otelotvorenje svega što je mračno i seksi, opasno i dobro. Najekstremnije emocije bluz i života bile su u svakom njegovom dahu. Otkriti da sve to može da zadrži i kad je trezan, bilo je neverovatno. Ako ništa drugo, pokrivaio je još više emocija. Svirao je kao da mu život zavisi od toga, i zavisio je", rekla je Vonova velika prijateljica pevačica Boni Rajt.

Izaberi svoju a

#vidisrbiju

U zavisnosti od toga da li ste u potrazi za nekim vidom aktivnog odmora – od hajkinga, planinarenja, biciklizma, preko kajakinga, kanjoninga, jahanja konja do paraglajdinga – na nekoj od naših planinskih lepota ili samo želite da se odmorite

i opustite u nekoj od veličanstvenih banja ili u etno domaćinstvima, predlažemo da posetite sajt www.srbija.travel gde možete da pronađete više informacija o destinacijama i kontakte lokalnih turističkih organizacija i raspoloživih smeštajnih kapaciteta u delu Srbije koje ste izabrali.

Ovo je samo deo poziva građanima Srbije da se namesto inostranih letnjih destinacija, ove godine okrenu

isključivo domaćem turizmu, koji, zaista je uočljivo na sajtu, TOS-a, ima čime da se pohvali. Tragajući za mestima i aktivnostima koje bismo izdvojili kao deo domaće turističke ponude nailazimo na predele za koje većina nas i ne zna da postoje iako su nam u neposrednoj blizini.

Stranice koje slede zaista su malo da bi se pokazale sve lepote i sve turističke mogućnosti ove zemlje a

GOLUBAČKA TVRĐAVA

avanturu

Srbija zaista ima šta da ponudi. U to bi se trebalo uveriti na licu mesta - na Divčibarama, u Ljuboviji ili Kostolcu, gde vas put nanese ovog leta jer je najsigurnije da ostanete u svojoj zemlji

Piše: **Jelena Aleksić**; Fotografije: **Oksana Skendžić**

popunjavamo ih prateći odabir Turističke organizacije Srbije, koja je već više od mesec dana u kampanji pod sloganom "Izaberi svoju avanturu! #vidisrbiju".

"Cilj kampanje je da građanima

Srbije pokažemo da su u Srbiji svaki korak, staza, sokak ili zaveslaj, nova avantura. Osim najposećenijih destinacija poput Zlatibora, Kopaonika, Vrnjačke Banje i Sokobanje, tu su i mnoge druge neotkrivene destina-

cije koje svojom lepotom nikoga ne ostavljaju ravnodušnim. Odlučili smo da obilaskom Srbije i upoznavanjem sa njenim lepotama - na licu mesta, u saradnji sa lokalnim turističkim organizacijama, našim građanima predstavimo prirodne lepote, kao i kulturno-istorijske znamenitosti. Da se podsetimo šta je sve u Srbiji na listi UNESCO-a i da prođemo putevima rimskih imperatora", reći će na početku kampanje u TOS-u a mi ne časeći ni časa biramo našu prvu avanturu:

VALJEVO, DIVČIBARE, BANJA VRUJCI

Okolina Valjeva i te kako ima šta da ponudi svojim posetiocima kao i sam grad kroz koji protiče jedna od najčistijih reka u zemlji, **Gradac**. Omiljeno mesto za ljubitelje ribolova ali i pešačenja koje kroz netaknutu prirodu posetiocima može odvesti nadomak manastira u selu Lelić u kome je rođen i gde se čuvaju mošti Sv. Vladike Nikolaja Velimirovića.

Valjevo leži u podnožju planina Povlen, Medvednik i Suvobor i Maljen u čijem su središtu i **Divčibare** gde se trenutno posetioci goste svojeručno ubranim pečurkama, šumskim jagodama, kupinama i brojnim drugim plodovima prirode. Na Divčibarama je nedavno počeo sa radom hotel proslavljenog košarkaša Miloša Teodosića "Crni Vrh", koji raspolaže sa 112 soba, kongresnim salama, wellness & spa centrom i drugim sadržajima, a u toku su završni radovi na izgradnji sportske hale. Na Divčibarama je razvijen boravišni, zdravstveno-rekreativni, sportsko-rekreativni i izletnički turizam a pored pomenutog hotela smeštaj se može naći u brojnim privatnim vikendicama koje vlasnici izdaju ili čak u samom gradu koje se nalazi oko pola sata vožnje od Divčibara.

Na putu ka ovom izletištu iz Beograda, nalazi se varošica Mionica i u blizini **banja Vrujci** sa lekovitom vodom čuvenim blatom koje posetioci obilato koriste radi poboljšanja zdravlja pre svega kostiju a onda i kože. U toku je izgradnja novog hotela koji će imati 22 apartmana i nalazi se u okviru kompleksa "Nova Banja Vrujci" koji raspolaže sa sedam bazena sa termomineralnom, lekovitom vodom, aqua parkom i drugim sa-

BANJA VRUJCI

DIVČIBARE

držajima. Nedaleko od banje Vrujci, u mioničkom selu Struganik nalazi se rodna kuća vojvode Živojina Mišića, jednog od najznačajnijih vojnih

zapovednika Srpske vojske u Prvom svetskom ratu. Nedaleko odatle je još jedno interesantno mesto – Tkački dvor – kuća naše poznate akadem-

UVAC

ske umetnice Zagorke Stojanović koja se bavi ilustracijom, modnim kostimom, scenografijom, kostimografijom i tapiserijom. Njeno novo umetničko delo su šik šajkače koje i žene mogu da nose.

NOVI PAZAR, SJENICA, UVAC

Nekadašnja prestonica nemaničke države Raške, koja je od 15. pa sve do početka 20. veka bila sedište otomanskog Novopazarskog Sandžaka, i danas s ponosom čuva nasleđe koje su joj ostavili kako srpski srednjovekovni vladari, tako i sultani Otomanskog carstva. Iako je danas Novi Pazar moderan grad i univerzitetski centar, sa sportskim objektima i višespratnicama, prolaskom kroz **Staru čaršiju** ili ulaskom u jednu od čuvenih novopazarskih poslastičarnica osetićete duh starih vremena i šarm grada koji ne bleđi.

U samom centru Novog Pazara primetićete ostatke starog turskog javnog kupatila **Hamama**, koje je u 15. veku sagradio Isa-beg Is-haković. Ispod 11 kupola hama-ma nalazi se 11 prostorija među kojima su i svlačionica i prostorija za grejanje vode. Pravi dragulj novopazarske arhitekture jeste i **Altun-alem džamija** koje je ime dobila po dragom kamenu alemu.

Manastir Đurđevi stupovi na brdu iznad Novog Pazara predstavlja jedan od najlepših pravoslavnih manastira iz 12. veka. Njegov značaj

UVAC

prepoznao je *Unesko* te ga je zajedno s manastirom Sopoćani, Petrovom crkvom i ostacima tvrđava Ras i Gradina, pod zajedničkim nazivom „**Stari Ras sa Sopoćanima**” uvrstio u Svetsku listu kulturne baštine. U manastiru Sopoćani čuvaju se mošti kralja Stefana Uroša I i deo moštiju svetih lekara Kozme i Damjana.

Gradska tvrđava na obali reke Raške nekada je služila za odbranu grada od neprijatelja. Uz severni bedem, danas se nalazi relativno dobro očuvana kula osmatračnica sagrađena početkom 17. veka, poznata pod imenom Stara izvidnica ili **Kula motrilja**.

Dok ste u Novom Pazaru, obavezno posetite i **Amir-agin han** sagrađen u 18. veku koji je u svojoj mehani, ali i sobama na spratu, dočekivao brojne trgovce koji su s tovarima iz Skoplja išli ka Dubrovniku.

Na samo 32 kilometra od Novog Pazara nalazi se **Golija**, park prirode koji je zajedno s obližnjim manastirom Studenica uvršten u *Uneskov* program „Čovek i biosfera”. Pešačeći uređenim stazama kroz planinu, bićete okruženi s preko 1.000 biljnih i životinjskih vrsta koje ovde žive. Ušuškana između planina Jadovnik, Zlatar, Ozren, Giljeva, Zilidar, Javor i **Golija**, na-

lazi se **Pešterska visoravan** koja predstavlja pravi mali raj za ljubitelje netaknute prirode. Bez obzira na to da li ćete se odlučiti za alpsko ili nordijsko skijanje, za brdski biciklizam ili motociklističke avanture, Pešterska visoravan nudi sadržajan odmor za ljude različitih afiniteta. Nedaleko od Novog Pazara nalazi se i **Sjenica**, koja je zbog jedinstvene mikroklimе dobila titulu „najhladnijeg grada u Srbiji”. Sjeničko jezero idealno je za kupanje, splavarenje, vožnju kajaka ili jednostavno uživanje u pogledu na vijugave meandre Uvca. Nakon aktivnog odmora na planinama, provedite relaksirajući vikend u **Novopazarskoj banji** koju su kao lečilište koristili još stari Rimljani. Danas ona predstavlja moderan velnes-centar s bazenima, izvorima mineralne vode, starim turskim kupatilom i velikim uređenim parkom idealnim za šetnju.

O Specijalnom rezervatu prirode, Uvac se nema mnogo šta reći nepoznato. O ovim prirodnim lepotama najbolje govore fotografije.

DONJE PODUNAVLJE - OD KLA DOVA DO SREBRNOG JEZERA.

Sve one koje put nanese na istok Srbije, u prilici su upoznavati sa grandioznom **Đerdapskom klisurom**, najdužom i najvećom

MANASTIR SOPOĆANI

SREBRNO JEZERO

klisuram probojnicom u Evropi koja se prostire na celih 100 kilometara toka **Dunava** duž granice sa susednom Rumunijom. U klisuru se ulazi kroz takozvana Gvozdena vrata, gde Dunav posle mirnog toka kroz srpsku ravnicu počinje da vijuga ne bi li se uporno probio kroz ovdašnje planinske masive i stigao do svog cilja. Veliki **Štrbac** je vidikovac pod prvim stepenom zaštite sa koga se pruža pogled na nestvarno uzak deo Dunava poznat kao **Mali Kazan**. Ako niste raspoloženi za duže pešačenje, na putu ka Velikom Štrpcu nalazi se **vidikovac Ploče**. Već sa njega možete uživati u upečatljivom pogledu na Mali Kazan. A ukoliko želite da dodatno promenite pogled na klisuru, na dva kilometra od Velikog, nalazi se nešto niži **Mali Štrbac**. **Vidikovac Kovilovo** je najniži među prirodnim osmatračnicama, ali je posećen i zbog žutog ravna, ugrožene biljne vrste koja se može

naći samo ovde, kao i zbog pogleda na **Porečko ostrvo** koje stidljivo izranja iz Dunava kada nivo vode opadne.

Đerdap je jedna od istorijski najbitnijih lokacija kako za Srbiju tako i za ceo svet, jer se baš ovde nalazi na daleko čuveno **arheološko nalazište Lepenski vir** gde su pronađeni ostaci neolitske civilizacije i najstarijeg urbanog naselja na tlu Evrope. Ništa manje značajan spomenik minulih vremena i moćne starorimske civilizacije nisu ni **Trajanova tabla** i ostaci Trajanovog mosta.

Na desnoj obali Dunava na ulazu u Đerdapsku klisuru nalazi se još jedan arhitektonski dragulj ovog kraja. Izgrađena u 14. veku na nepristupačnoj litici iznad Đerdapske klisure, **Golubačka tvrđava** bila je poprište brojnih sukoba između tadašnje Srbije i Turske. Vidik koji se prostire s osmatračnice Golubačke tvrđave podjednako je fascinant dan danas kao što je bio u vreme kada su srednje-

TRAJANOVA TABLA

vekovni vladari, gledajući preko reke planirali svoje sledeće poteze.

Manastir Tumane kod Golupca poslednjih godina privlači pažnju mnogobrojnih hodočasnika iz celog sveta, ali primećen je i porast broja ljudi koji željni prirodnih lepota i ukupnih čari ove svetinje dolaze da je posete. Međutim pored velikih svetinja koje u crkvi počivaju manastir Tuman obiluje još nekim lepota koje ima, a o kojima se u manjem obimu piše i govori.

Entuzijazmom bratije manastira 2015. godine formiran je mini zoološki vrt u kojem se gaji više vrsta životinja. Tu su lame, mini koze, mufloni, emu ptice, poniji, kornjače, zečevi, patke i guske, krave i koze, što mnogo raduje najmlađe posetioce manastira. Posebnu atrakciju deci čine i dva ribnjaka u kojima se uzgaja pastrmka. U planu je da taj sadržaj bude upotpunjen i igralištem za decu na otvorenom. Svoj boravak posetioci mogu upotpuniti obilaskom isposnice Sv. Zosima koja se sastoji od dve pećine jedne u kojoj je svetitelj živeo i druge u kojoj se molio i koja je danas pretvorena u crkvicu pećinskog tipa.

Manastirsku gostoprимnicu posebno čini to što u njoj ne postoje cene, već je sve na dobroj volji gosta. Danas je manastir Tuman jedan od najposećenijih svetinja u Srbiji.

Na samoj kapiji Đerdapske klisure nalazi se i **Ramska tvrđava**. U sadašnjem obliku, tvrđava je opstala iz vremena turskog sultana Bajazita Drugog ali je početkom ove godine završena njena obnova i konzervacija same tvrđave, hamama i karavansaraja, jedinog sačuvanog na području Srbije, koju je finansirala Turska agencija za saradnju i koordinaciju TIKA.

LJUBOVILJA

Pre dolaska u Ljuboviju može se posetiti **manastir "Sv. Nikolaj Srpski"** smešten u podnožju Sokolske planine. Manastir je posvećen Sv. vladici Nikolaju Velimiroviću. U krugu manastirskog kompleksa nalazi se muzej, konak i veći smeštajni objekat koji može da primi i do 300 gostiju. Na obali Drine kod Ljubovije planirana je izgradnja auto-kampa a u okolini se nalaze brojna etno domaćinstva koja primaju ljubitelje

LJUBOVIJA

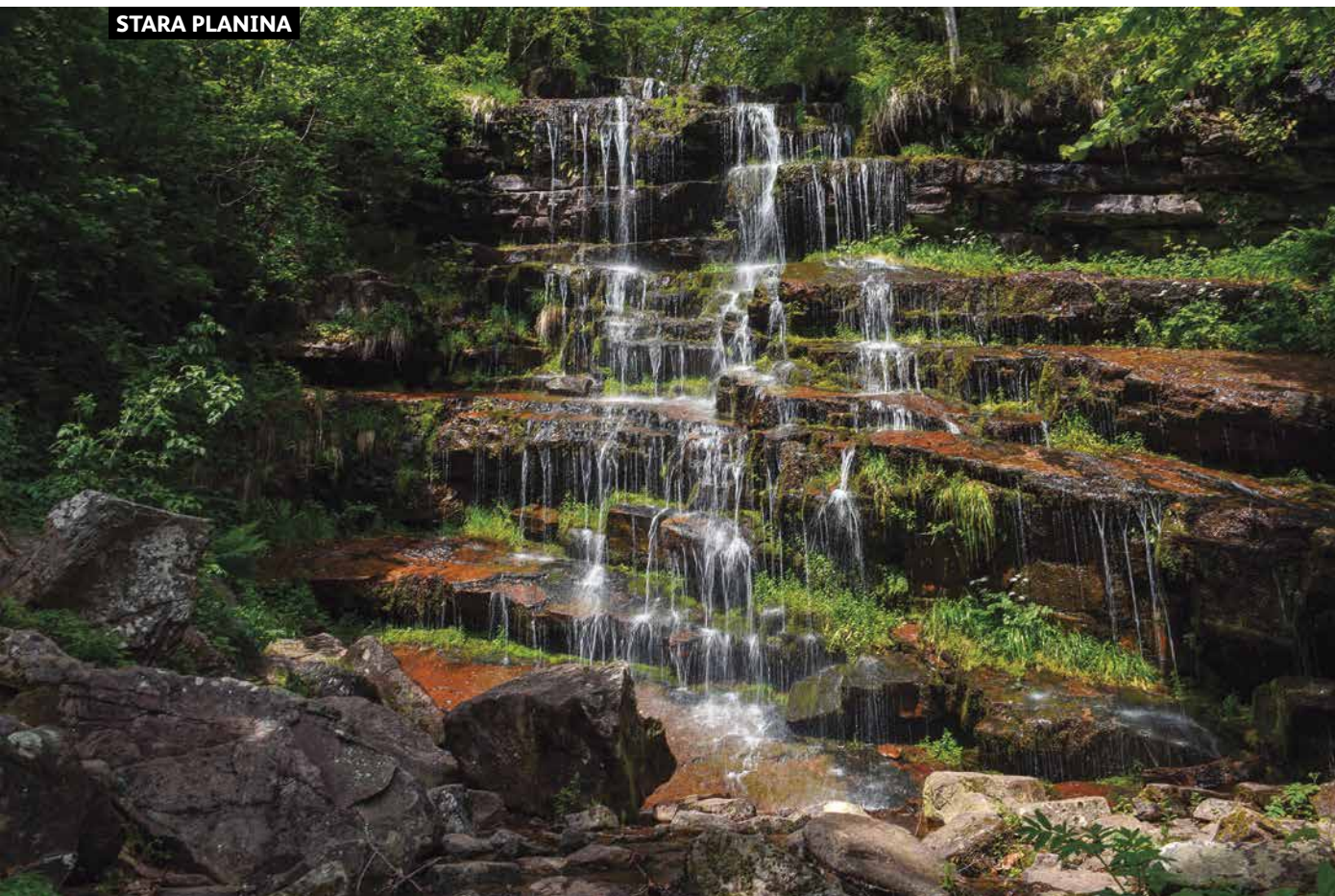
Drine na konak u netaknutoj prirodi. Turisti koji posete ovu destinaciju, mogu da uživaju u lepoti Drine ali i u aktivnom odmoru uz ribolov, rafting ili planinarenje. Domaćini organizuju izlete do manastira u Sokogradu i Belim Vodama, kanjona Trešnjice, gde je stanište beloglavog supa, i Bobije, jedne od najlepših planina u Srbiji. Na raspolaganju su i vožnja bicikala u prirodi i pešačke ture.

STARA PLANINA

Prostrane livade, rečni useci i doline, kao i živopisni predele obrasli četinarskom šumom, čine Staru planinu jednom od najlepših planina istočne Srbije. Planina na kojoj se sneg zadržava i do pet meseci godišnje, opremljena je najmodernijim sistemom žičara. Njen najviši vrh **Midžor**, s visinom od preko 2.000 metara, predstavlja

savršeno mesto za planinarenje i uživanje u pogledu na okolne predele. Obiluje raznovrsnim biljnim svetom, a posebno se ističu mnogobrojne vrste lekovitog bilja – od kantariona i hajdučke trave, do majčine dušice i lincure. Bogatstvo životinjskih vrsta nimalo ne zaostaje za biljnim, te tako posetioci Stare planine mogu uživati u posmatranju raznobojnih dnevnih leptira kao i preko 200 različitih vrsta ptica, zbog čega ova planina spada u pet najznačajnijih evropskih centara ornitološke raznovrsnosti. Među njima je i ugrožena vrsta beloglavog supa, koji pri letu nad planinom stvara prizor koji će oduševiti svakog a posebno ljubitelje posmatranja ptica. Zbog velikog značaja za očuvanje prirodne raznovrsnosti, na Staroj planini proglašena su **tri rezervata prirode – Babin zub, Draganište i Golema reka**. Omiljeno izletišta i posebna atrakcija planine je **vodopad Bigrenog potoka** sa zelenkastoplavim jezercima na vrhu, koji ima status hidrološkog spomenika prirode. Izdvajaju se i **Rosomački lonci**, kanjon kamenih ploča s virovima neobične lepote, koji predstavlja pravu riznicu za sve ljubitelje prirode. 🇷🇸

STARA PLANINA

PANDEMIJA PSEUDONAUKA

Virus SARS-CoV-2 krajem prošle i početkom ove godine zaustavio je svet na nekoliko meseci. Taj smrznuti kadar zahvatio je i uvukao se u sve oblasti ljudskog funkcionisanja. Nije iznenađujuće što veći deo planete priča o pandemiji koronavirusom. Ljudi su bili prinuđeni da se kreću ograničeno, da rade od kuće, da se jednostavno sažive s novonastalim okolnostima. Međutim, pitanje koje se nekako nameće jeste da li su u tom celom procesu u nekom trenutku prestali da razmišljaju racionalno? Svedoci smo da je bilo nemalo situacija u kojima su ljudi izjavljivali da ne znaju šta da misle o aktuelnim temama, šta je istina, šta je laž. Došli smo do toga da su njihovi stavovi uzdrmani. Kako se to desilo?

Nove naučne informacije o ovom koronavirusu svakodnevno se pojavljuju, ali paralelno s njima

i skepticizma u nauku. Zašto je to tako? Zašto se pseudonauka tako lako primila u našem okruženju? Zašto ljudi veruju u neutemeljene činjenice? Šta je uzrok svemu tome i čija je to greška? Verujem da je suština u tome da ljudi lakše dolaze do dezinformacija nego do proverenih informacija. Zašto? Poruke pseudonauke kao dominantan kanal prenosa imaju društvene mreže. Živimo u 21. veku kada su one svima bliske i dostupne i većina ljudi ih koristi. No, ovaj vid javnog komuniciranja postaje i sve veći problem javnog zdravlja, ako se ima u vidu rizik koji milioni ljudi preuzimaju na sebe povodeći se za glasinama. Poznate ličnosti se često izjašnjavaju, javno iznose svoje stavove i ubeđenja, svesni ili nesvesni svog uticaja. Sa druge strane, u moru dezinformacija naučni radovi i rezultati postignutih istraživanja teže su dostupni i manje prilagođeni opštoj populaciji. Pitanje je da li je javno zdravstvo zatajilo u svom zadatku i jesu li naučne institucije bile na visini zadatka? Jesu li istinite informacije pravovremeno stizale do građana? Moram i da pomenem svedočenja zdravstvenih radnika koji su na neki način bili prinuđeni da ne daju izjave o stanju u zdravstvu, ali i njihovo diskreditovanje nauke u pojedinim obraćanjima. Ko njih stavlja na položaje od velike važnosti? Znači li to da se naše ustanove postepeno urušavaju? Zašto stručni ljudi i država dozvoljavaju naslove koji narušavaju uniformnost naše zdravstvene kulture?

Nesumnjivo da, kada postoje ovakve opasnosti, mediji treba da budu produžena ruka struke i podrazumeva se da bi svi trebalo da budu na istoj strani, a to znači odgovoran pristup građana, vlasti, struke i medija. Imam utisak da smo sve ovo dočekali nesporno, nije bilo čvrstine i stabilnosti ljudi na položajima koji bi trebalo da ulivaju sigurnost i poverenje umesto da se "šale" jer nedostatak poverenja rađa sumnju. Bili smo izloženi i propagiranju nadržilekarstva na nekim televizijama s nacionalnim frekvencijama iako je njihova primarna obaveza i svrha obaveštavanje građana, a – da stvar bude gora – nauka to nije demantovala. Zdravstveni radnici su vodili i još vode izvanredne borbe sa zarazom, ugrožavajući i svoje i živote svojih najbližih, ali javno-zdravstveni sektor je zatajio. Posledica je da se protiv pseudonauke sve teže borimo, a moramo jer bez nauke i naučnih činjenica čovečanstvo može da krene samo unazad, vraćajući se na primitivnija, alternativna, animistička, pa i magijska uverenja. Bilo bi mnogo lakše kada bi svi ljudi iz oblasti medicine, počevši od nas studenata preko lekara, instituta, komora, ministarstva gledali na suzbijanje lažnih informacija kao na profesionalnu obavezu i odgovornost. Samo ujedinjeni u toj ideji staćemo na put ovom trendu. Pojedinačnik ništa ne može sam, ali ako ne krenemo od sebe, od koga ćemo? Verujem u ljude koji su dovoljno stručni da šire jasne, konkretne informacije od značaja koje bi vratile poverenje javnog mnjenja u struku, ljude dosledne Hipokratu; dobra nauka i poverenje u nju najznačajniji su za borbu protiv pseudonauke. Prvo imamo. Nedostaje nam drugo. **Z**

Pitanje je da li je javno zdravstvo zatajilo u svom zadatku i jesu li naučne institucije bile na visini zadatka? Jesu li istinite informacije pravovremeno stizale do građana? Moram i da pomenem svedočenja zdravstvenih radnika koji su na neki način bili prinuđeni da ne daju izjave o stanju u zdravstvu, ali i njihovo diskreditovanje nauke u pojedinim obraćanjima. Ko njih stavlja na položaje od velike važnosti? Znači li to da se naše ustanove postepeno urušavaju? Zašto stručni ljudi i država dozvoljavaju naslove koji narušavaju uniformnost naše zdravstvene kulture?

internet je postao platforma preplavljena glasinama, spekulacijama, dezinformacijama, potencijalno štetnim informacijama za sve nas. I dok je svet praktično stajao i život se značajno usporio, one su se širile brzinom svetlosti. Malo pomalo, nekako je sve počelo da gubi smisao, nauka i već utemeljene činjenice završavale su na marginama ustupajući mesto skandaloznim i senzacionalističkim naslovima.

Odjednom su svi sve znali, svako je imao stav o uzroku, nastanku, toku ove epidemije. Svi su se umešali u nauku na ovaj ili onaj način, a izostale su ključne rečenice: NE, ovo nije veštački virus; NE, američki milijarder nema nikakve veze s njim; NE, 5G mreža ne širi virus. I DA, virusi postoje. Nekako sve ovo nismo mogli da čujemo, zatajila je saradnja profesionalnih medija i nauke jer nedovoljno informacija od stručnih ljudi otvara prostor kvazistručnjacima koji sebe nazivaju skepticima i šire dezinformacije.

Skepticizam nije nužno loš, daleko od toga. Da nije bilo skepse, možda bi ljudi još verovali da je Zemlja ravna ploča (ima i onih koji i danas veruju, doduše), ali jedno je sigurno, postoji velika razlika između naučnog skepticizma

Stefan Milutinović rođen je 10. februara 1995. u Boru, student je završne godine medicine na Medicinskom fakultetu u Nišu. Interesuju ga grane interventne medicine i kardiologije. Nakon studija, u planu mu je nastavak školovanja u Americi. Trenutno je u procesu nostrifikacije diplome.

ИМОВИНСКО ОСИГУРАЊЕ

webshop.ams.co.rs

ТРАДИЦИЈА
СИГУРНОСТИ

 0800 009 009
бесплатан позив из фиксне мреже

www.ams.co.rs

АМС

ОСИГУРАЊЕ

Blanka Čehova TOTAL BALKAN

Koji je razlog podnošenja ostavke na funkciju pripadnika mirovne misije?

- a) premeštaj na drugu poziciju u okviru Organizacije
- b) prelazak na posao van Organizacije
- c) lični razlozi (zdravstveni, porodični)
- d) nesavladivo gađenje prema krpeljima

Šta vam je boravak u Misiji najviše dao?

shvatila sam šta je Total Balkan.

u pripremi!

Izdavačko preduzeće CLIO

Gospodar Jovanova 63

11 000 Beograd

telefon: 011 3035 696,

011 3288 471, 011 2624 334

e-mail: info@clio.rs,

📧 @IPCLIO, 📷 @ipclio

📍 Izdavačka-Kuća-Clio-Beograd,

www.clio.rs

